
**Наръчник за преподавателя
в 5^{ти}-8^{ми} клас на
общообразователните училища**

Съставили:

*Юлиана Николова
д-р Борислав Мавров
д.ик.н. Янка Такева
Иван Кънчев
Пламен Иванов*

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ИЗПОЛЗВАНИ АКРОНИМИ И СЪКРАЩЕНИЯ	6
II. ВЪВЕДЕНИЕ	7
III. ЧАС ЗА ЕВРОПА ЗА УЧЕНИЦИ ОТ 5 ДО 8 КЛАС - МЕТОДИЧЕСКО ПОМАГАЛО ЗА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ	11
1. Учебно съдържание	11
2. Форми, методи и похвати	12
3. Цели на учебното помагало	13
4. Теми	14
5. Методически насоки за разработване на учебното съдържание	15
6. Очаквани резултати	22
IV. РАЗВИТИЕ НА ИДЕЯТА ЗА ИНТЕГРАЦИЯ В ЕВРОПА	24
1. История	24
2. Разширяване	30
3. Символи	31
4. Политическа География	37
5. Езиците на ЕС	65

V. ЕВРОПЕЙСКИТЕ ИНСТИТУЦИИ	66
1. Европейският парламент	67
2. Европейският Съвет	67
3. Съветът на Европейския съюз	68
4. Европейската комисия	70
5. Съдът на Европейския съюз – в Люксембург	72
6. Европейската сметна палата	74
7. Европейският омбудсман	75
8. Консултативни органи	77
VI. ПРАВОМОЩИЯ И ПОЛИТИКИ	79
1. Области на политиката (компетентност) на ЕС	79
2. Процес на вземане на решения	83
3. Участие на България в процеса на вземане на решения	84
VII. РАБОТА В ИНСТИТУЦИИТЕ НА ЕС	88
1. Назначаване на постоянни служители	88
2. Други процедури за подбор и набиране на персонал	89
VIII. ПРАВА НА ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС	91
IX. ПОДКРЕПА ОТ ЕС	96
1. Европейски програми	96
2. Младежки политики и програми	107
XI. ПОЛЕЗНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЕС В ИНТЕРНЕТ	112

Х. ПРИЛОЖЕНИЯ	114
ПРИЛОЖЕНИЕ 1	
НАБОР ТЕСТОВЕ „ ПОЗНАВАТЕ ЛИ ЕС“	115
Развитие на идеята за интеграция в Европа	115
Европейските институции	123
Ние европейските граждани	124
Подкрепа от ЕС	125
ОТГОВОРИ НА ТЕСТОВЕТЕ	127
Развитие на идеята за интеграция в Европа	127
Европейските институции	130
Ние европейските граждани	131
Подкрепа от ЕС	132
ПРИЛОЖЕНИЕ 2	
ВИКТОРИНА „ПОЗНАВАТЕ ЛИ ЕС“	133

I. ИЗПОЛЗВАНИ АКРОНИМИ И СЪКРАЩЕНИЯ

ЕС	Европейски съюз
СЕ	Съвет на Европа
ЕК	Европейска комисия
ЕП	Европейски парламент
EPSO	Европейска служба за подбор на персонал
СЕВ	Съвет по европейски въпроси
МВнР	Министерство на външните работи
ЕОВС	на Европейската общност за въглища и стомана
ЕИО	Европейската икономическа общност
ЕВРАТОМ, ЕОАЕ	Европейска общност за атомна енергия
БНД	Брутен национален доход
ДДС	Данъка добавена стойност
ДЧ	Държава членка
СЕВ	Съвет по европейски въпроси
КВЕС	Координация по въпросите на ЕС
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ДФЕС	Договор за функционирането на Европейския съюз
ООН	Организация на обединените нации
НАТО	Организация на Северноатлантическия договор
КОРЕПЕР	Комитет на постоянните представители на правителствата на държавите-членки

II. ВЪВЕДЕНИЕ

Проектът „Час за Европа” се изпълнява от Европейския институт, в партньорство със Синдиката на българските учители. Стремещт е да бъдат подпомогнати преподавателите от средното образование да планират и провеждат със своите ученици часове, посветени на Европейския съюз. Настоящото учебно помагало „Час за Европа” е предназначено да подпомага преподаването на теми, свързани с Европейския съюз и участието на страната ни в живота на ЕС.

Цели на проекта:

- Да се засили интересът на учениците към Европа и към ЕС;
- Да се предостави на младите хора информация за основни аспекти на живота в Европа;
- Да се формира разбиране у младите хора за общата европейска история и общия път на развитие;
- Да се разположат в този контекст основаването и развитието на ЕС.

Началото на проекта бе поставено с мащабно проучване на нагласите и нуждите на преподавателите по отношение застъпването на темата за Европейския съюз в училище. Анкетирани са повече от 500 преподавателя, 38% от тях, преподаващи в класовете от V до VIII, включително, а 68% - в класовете от IX до XII. 52% от преподавателите застъпват темата в Часа на класа. Около 10 % в часовете по История, а по около 7% в часовете по География и Свят и личност. 25% намират място на темата в други часове.

Както за преподавателите, така, по тяхно мнение, и за учениците им, европейската тематика е интересна и важна, но само по-малко от 26% твърдят, че в училището, в което преподават, има разработен план/насоки за изучаване на различни аспекти от дейността на ЕС в училище.

Интерес представлява отговорът на въпроса „Как преценявате степента на общите си познания за историята, институциите и функционирането на Европейския съюз и мястото на България в него?”. Най-голям процент-38% от преподавателите, се интересуват и следят тези теми. 21% от преподавателите заявяват, че имат значителни и отлични познания по темите, и само около 6% не се интересуват от тази материя. Подобно съотношение в отговорите има и при въпроса: „Как преценявате степента на познанията си за политиките на ЕС?”

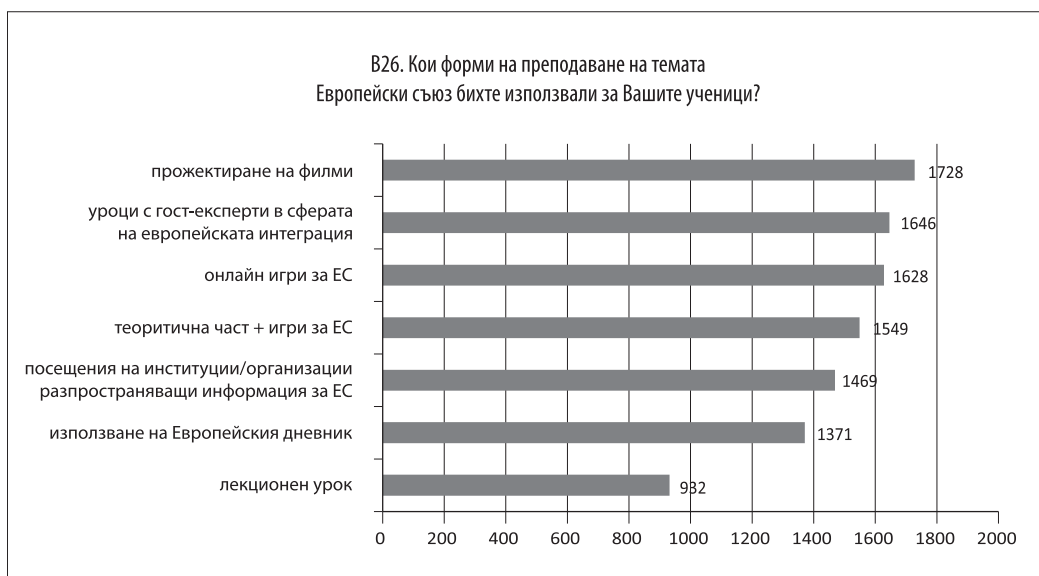
За съжаление само около 20% от преподавателите са запознати с добри европейски и национални практики за преподаване на ЕС в училище, но почти единодушно е мнението, че познанието на такива практики ще бъде много полезно за преподавателската работа.

Необходимостта от допълнително обучение за обогатяване на знанията за Европейския съюз с цел по-ефективно преподаване на европейската тематика в училище се споделя от 88% от анкетираните. Необходимостта от задълбочено разширяване на познанията по въпросите на ЕС се определя от ниския процент на преподаватели (7%), повишавали квалификацията си и преминавали през някакъв вид обучение по темата.

В рамките на проекта бе предвидено провеждането на работни семинари с преподаватели от цялата страна. Подбора на темите, бе съобразен с резултатите на проучването:

Програмата на семинарите и настоящият наръчник за преподавателя са съобразени с предпочитаните от преподаватели форми за представяне на темата:

В настоящото помагало са представени текстове за развитието на идеята за ЕС, държавите-членки и символите на ЕС, европейските институции, правомощията и политиките на Съюза, процеса на вземане на решения, участие на България в този процес. Европейското гражданство и финансовата подкрепа, получавана от ЕС, са разработени на достъпен език. В помагалото е обърнато специално внимание на полезните източници на информация за Европейския съюз, предоставящи свободно достоверна информация и предлагащи различни възможности за обогатяване на учебния процес.

Специфична особеност за учениците от възрастовата група V – VIII клас е фактът, че те не са изучавали историческия период, през който става изграждането на Европейския съюз, но имат частична информация за процеса, получена при преподаването на други учебни предмети (например география), както и широка обща информация, получавана от медийното пространство.

Неразделна част от това ръководство е диск с филми, допълнителна визуална информация, както и множество слайдове и игри, които могат да бъдат използвани от преподавателите в тяхната работа. Основно помагало са 20 видео записа - 20 теми „Открийте Европейския съюз с EuroparlTV“ - това е заглавието на педагогически пакет, подготвен от телевизионния канал на Европейския парламент и посветен на учителите, обучаващи ученици на възраст от 11 до 15 и от 15 до 18 години.

В диска се намират и серия от кратки, интересни и лесно разбираеми аудиовизуални документи относно Европейския съюз, които могат също така да бъдат видени или изтеглени от интернет страницата на телевизионния канал на ЕП: www.europartv.europa.eu. На този адрес могат да бъдат намерени и на български език кратки видео записи по актуални теми в дневния ред на ЕС.

Съдържащите се теми са дискутирани с повече от 500 преподаватели от цялата страна.

III. ЧАС ЗА ЕВРОПА ЗА УЧЕНИЦИ ОТ 5 ДО 8 КЛАС НАРЪЧНИК ЗА ПРЕПОДАВАТЕЛЯ

1. Учебно съдържание

Върху подбора и структурата на учебното съдържание влияние оказва възможността учебният час „Час за Европа” да бъде проведен по време на час на класа или по време на редовен учебен час по учебен предмет. С оглед ограничеността във времето и възможността съответното учебно съдържание да бъде предложено на учениците в различни учебни часове, наръчникът е разработено в максимално отворен тип, като необходимата информация може да бъде структурирана и ползвана в отделни модули, приложими към конкретния случай.

При учениците от възрастовата група V-VIII клас основната възможност за представяне знанията за ЕС е часът на класа. Съгласно действащите учебни програми подобни знания са застъпени в пети и осми клас. В пети клас, освен общите географски знания, се обяснява какво е държава, държавна граница, форми на управление. Обяснява се съвременната политическа карта на света, в частност на Европа, въвеждат се знания за основни черти на гражданското общество, както и се запознават учениците с основни международни организации – НАТО, ООН, ЕС.

Знанията за Европа се разширяват в осми клас – изучават се както природата и населението на континента, така и политическата карта, икономика, отделните страни. Тук реално се въвеждат и знанията за Европейския съюз и европейските институции и тези учебни часове са най-подходящи за използване на настоящия наръчник за разширяване и допълване на представените знания.

Предложеното учебно съдържание позволява както изграждане на базисни знания за Европейския съюз, така и надграждането на съответните познания за ученици или класове, където базисната степен вече е формирана.

Мястото на България в Европа е представено в контекста на новите реалности. Разгледано е както като неотменна и важна част на ЕС, заемаща една от външните граници на съюза, така и като място в структурите на Съюза и неговото значение за развитието на страната.

В структурно отношение материалът е разпределен в няколко направления: развитие на идеята за Съюза: историческо развитие на самия Съюз – етапи на

разширяване и еволюция на структурите; политическа география; правомощия и политика на Съюза, включително и подкрепата от ЕС с програми и насочени политики; европейските институции- функции и възможности за работа в тях;

Диск

Като неразделна част от това ръководство е включен диск с филми, допълнителна визуална информация, както и множество слайдове и игри, които могат да бъдат използвани от преподавателите в тяхната работа. За основа на наръчника е използвано помагало с 20 видео записа - 20 теми "Открийте Европейския съюз с EuroparlTV" - педагогически пакет, подготвен от телевизионния канал на Европейския парламент и посветен на учителите, обучаващи ученици на възраст от 11 до 15 и от 15 до 18 години.

Тестове и игри

Във формата на учебното помагало се предлагат викторина, подходяща както за учениците V–VIII, така и за по-голямата възрастова група и набор от тестови задачи.

Тестовите задачи отговарят на разпределението на съдържанието и могат да се използват както за контрол на постигнатите резултати (придобити знания и умения), така и, също като викторината, с тренировъчен и/или състезателен характер. Предвид различната трудност на въпросите, следва преподавателят да направи подбор, като могат да се комбинират въпроси от различните теми в зависимост от конкретната ситуация и реално преподадения материал.

2. Форми, методи и похвати

Изборът на методи и форми на педагогическо взаимодействие следва да отговаря на спецификата на учебния материал представен в отделните единици, на възрастовите особености на учениците и на стремежа към ефективно реализиране на поставените образователни цели. Потенциалът на помагалото залага на широка вариативност при разработването на учебните теми и на творческа инвенция на учителя съобразно условията във всяко училище и клас.

Краткото изложение, беседата, дискусиата, самостоятелната работа с отделни модули от помагалото имат базово значение за осъществяване на учебния процес. В същото време следва силно да се акцентира върху екипната работа при разработването и реализирането на отделните теми. Това изисква да се стимулира активността на учениците чрез възлагане на творчески задачи, съобразени с тяхната лична мотивация, възрастови особености и поставените конкретни цели при разглеждане на съответния модул.

Подходящо е за затвърждаване на знанията, контрол на резултатите и въвеждане на игрови и състезателен момент да бъдат използвани включените в помагалото тестове и викторини.

Подходящо е за затвърждаване на знанията, контрол на резултатите и въвеждане на игрови и състезателен момент да бъдат използвани включените в помагалото игри, тестове и викторини.

Използването на картата също може да намери място в учебния процес – както политическата карта на ЕС, така и историческата карта с етапите на разширяване или физическа и икономическа, отразяващи многообразието на съюза в различна насоченост. При възрастовата група V-VIII клас ефективно може да бъде използвана и контурната карта.

Като цяло изборът на форми, методи и похвати следва да е подчинен на стимулиране на изследователската нагласа на децата към миналата и настояща заобикаляща ги действителност и следва да цели формиране на умение за критично осмисляне както на получаваната информация, така и на собственото поведение и отношение към учебната работа.

3. Цели на учебното помагало

- ▶ Комплексът образователни цели на учебното помагало като цяло е насочен към осмислянето от страна на учениците принадлежността ни в една по-голяма от национална общност, тази на обединена Европа.
- ▶ Усвояването на достъпни знания за историята на обединението, за специфичните географски, икономически, социални и културни аспекти на отделните страни и на тяхната общност, осмислянето на основни закономерности в обществената, икономическа и културна среда, формирането на отговорно гражданско отношение, изграждането на национално самосъзнание и едновременно усещане за принадлежност към една по-широка общност, възпитаването в толерантност към другите и емпатия към различията са сред основните цели, залегнали при разработване на учебното помагало.
- ▶ Самото включване на България в голямото европейско семейство отправя към системата на образованието предизвикателство, валидно и за старите, големи европейски нации. Поставят се актуалните въпроси – как да бъде намерен необходимия баланс между националното, европейското и общочовешкото при формиране на нагласи и ценностни ориентации у учениците; - върху какви опори да се гради българското национално самосъзнание и самочувствие; - как да бъдем едновременно български патриоти и европейски

граждани; - как да бъдем отворени и съпричастни към глобализацията се свят и едновременно да запазим българската си идентичност...

Може да се каже, че в общественото пространство тези въпроси вече не предизвикват яростна полемика. Това е така, защото чрез основополагащите документи (*чл.2 от Договора за Европейския съюз, чл. 167 от Договора за функциониране на ЕС*) и в практиките на Европейския съюз категорично се приема, че Съюзът защита националната идентичност на страните членки, националните и регионални културни различия. Същевременно ЕС си поставя за цел създаване на европейско културно пространство и обща културна политика, в която чрез многобройни дейности и програми се популяризира националното културно наследство на неговите членове като част от хилядолетното културно наследство на Европа. При това се спазва пълна равнопоставеност на малките и големите държави, уважение към малцинствата и тяхната защита (*критериите от Копенхаген, 1993 г.*).

В съответствие с тези постановки са формулирани и конкретните цели, поставени пред учебното помагало:

- Да се засили интересът на учениците към Европа и към ЕС;
- Да се разгледат в контекста на единството основаването и развитието на ЕС;
- Да се предоставят на младите хора знания за основни аспекти в изграждането на Европа като единна икономическа и политическа система;
- Да се формира разбиране у младите хора за общата европейска история и общия път на развитие;
- Да се изградят умения у учениците за самостоятелно събиране на информация, свързана с ЕС и неговите структури и нейното използване;
- Да се очертае мястото на България като европейска страна в исторически план и в контекста на съвременните реалности.

4. Теми

В отделните раздели са представени основни аспекти на Европа и живота в Европа, а именно:

1) История на ЕС

- История и развитие на идеята за обединение;
- Бащите основатели;
- Разширяване на Съюза, етапи;
- Символи на Съюза

2) Политическа география на ЕС

- от Австрия до Швеция
- Страните кандидатки
- Езици в Съюза
- Валуты

3) Европейските институции

- Европейски парламент
- Европейски съвет
- Европейска комисия
- Съвет на ЕС
- Съд на ЕС
- Европейска сметна палата
- Европейски омбудсман
- Консултативни органи

4) Правомощия и политики:

- Области на политиката
- Процес на вземане на решенията

5) Участие на България в процеса на вземане на решенията

6) Работа в институциите на ЕС

7) Права на гражданите на ЕС

8) Подкрепа от ЕС

- Европейски програми
- Младежки политики и програми

5. Методически насоки за разработване на учебното съдържание

Като се има предвид, че не съществува строго определен учебен час или система от часове, в които да бъде преподаван учебния материал, съдържащ се в помагалото, и информацията от него може да бъде използвана по усмотрение на учителя – в правилна последователност или избирателно – в отделни обособени модули, посветени на конкретни страни от живота, развитието, функционирането на ЕС, то и разработването на учебното съдържание ще бъде представено на модулен принцип, а не за всяка отделна възможна учебна единица. Както вече се каза, заложената информация позволява комбинативност и вариативност при използването ѝ.

В първата група теми могат да се поставят историята на ЕС, включително бащите – основатели, процесът на разширяване и договорите, очертаващи изграждането и регламентиращи структурите, и самото съществуване на Съюза.

Целите пред тази група теми:

- да се дадат знания за историческото развитие на Съюза, от идеята за неговото изграждане до настоящия момент,
- да се въведат основните понятия, свързани с Европейския съюз – най-вече с институциите му,
- да се запознаят учениците със символите на Съюза.

Очаквани резултати:

- учениците знаят какво е „съюз”, с какво се различава тази организация от националната държава,
- учениците знаят кои са причините, довели до идеята и самото обединение на Европа,
- учениците могат да идентифицират основните европейски политици, поставили началото на Съюза – т.н. „бащи основатели”,
- учениците могат да посочат етапите на изграждане и разширяване на Съюза, като илюстрират със съответните договори,
- учениците разпознават и използват символите на Съюза.

Методически указания за разработване на темите:

Въвеждане в темата - учителят разяснява конкретната историческа ситуация, в която започва реализирането на идеята за Европейски съюз. Дава се информация и за по-ранните идеи в тази посока, като се обръща особено място на българския принос – проф. д-р Иван Шишманов (*виж приложение 4*), и в същото време се разяснява на учениците защо точно след Втората световна война се създават реални условия за обединението. При запознаването с идеята за обединението и изграждането на Съюза се обяснява и принципа на съществуване на наддържавни обединения – федерации, конфедерции, съюзи, като се обръща внимание на степените на обвързаност и самостоятелност при различните типове обединения.

При запознаването с дейността на „бащите основатели” може да бъде ползван материалът - *Бащите на Европа - големите мислители и политици и техните идеи*.

При темата за разширяване на Съюза и етапи на разширяване учителят запознава учениците с последователността на сключваните договори, довели до обединението на Европа и особеностите в характера на договорите. Използва се материалът - *Договорът от Рим - началото на съвременна единна Европа*. Специално внимание се обръща на последователността и увеличаване степента на обвързване с подписването на по-новите договори.

При разглеждането на тази тема е удачно да се въведе и идеята за перспекти-

вата на ЕС с продължаване процеса на разширяване – кои са страните, получили статут на кандидат - членове, на какъв етап се намират преговорите с отделните кандидати, да бъде представена и противната идея – за достигнат към момента максимум на възможностите за разширяване и отлагане присъединяването на нови членове за неопределен период.

В рамките на посочените по-горе теми или като самостоятелна тема могат да се включат символите на Европейския съюз. Ако знанията за символите бъдат представени в самостоятелна тема, то следва тя да е била предложена от такава за самото основаване и развитие на Съюза. В самостоятелната тема по-подробно могат да бъдат разяснени както смисълът, заложен в отделните символи, така и процесът на тяхното създаване и възприемане като символи на обединена Европа.

Въпрос на избор на учителя, съобразно конкретната обстановка и цели, които си поставя, е дали ще обособи отделна тема за символите или ще запознае с тях учениците при предоставянето на информацията за основаването и развитието на Съюза.

Самостоятелни задачи, които могат да се поставят на учениците :

- Да издирят информация за дейността на „бащите основатели”, като политици в конкретните държави, от които произхождат;
- Да изработят таблица, в която да бъде отразен процесът на разширяване – по години, в географски план, като степен на икономическо развитие и се опитат да обосноват логиката на конкретните разширявания;
- Да проучат условията при които са създадени символите на ЕС и как е станало тяхното възприемане като символи.

Към тази група теми могат да бъдат използвани и тестовите задачи, насочени към историята на Съюза, разширяването и символите, както и съчетания от тях.

Междупредметните връзки, които могат да се приложат при разработването и преподаването на тази група теми, са свързани с учебните предмети „география и икономика” и „музика”, доколкото в тази възрастова група в учебния предмет „история и цивилизация” има само частично присъствие на подобни знания в шести клас.

Втората група теми, която също може да бъде разработена като модул от теми или като обобщаваща такава, съобразено с конкретните нужди в съответното училище и клас, както и със знанията, притежавани от учениците до момента, се отнася до политическата география на Съюза, както и обвързаните с нея елементи – езици, религия, културни традиции, валути.

Целите пред втората група теми:

- да се дадат знания или да се обобщят наличните такива за отделните страни на Европейския съюз като физическо местоположение, икономика, история, население и др.,
- да се очертае групата на страните кандидатки за членство (ако това не е извършено при разглеждането на първата група теми),
- да се формулира и осъзнае от учениците идеята за единството на Европа и общата европейска история, както и общите основи и елементи на европейската култура,
- свързано с предходната цел - да се създаде у учениците нагласа за възприемане, а не противопоставяне на другостта, независимо в какъв показател е тя – раса, религия, обществено положение и др.

Очаквани резултати:

- учениците притежават знания за отделните страни от ЕС с тяхната специфика и многообразие;
- учениците имат знания за езиците, валутите, религиите в отделните страни,
- учениците могат да формулират близките елементи и различията между страните,
- учениците могат да идентифицират общите основи на европейската културна идентичност.

Методически указания за разработване на темите:

Въвеждане в темата – според конкретната ситуация и достигнатите до момента от учениците знания, учителят разяснява и запознава класа със страните – членове на ЕС. Възможностите са както за комплексно и последователно представяне, в случай, че за учениците това е нова информация, така и за по-схематично представяне с акцентирание на определени моменти, ако вече са изучавали страните. Възможностите за акцентирание са различни – по географски признак, по време на приемане на страната в ЕС, по икономически или културни особености и характеристики и др. Запознаването с отделните страни трябва да обхване културната им обособеност, основана на език, религия, традиции, но и да се подчертава общоевропейският корен и обърне определено внимание не толкова на различията, а на близостта в различните области на живота.

При разглеждането на тази група теми е удачно да се въведе и идеята за перспективата на ЕС с продължаване процеса на разширяване, ако това не е направено при представянето на предходната група теми.

Тук могат да се представят, успоредно със страните вече членове на ЕС, и тези, които са кандидати за членство. Освен да се изброят и локализират пространствено на картата на Европа страните, получили статут на кандидат - членове, следва да бъде представена и информацията на какъв етап се намират преговорите с отделните кандидати, възможно е и да се маркират критичните моменти, съществуващи при преговорите с отделните кандидати.

В този модул е уместно да бъде представена като алтернатива и противоположната идея – за достигнат към момента максимум на възможностите за разширяване и отлагане присъединяването на нови членове за неопределен период.

Самостоятелни задачи, които могат да се поставят на учениците :

- Да се направят презентации за всяка една от страните членове на ЕС;
- Ползвайки контурните карти да изобразят страните от Съюза;
- Да се изработи карта на официалните езици в Съюза, карта на религиозните общности, карта на малцинствените общности;
- Да се запознаят с критериите за членство в Европейския съюз;
- Да се запознаят с процеса на преговори за присъединяване на нови членове и да направят анализ на преговорите в съответствие с критериите за членство.

Към описания модул могат да бъдат използвани и тестовите задачи, свързани с политическата география, езиците и валутите или комбинации от тях.

Междупредметните връзки, възможни за осъществяване при тази група теми, са основно с учебния предмет „география и икономика”.

Третата група теми се обособява около европейските институции и правомощията и политиките на ЕС.

Макар частично запознаване с институциите и с правомощията на Съюза да е възможно да стане и при изучаване на първата група теми - а именно въпросите на разширяването и подписваните договори, както и еволюцията на Съюза с неговите институции, то систематичното изучаване на посочените въпроси става именно в този трети модул или група теми.

Запознаването с институциите на ЕС и процесът на работа на Съюза като обсъждане на политиките, вземане на решения, приемане на бюджет и подготовка и изработване на критериите за отделните периоди на планиране, както и разпределението на европейския бюджет по съответните приоритетни насоки – това са реалните политически процеси, с които се запознават учениците в тази група теми.

Като се има предвид спецификата на темите за институциите, тяхното представяне може да се препоръча за възрастовата група V-VIII клас да става в седми и осми клас.

Цели, поставяни пред третата група теми:

- учениците да придобият представа за структурата на Съюза, не като обединени държави, а структура на управленския модел на наднационалната организация;
- учениците да се запознаят с различните управленски звена в Съюза и с техните задачи и правомощия;
- учениците да придобият представа за механизмите на работа на Съюза и да обърнат внимание на приемането на общи цели за развитието му, както и плановите периоди за осъществяване на поставените цели,
- учениците да могат да определят ролята на отделните държави и конкретно на България в процеса на вземане на решения.

Очаквани резултати:

- учениците разграничават отделните Европейски институции -Европейски парламент, Европейски съвет, Европейска комисия, Съвет на ЕС, Съд на ЕС, Европейска сметна палата, Европейски омбудсман и консултативните органи с техните правомощия и ангажменти към общата европейска политика;
- учениците са запознати с процеса на вземане на решения в ЕС,
- учениците могат да открият поставените пред Съюза цели за отделните периоди на планиране,
- учениците правят разграничаване между общи и регионални политики,
- учениците разбират приоритетите, поставяни пред Съюза при отделните периоди на планиране,
- учениците имат знания за възможностите за работа в структурите на ЕС, изискванията за това и начините за кандидатстване.

Методически указания за разработване на темите:

Въвеждане в темата - учителят запознава класа със структурата на институциите на Европейски съюз, като възможностите са: представянето да бъде направено като историческа еволюция на институциите успоредно с изграждането на Съюза или представяне информация за моментното им състояние. При разглеждането на темите има възможност да се съсредоточи вниманието на отделна институция и да се разкрият в подробности нейните функции, отговорности, механизъм на работа или може да се представят институциите като обща наддържавна управленска система.

При запознаването с институциите може да бъдат ползвани следните материали:

- *Европейските закони - създаване на законодателството от „А“ до „Я“*
- *Европейският парламент - придава демократична легитимност на ЕС*
- *Еврото - от създаването му до неговото разпространение*
- *Римските договори - началото на единението на съвременна Европа*
- *Раждането на ОСП - една от първите и най-важните исторически политики*
- *Бащите-основатели на Европа - ярките политически мислители и техните идеи*

С темите за институциите в ЕС учителят може да запознае учениците с последователността на сключваните договори, довели до обединението на Европа, ако това не е направено при представянето на първите две групи теми. Подписването на последователните договори, както и други общи документи на ЕС очертава и институционалното изграждане на Съюза. Може да бъде използван материалът - *Договорът от Рим - началото на съвременна единна Европа*. Внимание следва да се обърне на последователността в подписването на общите документи и постъпателното институционално оформяне.

Въпреки, че за възрастовата група V-VIII клас темата за работа в институциите на ЕС не е непосредствено актуална, тя може да бъде включена, като се запознаят с принципните възможности за работа не просто в чужбина, каквито наблюдения и опит мнозина имат, а в структурите на Европейския съюз. Учениците могат да бъдат запознати със съществуващите изисквания за заемане на определени длъжности, възможностите за работа в националните структури към институциите на Съюза, както и в администрацията на самия Съюз. Запознават се с критериите при провеждането на конкурсите, сайтовете, на които се публикуват вакантните длъжности.

Самостоятелни задачи, които могат да се поставят на учениците :

- Да издирят и представят конкретни примери за дейността на отделните институции на ЕС;
- Да изработят в графичен вид схематичен модел на институциите с техните взаимни връзки, отношения и съподчиняемост;
- Да проучат условията за постъпване на работа в структури на ЕС – в общата и специализирана администрация,
- В графичен вид да изработят схема на поэтапното развитие на европейската институционална система.

Към тази група теми следва да бъдат използвани тестовите задачи, насочени към европейските институции, правомощията и политики на Съюза, процеса на вземане на решения и участието на България в този процес, както и работата в структурите на ЕС.

Междупредметните връзки, които могат да се приложат при разработването и преподаването на третата група теми, са свързани в по-голяма степен с елементите на гражданско образование, въвеждани в часовете по „*история и цивилизация*”.

Като последна група теми или модул могат да се отнесат тези, отнасящи се до европейското гражданство и възможностите за подкрепа от ЕС.

Имайки предвид бъдещето на младото поколение като „европейски граждани”, ползващи правата си за движение, пребиваване, учене и работа в рамките на Европейския съюз, този модул, безспорно се очаква да предизвика конкретния интерес на учениците. Разработването включва две обособени области – от една страна личните права на европейския гражданин и тяхната приложимост, от друга страна – възможностите за подкрепа, които дава ЕС със своите програми, насочени както в национален мащаб чрез определените оперативни програми, така и конкретно в посока отделния гражданин, както примерно младежките програми.

Цели пред модула:

- Учениците да се затвърди убеждението за европейско гражданство със съответните произтичащи от това права и отговорности,
- Учениците да познават добре своите права като граждани на Съюза, но и да осъзнават отговорностите си като такива, както и отговорността си като граждани за по-нататъшното развитие на Съюза,
- Да се познава системата от програми и програмни мерки на Съюза, имащи подкрепящо значение както за националното развитие на отделните страни-членове, така и за личностното развитие на гражданите.

6. Очаквани резултати:

- учениците познават правата си като граждани на Европейския съюз,
- учениците познават отговорностите си като граждани на ЕС,
- учениците познават възможностите за учене и работа в ЕС,
- учениците познават условията на Шенгенското споразумение,
- учениците познават се програмите и програмните мерки на ЕС.

Методически указания за разработване на темите:

Въвеждане в темата - запознават се учениците със споразуменията и договорите в ЕС, предоставящи възможности за свободно движение на хора, стоки, услуги и капитали в рамките на Съюза. Подчертано се запознават с правата като европейски граждани, но успоредно с това и със съответните задължения и отговорности като такива.

Внимание следва да се обърне на европейските програми с техните различни аспекти и насоченост. Приоритетно се разглеждат тези, които имат пряка насоченост към младите хора, свързани с образование, образователен обмен, повишаване на квалификацията, стажуване и осигуряване на работа.

Като отделна тема би могло да се разгледат оперативните програми, касаещи страната ни за определения планов период и тяхното значение за развитие на икономиката, инфраструктурата, човешкия потенциал, както и техния кохезионен ефект за страната спрямо общността.

При преподаването на информацията за европейското гражданство и политиките на ЕС може да бъдат използвани следните материали от Приложение 4:

- *Гражданите в качеството им на законодатели - нека вашият глас бъде чул,*
- *Споразумението от Шенген - гаранция за свободно движение,*
- *Европейски бюджет: кой плаща? - Приносът на държавите членки за подобряване на всеобщото положение,*
- *Регионалната политика - инвестиране в 271 региона на ЕС.*

Самостоятелни задачи, които могат да се поставят на учениците :

- Да подготвят проект за обучение в определена страна от ЕС, след като се запознаят предварително с конкретните изисквания и условия,
- Обосновано да формулират най-важните, според тях, отговорности, които имат като граждани на ЕС,
- Да подготвят по предварително задание или по направен от тях избор макет на проект, отнесен към една от действащите оперативни програми,
- Отчитайки спецификата на отделните оперативни програми да изработят за избрана от тях териториална единица (селище, община) програма за развитие, която да ангажира максимален брой проекти по различните оперативни програми,
- Да разработят свой проект за професионална подготовка или професионална реализация в определена страна от ЕС.

Към тази група теми закономерно се отнасят последните тестови задачи - ние европейските граждани и подкрепата на Съюза.

Както и в предходната група теми междупредметните връзки, които могат да се приложат тук са свързани в по-голяма степен с елементите на гражданско образование, въвеждани в часовете по „история и цивилизация”, доколкото в тази възрастова група не се изучава предметът „свят и личност”.

IV. РАЗВИТИЕ НА ИДЕЯТА ЗА ИНТЕГРАЦИЯ В ЕВРОПА

1. История

1.1. История на идеята

Под влияние на повтарящите се и кървави войни, които опустошават Европа през първата половина на миналия век, и които носят със себе си глад и милиони жертви, непосредствено след Втората световна война започват да се полагат сериозни усилия за установяване на мир на континента. Предвижда се това да стане чрез сближаването на доскорошните непримирими врагове Франция и Германия с цел да се предотвратят бъдещи войни и да се осигури сигурност и благополучие сред техните граждани. В този смисъл историческите корени на Европейския съюз следва да се търсят във Втората световна война. Европейците са решени да предотвратят повторението на подобни убийства и разрушения. Скоро след войната светът е разделен от спускащата се „Желязна завеса” и се поставя начало на 40-годишната Студена война. Западноевропейските страни създават Съвета на Европа през 1949 г. Това е първата стъпка към сътрудничество между тях, но шест от страните (Западна Германия, Франция, Италия, Нидерландия, Белгия и Люксембург) искат да отидат още по-далеч и да задълбочат сътрудничеството и интеграцията помежду си. Те подемат опит за задълбочена форма на интеграция в три основни области - политика, отбрана и икономика.

Първата стъпка е направена на 9-ти май 1950 г., когато тогавашният министър на външните работи на Франция Робер Шуман представя в своя декларация т.нар. „план Шуман”. Според плана, разработен от експерта във френското външно министерство Жан Моне, се предвижда създаването на единен орган, който да осъществява контрол върху производството на въглищата и стоманата на Франция и Германия. Предвижда се да бъде създадена международна организация, която да бъде отворена за присъединяването и на други държави. С тази стъпка се поставя началото на Европейската общност за въглища и стомана (ЕОВС), която е създадена през 1951 г. Шестте страни-основателки са Белгия, Франция, 3. Германия, Италия, Люксембург и Нидерландия. През 1957 г., на базата на успеха на Договора за въглища и стомана, шестте страни разширяват сътрудничеството си и в други сектори на икономиката. Те подписват Договора от Рим, създавайки организацията ЕВРАТОМ и Европейската икономическа общност (ЕИО), или „общия пазар“. Идеята е хора, стоки и услуги да се движат свободно през границите. Митата между шестте държави са напълно премахнати на 1 юли 1968 г. През 60-те години се въвеждат и общи политики, особено в търговията и земеделието.

Дания, Ирландия и Обединеното кралство се присъединяват към Европейския съюз на 1 януари 1973 г., увеличавайки броя на страните-членки до девет. През юни 1979 г. Европейската общност прави решителна крачка напред с първите избори за Европейски парламент при пряко и всеобщо право на глас. Тези избори се провеждат веднъж на пет години. През 1981 г. Гърция става 10-ият член на ЕС, а след 5 години в него влизат и Испания и Португалия.

През 1987 г. влиза в сила Единният европейски акт. Това е договор, служещ за основа на мащабна 6-годишна програма, насочена към решаване на проблемите със свободната търговия в рамките на ЕС, като по този начин се създава „единният пазар“.

Голяма политическа промяна настъпва на 9 ноември 1989 г., когато Берлинската стена е съборена и границата между Източна и Западна Германия е отворена за пръв път от 28 години. Германия се обединява, Студената война приключва, Съветският съюз се разпада, в страните от Централна и Източна Европа се установява демократично управление.

По-късно, едва през 1992 г., с подписването на договора от Маастрихт, трите общности: ЕОВС, Европейската общност за атомна енергия, ЕИО прерастват в така познатия днес Европейски съюз. С тази ревизия се въвежда стълбовидната структура на ЕС, наподобяваща „гръцки храм“. Първи стълб обединява съществуващите три общности, решенията за които се взимат на наднационално или общностно ниво. Във втори стълб е Общата външна политика и политика на сигурност на Съюза, а в трети – Правосъдието и вътрешните работи. За разлика от първи стълб, където решенията се взимат на общностно ниво, то във втори и трети стълб се използва

междуправителственият подход. Договорът от Маастрихт е нова стъпка за ЕС, определяща ясни правила за бъдещата единна валута, както и за външната политика и политиката на сигурност и за потясно сътрудничество в правосъдието и вътрешните работи. Съгласно договора името „Европейски съюз“ официално заменя „Европейска общност“.

Договорът от Маастрихт създава европейското гражданство. Важно е да се отбележи, че то не заменя, а допълва националното гражданство и всеки гражданин на държава, която е член на ЕС, е освен гражданин на тази държава и гражданин на Европейския съюз. В следващите години европейското гражданство се доразвива, с което се развиват и нарастват правата на европейските граждани. С рухването на комунизма в Централна и Източна Европа европейците стават по-близки съседи. През 1993 г. е завършено изграждането на единния пазар с „четирите свободи“ на движение на стоки, услуги, хора и капитали. Хората са загрижени за опазването на околната среда, а също и за това как европейците могат да действат заедно по въпросите на безопасността и отбраната. През 1995 г. в ЕС влизат три нови членки: Австрия, Финландия и Швеция.

С подписването на договора от Амстердам през 1997 г. и влизането му в сила на 1 май 1999г. в известна степен се променя структурата на ЕС - някои от политиките, които досега са били в трети стълб - визова политика и емиграция, преминават в първи стълб, с което решенията по отношение на тези въпроси се взимат на наднационално ниво. Освен това се въвежда понятието „засилено сътрудничество“, което дава възможност на държавите-членки да провеждат интеграция на „различни скорости“. Примери за засилено сътрудничество са въвеждането на единната европейска валута-еврото, което към момента се използва от 17 държави-членки и подписването на Шенгенското споразумение. С договора от Амстердам, Шенгенските споразумения стават част от Договорите. Те постепенно позволяват на хората да пътуват без проверка на документи по границите.

Следващата ревизия на Учредителните договори се осъществява с подписването на договора от Ница на 26 февруари 2001 г. (и влизането му в сила през 2002 г.) Неговата основна задача е да реформира институциите на ЕС за бъдещия съюз от 27 държави.

Няколко години по-късно се прави опит за нова ревизия на Договорите за ЕС, която обаче не се увенчава с успех, тъй като не бива ратифицирана от всички държави-членки. През 2001 т.нар. Декларация за бъдещето на ЕС, изготвена по време на специално свикан Конвент в Лаакен, си поставя като цел решенията, които се взимат, да станат по-демократични, прозрачни и ефективни. Конвентът подготвя „Договора за Конституция на ЕС“. Тази ревизия има за цел от една страна да пригоди институционалния апарат на ЕС за работа не с шест държави, какъвто е бил броят през 1957 г, а за 15 страни и като се отчете близката перспектива за ново разширяване. От друга страна този договор предвижда официалното въвеждане на конституционни символи като химн, знаме, мото, които съществуват на практика и преди това, но не са записани в Договорите. Друга новост е нормативните актове на Съюза да бъдат наричани закони. В крайна сметка Договорът за Конституция на ЕС не влиза в сила, след като Холандия и Франция отказват да го ратифицират след негативен референдум.

С провала на Договора за Конституция не се слага край на ревизиите на Договорите на ЕС. През 2007 година държавите-членки подписват нов ревизионен договор, който в основната си част е основан на Договора за Конституция, но е премахнато федералното звучене. Влязъл в сила на 1 декември 2009г., Договорът от Лисабон внася изключителни промени в структурата на Европейския съюз. Така познатата стълбовидна структура на ЕС вече не съществува - ЕС вече е едно цяло. Единствено ЕВРАТОМ остава като „отделна” общност. Лисабонският договор внася промени не само в Договора за ЕС, но и в Договорите за Европейските общности – те са променени и преименувани на Договор за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). Така Лисабонският договор се състои от две части- Договор за ЕС и ДФЕС. Освен това, Хартата на основните права в ЕС, създадена по време на Малкия Конвент през 2001/2002 г., придобива същата юридическа сила както Договорите, и прилагането ѝ става задължително. Тази ревизия внася също промени в институционалния апарат на ЕС и в начина на вземане на решения. Така например, според договора, от 2014 г. се променя съставът на Европейската комисия, като се редуцира броят на комисарите. Увеличава се броят на евродепутатите, които са „гласа на народа” в ЕС, създава се нова институция в ЕС - Европейският съвет, разширява се броят на сферите, в които Съветът на ЕС и Европейският парламент вземат решения съвместно или според т.н обикновена законодателна процедура. Лисабонският договор дава право на европейските граждани да инициират законодателна процедура с т.н Европейска гражданска инициатива. За първи път са точно и ясно посочени политиките, в които Съюзът има изключителна компетенция, тези, в които я поделя с държавите-членки, и тези, в които има спомагателна роля. Като цяло тази ревизия задава една нова посока на развитие за ЕС, а именно към максимално засилена интеграция, обхващаща все повече политики и сфери от живота на европейските граждани.

1.2. Бащите основатели

Бащите-основатели са разнообразна група от хора, които имат общ идеал: за мирна, обединена и просперираща Европа.

Конрад Аденауер: прагматичен демократ и неуморим обединител

Първият канцлер на Федерална република Германия, който застава начело на новосформираната държава 1949-63г., променя лицето на следвоенната немска и европейска история повече, отколкото всеки друг човек. Един от най-значимите моменти в управлението на Аденауер е помирението с Франция. Заедно с френския президент Шарл де Гол е постигната историческа повратна точка: векове вражда между двете държави са заместени със споразумение за сътрудничество - през 1963 г. Германия и Франция подписват договор за приятелство, който се превръща в един от основните етапи по пътя към европейската интеграция.

Алчиде де Гаспери: вдъхновен посредник за демокрацията и свободата в Европа

От 1945 до 1953 г., в ролята си на италиански министър-председател и министър на външните работи, Алчиде де Гаспери диктува съдбата на страната в следвоенните години.

Той непрестанно насърчава инициативи, насочени към сливане на политиките на Западна Европа, работи по реализацията на плана „Маршал“ и създаването на тесни икономически връзки с други европейски страни, най-вече с Франция.

Жан Моне: обединяващата сила зад раждането на Европейския съюз

Френският политически и икономически съветник Жан Моне се посвещава на каузата на европейската интеграция. Той е основното вдъхновение зад „Плана Шуман“, който предвижда сливането на западната тежка промишленост.

Моне е от региона Коняк на Франция. Когато той напуска училище на 16 години, той пътува из различни европейски страни като търговец на коняк, а покъсно и като банкиер. По време на двете световни войни е заемал високи постове, свързани с координацията на промишленото производство във Франция и Обединеното кралство.

Робер Шуман: архитект на проекта за европейска интеграция

Държавникът Робер Шуман, способен юрист и министър на външните работи на Франция между 1948 и 1952 г., се счита за един от бащите-основатели на европейското единство.

Чрез сътрудничество си с Жан Моне, той съставя международно признатия план Шуман, който той публикува на 9 май 1950 г.- датата, която сега се счита за раждането на Европейския съюз. Той предлага съвместен контрол над производството на въглища и стомана на Германия и Франция, най-важните материали за оръжейната индустрия. Основната идея е, че всеки, който няма контрол върху производството на въглища и стомана, няма да бъде в състояние да води война.

Пол-Анри Спаак - европейски мечтател с талант да убеждава

„Европейски държавник“ – с дългата си политическа кариера, белгиецът Пол-Анри Спаак напълно заслужава тази титла.

Спаак е водеща фигура при формулирането на съдържанието на Договора от Рим. В Месинската конференция от 1955 г., предшествваща договора, шестте участващи правителства го назначават за председател на работната комисия, която подготвя Договора.

Алтиеро Спинели: заклетият федералист

Италианският политик Алтиеро Спинели е един от бащите на Европейския съюз. Той е водеща фигура зад предложението на Европейския парламент за Договор за федерален Европейски съюз - така нареченият „План Спинели“. Той е приет през 1984 г. с огромно мнозинство в парламента и предоставя вдъхновение за укрепването на договорите на ЕС през 1980-те и 90-те години.

Уинстън Чърчил призовава за Съединените щати на Европа

Уинстън Чърчил, бивш офицер от армията, военен репортер и британски министър-председател (1940-45 г. и 1951-55 г.), е един на първите лидери, които призовават за създаването на „Съединени европейски щати“. След Втората световна война, той е убеден, че мирът може да се гарантира само от обединена Европа. Неговата цел е веднъж завинаги да се елиминират злините на национализма, както и подстрекателството към война.

Иван Шишманов – първият български строител и откривател на Обединена Европа

Проф. Иван Димитров Шишманов е филолог, писател и преподавател, както и български политик от Народнолибералната партия. Роден е в Свищов на 22 юни 1862 г. и е наследник на възрожденската фамилия Шишманови. Учи в Педагогическото училище във Виена (1876 – 1882 г.). Следва философия и литература в Йена (1884 г.) и Женева (1885–86 г.). През 1888 г. защитава докторат в Лайпциг. Шишманов е един от основателите на Висшето училище в София (днес Софийски университет, 1888). Професор по всеобща литературна и културна история, както и по сравнителна литературна история. Основател и редактор (1889–1902 г.) на „Сборник за народни умотворения, наука и книжнина“, редактор в списание „Български преглед“ (1893–1900 г.). От 1903 г. Шишманов е министър на народното просвещение, но в началото на 1907 г. напуска кабинета заради несъгласие с действията на правителството при Университетската криза.

Иван Шишманов е основател и пръв председател на българската секция на Паневропейския съюз. Иван Шишманов е баща на Димитър Шишманов, писател и политик, убит от т. нар. „народен съд“ заради работата му като главен секретар на Министерството на външните работи и по-късно като министър на външните работи.

Умира в Осло на 23 юни 1928 г., на 66 годишна възраст.

2. Разширяване (история)

Разширяването е процесът на присъединяване на страни към ЕС. От създаването му през 1957 г. Съюзът се е разраснал от 6 до 27 държави-членки. Присъединяването на нови държави е предвидено още от самото начало. Основателите на Обединена Европа са твърдо убедени, че вратата на Общността за други европейски страни трябва да бъде оставена отворена. Така през последните пет десетилетия ЕС отвърща на промените в европейския политически пейзаж, като оказва помощ на своите потенциални бъдещи членки, насърчава икономическия растеж и укрепва демократичните сили в страните, възстановяващи се от диктаторски режим. Държавите, които основават ЕС през 1957 г., са Белгия, Франция, Германия, Италия, Люксембург и Нидерландия.

От 1973 г. нататък повечето западноевропейски държави стават членки на Съюза. По-късно, след падането на комунистическите режими през 1989 г., голяма част от държавите в средна и източна Европа също се присъединяват към ЕС в две последователни вълни през 2004 г. и 2007 г. Договорът за Европейския съюз гласи, че всяка европейска държава, която споделя демократичните ценности на ЕС и се ангажира да ги насърчава, може да кандидатства за членство в Съюза.

По-конкретно, за да се присъедини към ЕС, държавата трябва да изпълни условията за членство:

- **политически** – да има стабилни институции, гарантиращи демокрацията, върховенството на закона и човешките права
- **икономически** – да има функционираща пазарна икономика, както и способност да се справи с конкурентния натиск и пазарните сили, действащи в ЕС
- **правни** – да приеме правото и практиката, установени в ЕС, и по-специално основните цели на политическия, икономически и паричен съюз.

Процесът включва 3 етапа, (като за всеки от тях се изисква единодушно одобрение от всички държави от ЕС):

- На държавата се предлага перспектива за членство. Това означава, че при готовност да отговори на изискванията тя ще придобие статут на кандидатка.
- Държавата официално става кандидатка за членство, но това не означава, че са започнали официални преговори.
- Държавата влиза във фаза на официални преговори за членство, която обикновено е свързана с реформи за приемане и прилагане на установените в ЕС закони.

Когато преговорите и съпътстващите ги реформи са завършили удовлетворително и за двете страни, държавата може да се присъедини към ЕС, но само с еднородното съгласие на всички страни от ЕС.

В момента ЕС е предоставил перспектива за членство на 9 държави: Албания, Турция, Исландия и всички държави от бивша Югославия (освен Словения, която вече е членка на ЕС). Пет от тези страни официално са получили статут на кандидатка:

- Турция
- Сърбия
- Република Македония
- Исландия
- Черна гора

Хърватия е подписала Договор за присъединяване, който се очаква влезе в сила на 1 юли 2013 г.

3. Символи

Символите на ЕС - знаме, химн и девиз не са утвърдени в Учредителните договори, но с годините са се утвърдили като важни за идентификацията на Съюза и са израз на общите ценности и цели на Обединена Европа.

Европейският флаг - символ на Европейския съюз и на единството и идентичността на Европа. Кръгът с 12 звезди на син фон символизира солидарността и хармонията между народите на Европа. Звездите са 12, защото това число е традиционен символ на съвършенството, завършеността и единството.

Историята на флага започва през 1955 г. По това време Европейският съюз съществува само като Европейско обединение за въглища и стомана със само шест държави-членки. Няколко години по-рано обаче десет европейски държави (Белгия, Дания, Франция, Ирландия, Италия, Люксембург, Холандия, Норвегия, Швеция и Великобритания) основават друга организация - Съветът на Европа (СЕ), която да защитава човешките права и да подкрепя и разпространява европейската култура. СЕ обмисля какъв символ да възприеме и след дълго обсъждане приема сегашния дизайн на европейския флаг. СЕ окуражава останалите европейски институции да възприемат същия флаг и през 1983 г. Европейският парламент (ЕП) откликва на призива. През 1985 г. флагът е одобрен от държавните и правителствени ръководители на държавите-членки като официална емблема на Европейския съюз, който по това време все още се нарича Европейска общност.

Всички институции на ЕС използват флага от началото на 1986 г. (за други изображения на флага Графичен наръчник http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/flag/index_en.htm)

Европейският химн е от Деветата симфония на Лудвиг ван Бетовен, за която е бил вдъхновен от “Одата на радостта”, написана от Фридрих фон Шилер като възхвала на братство и солидарност между хората.

„Одата на радостта”

Фридрих фон Шилер

превод Асен Разцветников

Радост - ти дете на Рая,
ти, божествен ясен плам!
Ний пристъпваме в омая,
о, богиньо, в твоя храм.
Твоя светъл чар споява
туй, що светски нрав дели,
братя всички люде стават,
щом с крила повееш ти.

Хор

Прегърнете днес, о, люде,
целий свят вий със любов!
Братя, звездния покров
крие Бог - там Бог е буден:
Кой чела ви свежда, люде?
Чувате ли божи зов?
Там над звездния покров,
Над звездите, Бог е буден!

Който е честит да има
благ приятел в тежък час,
кой владей жена любима,
с нас да пей - да пее с нас
тоз, що „своя“ назовал би
тук една душа макар!
Който - не: със тихи жалби
да напусне тоз олтар!

Гръд природата разтваря,
радост всичко живо пий -
тичат зли, добри, в превара,

в розовите им следи.
Тя за нас целувки има,
благ другар и гроздов сок,
сласт - за червея незрими,
а за ангелите - Бог.

Бодро, както в небесата,
се понася звездний рой,
както млад юнак - във бой,
в своя път летете, братя!

Хор

Прегърнете днес, о, люде,
целий свят вий със любов!
Братя, звездния покров
крие Бог - там Бог е буден:
Кой чела ви свежда, люде?
Чувате ли божи зов?
Там над звездния покров,
Над звездите, Бог е буден!

Финалът повтаря думите:

Прегърнете днес, о, люде,
целий свят вий със любов!
Братя, звездния покров
крие Бог - там Бог е буден:
Прегърнете
целий свят вий със любов!
Радост - ти дете на Рая,
ти, божествен ясен плам!
Радост - ти дете на Рая!

Европейският девиз - „Единство в многообразието”. (на латински: *In varietate concordia*)

„Единство в многообразието” е мотото, което представя Европа като континент с множество от различни традиции и езици, но и със споделени ценности. То бива създадено по неофициален път през 2000 г., въз основа на предложенията на ученици от цяла Европа, публикувани на специален уебсайт в Интернет. Мотото бива възприето от тогавашния председател на Европейския парламент Никол Фонтен.

По-късно мотото е леко модифицирано и става „Единни в многообразието”.

На всички официални езици в Европейския съюз:

български	<i>Единни в многообразието</i>
чешки	<i>Jednotnost v různorodosti</i>
датски	<i>Forenet i mangfoldighed</i>
холандски	<i>Eenheid in verscheidenheid</i>
английски	<i>United in diversity</i>
естонски	<i>Ühtsus erinevuses</i>
финландски	<i>Eri-laisuudessaan yhdistynyt / Moninaisuudessaan yhtenäinen</i>
френски	<i>Unis dans la diversité</i>
немски	<i>In Vielfalt geeint</i>
гръцки	<i>Ενότητα στην πολυμορφία</i>
унгарски	<i>Egység a sokféleségben</i>
ирландски	<i>Aontaithe d'ainneoin na héagsúlachta</i>
италиански	<i>Uniti nella diversità</i>
латвийски	<i>Vienotība dažādībā</i>
литовски	<i>Vienybė įvairialypiškumė</i>
малтиски	<i>Magħqudin fid-diversità</i>
полски	<i>Jedność w różnorodności</i>
португалски	<i>Unidos na diversidade</i>
румънски	<i>Uniți în diversitate</i>
словашки	<i>Jednota v rozdielnosti</i>
словенски	<i>Združeni v raznolikosti</i>
испански	<i>Unidos en la diversidad</i>
шведски	<i>Förenade i mångfalden</i>

Денят на Европа

На 9 май 1950 година френският външен министър Робер Шуман представя своето предложение за създаването на европейска организация, неразривно свързана с поддържането на мира. Той прочита пред международните медии декларация (т.нар. Декларация Шуман), с която призовава Франция, Германия и другите европейски страни да обединят производството си на въглища и стомана като „първа реална стъпка към Европейска федерация“. Това предложение се счита за началото на интеграцията на Европа.

Няколко години преди това страните, към които Робер Шуман се обръща, почти са се унищожили взаимно във Втората световна война, оставила в Европа материално и морално опустошение. Идеята за обединяване в Европа на двете ключови индустрии, чрез които се развива оръжейното производство, предполага създаване на гаранция за мир на континента.

Предложението, обявено от Франция, се приема с готовност от Германия, Италия, Холандия, Белгия и Люксембург и през април 1951 г. те подписват договора, който учредява първата Европейска общност – Европейска общност за въглища и стомана.

На срещата на върха в Милано през 1985 г. лидерите на Европейските общности решават 9 май да се чества като “Ден на Европа”.

Декларацията от 9 май 1950 г.

Световният мир не може да бъде запазен без творчески усилия, съответстващи на опасностите, които го заплашват.

Приносът, който една организирана и жизнена Европа може да донесе на цивилизацията, е необходим за поддържането на мирни отношения. Отстоявайки идеята за обединена Европа в продължение на повече от двадесет години, Франция винаги е имала за цел

да служи на мира. Обединена Европа не бе създадена – и в резултат ни сполетя войната.

Европа няма да се създаде отведнъж, нито само с един единствен план. Тя ще бъде изградена само с помощта на конкретни стъпки, създаващи преди всичко една действителна солидарност. Обединението на европейските нации изисква вековното противопоставяне между Франция и Германия

да бъде прекратено. Предприетите действия трябва да се отнасят на първо място до Франция и Германия.

За тази цел френското правителство предлага да се предприемат незабавни действия в една ограничена, но решаваща област:

Френското правителство предлага цялостното френско-германско производство на въглища и стомана да бъде поставено под властта на един общ Върховен орган в рамките на организация, отворена за участие и на други страни от Европа.

Обединяването на производството на въглища и стомана незабавно ще осигури изграждането на обща основа за икономическо развитие - първи етап на Европейската федерация, - и ще измени съдбата на тези райони, дълго време обречени да изработват оръжия, на които те самите са най-често жертви.

Съвместното производство, което ще се зароди по този начин, ще демонстрира, че всяка война между Франция и Германия става не само немислима, но и материално невъзможна. Формирането на тази мощна производствена общност, отворена за всички страни, които биха желали да участват в нея, ще осигури основните елементи на промишленото производство при едни и същи условия за всички страни-членки и така ще положи действителния фундамент на тяхното икономическо обединение.

Това производство ще бъде предлагано на целия свят без предпочитания или изключения, за да допринесе за повишаване нивото на живота и за укрепване на делото на мира.

С увеличаване на ресурсите си Европа ще може да постигне успех и в една от важните си задачи – развитието на африканския континент.

По този начин просто и бързо ще се осъществи сливането на интереси, необходимо за образуването на една икономическа общност, а така също ще бъде заложен катализатор за създаването на една по-широка общност със задълбочени отношения между страни, от дълго време противопоставени помежду си от кървави разделения.

Чрез обединяването на базисните производства и учредяването на един нов върховен орган, чиито решения ще бъдат обвързващи за Франция, Германия и други присъединили се страни, това предложение ще положи първия камък на една Европейска федерация, необходима за запазването на мира.

За да бъдат осъществени така определените цели, френското правителство е готово да започне преговори на следните основания:

Предназначената за общия Върховен орган мисия ще бъде да осигури в най-кратки срокове:

- модернизация на производството и подобряване на качеството му; предлагане на въглища и стомана при напълно еднакви условия на френския и германския пазар, както и на пазарите на присъединилите се страни;

- развитие на общия износ за трети страни;
- изравняване на подобряването на условията на живот на работната ръка в тези отрасли на промишлеността.

Работата за достигането на тези цели започва при твърде разнородни условия на производство в отделните страни. Затова временно трябва да се вземат някои мерки, състоящи се в прилагането на план за производство и инвестиции, установяването на механизъм за равномерно разпределение на цените, създаването на фонд за реконверсия, който да облекчи рационализацията на производството. Движението на вълглицата и стоманата между присъединилите се страни веднага ще бъде освободено от всякакво митническо облагане и няма да бъде засегнато от диференцирани транспортни тарифи. Постепенно ще бъдат създадени условията, които непосредствено ще осигурят най-рационалното разпределение на производството на равнището на най-високата производителност на труда.

За разлика от международните картели, чиято практика е към разделяне и експлоатация на националните пазари чрез рестриктивна политика и чрез поддържане на високи печалби, тази организация ще осигури сливане на пазарите и разрастване на производството.

Най-съществените принципи и ангажименти, очертани по горе, ще бъдат предмет на договор, подписан между държавите, и ратифициран от парламента на всяка от тях. Преговорите, необходими за уточняването на практическите мерки, ще се предприемат с помощта на един арбитър, определен по общо съгласие. Този арбитър ще бъде натоварен със задачата да следи споразуменията да съответстват на принципите и в случай на непреодолимо противопоставяне ще посочи решение, което ще бъде прието. Общият Върховен орган, натоварен с функционирането на целия режим, ще бъде съставен от независими личности, назначени на паритетна основа от правителствата; президентът му ще бъде избран по общо съгласие на правителствата; неговите решения ще подлежат на изпълнение във Франция, в Германия и в другите присъединили се страни. Съответни разпореджания ще осигурят необходимите начини за подаване на жалби срещу решенията на Върховния орган. Представител на Обединените нации ще бъде натоварен да подготвя два пъти годишно публичен доклад пред ООН за този орган, в който ще се прави равностметка на функционирането на новия организъм, особено що се отнася до запазването на мирните му цели.

Учредяването на Върховния орган с нищо не изменя режима на собственост на предприятията. При изпълнението на своята мисия общият Върховен орган ще се съобразява с правомощията, поверени на международната управа на Рур, както и с всякакъв вид задължения, наложени на Германия, докато те остават в сила.

4. Политическа География

4.1. Австрия

Година на присъединяване към ЕС:	1995 г.
Страна от Шенгенското пространство:	Да
Политическа система:	Федерална република
Столица:	Виена
Обща площ:	83 870 км ²
Население:	8,3 милиона
Валута:	Евро
Официален език:	Немски

В западната и южната част на Австрия се извисяват Алпите, а източните провинции - включително столицата Виена - са разположени в Дунавския басейн.

До края на Първата световна война Австрия се намира в центъра на голяма империя, която контролира от векове по-голямата част от Централна Европа. Настоящем Австрия е федерална република, съставена от девет провинции.

Във Виена са разположени няколко международни организации, включително секретариатът на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа, Международната агенция за атомна енергия и Организацията на страните износителки на петрол.

Австрийският парламент има две камари. Националният съвет, или *Nationalrat*, има 183 членове, избирани с пряко гласуване за мандат от пет години. Федералният съвет, или *Bundesrat*, е горната камара с около 62 членове, които представят отделните провинции. Мандатът на членовете му е четири или шест години.

Австрия има богато културно наследство. Специално място се отредява на композитора Волфганг Амадеус Моцарт, но музиката на Франц Шуберт също се радва на широка известност. В света на философията и идеите работата на Зигмунд Фройд продължава да провокира разногласия, а Лудвиг Витгенщайн е една от основните фигури, повлияли философското мислене на XX век. В областта на изкуствата картините на Густав Климт от началото на XX век са широко ценени.

Австрия има смесена индустриална и селскостопанска икономика, като туризмът също е важен източник на приходи. В кулинарията австрийските специалитети виенски шницел (*Wiener Schnitzel*) и ябълков щрудел (*Apfelstrudel*) са се превърнали в международни специалитети, които дори не се нуждаят от превод.

4.2. Белгия

Година на присъединяване към ЕС:	<i>Държава основателка (1952 г.)</i>
Страна от Шенгенското пространство:	<i>Да</i>
Политическа система:	<i>Конституционна монархия</i>
Столица:	<i>Брюксел</i>
Обща площ:	<i>30 528 км²</i>
Население:	<i>10,7 милиона</i>
Валута:	<i>Евро</i>
Официален език:	<i>Немски, френски и нидерландски</i>

Белгия е федерална държава разделена на три региона: нидерландскоговоряща Фландрия на север, френскоговоряща Валония на юг и Брюксел, двуезичната столица, където и френски и нидерландски са официални езици. В източната част на страната има и малка немскоговоряща общност от около 70 000 души.

Пейзажите в Белгия се характеризират с широко разнообразие: 67 километра крайбрежна ивица и равни крайбрежни поля по протежението на Северно море, основен масив и извисяващите се хълмове и гори в региона на Ардените на североизток.

В Брюксел са разположени няколко международни организации: тук се намират повечето от европейските институции, а също и седалището на НАТО.

Независима от 1830 г., Белгия е конституционна монархия. Двете камари на парламента са Камарата на представителите, чиито членове се избират за максимум четири години, и Сенатът или горната камара, чиито членове се избират или кооптират. Предвид политическия облик Белгия обикновено е управлявана от коалиционни правителства.

Сред най-известните белгийци са Жорж Реми (Ерже), създател на комиксите за Тинтин, писателите Жорж Сименон и Хюго Клаус, композиторът и певец Жак Брел и колоездачът Еди Меркс. Художници като Джеймс Енсор, Пол Делво и Рене Магрит са съвременните последователи на Рубенс и други фламандски майстори от миналото.

Белгия е известна със своя шоколад, ценен по цял свят. Едно от най-популярните ястия е миди с пържени картофи (*French fries*), които според легендите са белгийско откритие. Страната произвежда и над 1000 вида бира.

4.3. България

Година на присъединяване към ЕС:	2007 г.
Страна от Шенгенското пространство:	Не
Политическа система:	Парламентарна република
Столица:	София
Обща площ:	111 910 км ²
Население:	7,6 милиона
Валута:	Лев
Официален език:	Български

Разположена в сърцето на Балканите, България се характеризира с богато ландшафтно разнообразие: на север се простира обширната Дунавска равнина, а на юг множество планини и възвишения. На изток Черноморското крайбрежие привлича туристи през цялата година.

Основана през 681 г., България е една от най-старите държави в Европа. Историята на страната се определя от нейното географско положение близо до границата между Европа и Азия. 85 % от жителите са православни християни, а 13 % — мюсюлмани. Около 10 % от жителите са от турски произход, а 3 % — от ромски. Подобно на населението традиционните ястия са смес от изтока и запада. Може би най-популярният български хранителен продукт е киселото мляко, известно със своето благотворно действие за дълголетието при редовна консумация.

Народното събрание (еднокамарен парламент) е съставено от 240 депутати, избирани за четиригодишен мандат.

България изнася основно продукти от леката промишленост, храни и вина, които се конкурират успешно на европейските пазари.

Почитателите на фолклорната музика със сигурност познават редица български музиканти. Българска народна песен е включена в Златната плоча на „Вояджър“, изпратена в открития космос от НАСА. Сред известните българи са философът Юлия Кръстева, Елиас Канети, носител на Нобелова награда за литература през 1981 г., Христо Явашев (Кристо), създател на множество нетрадиционни скулптури на открито.

4.4. Германия

Година на присъединяване към ЕС:	<i>Държава основателка (1952 г.)</i>
Страна от Шенгенското пространство:	<i>Да</i>
Политическа система:	<i>Федерална република</i>
Столица:	<i>Берлин</i>
Обща площ:	<i>356 854 км²</i>
Население:	<i>82 милиона</i>
Валута:	<i>Евро</i>
Официален език:	<i>Немски</i>

Германия е държавата с най-многобройно население в целия Европейски съюз. Територията и се разпростира от Северно и Балтийско море на север до Алпите на юг и се пресича от някои от основните реки в Европа, като Рейн, Дунав и Елба.

Германия е федерална република. Законодателните органи на национално равнище са Бундестагът (Bundestag), чиито членове се избират на всеки четири години с всеобщо гласуване и Бундесратът (*Bundesrat*), съставен от 69 представители на 16 федерални провинции (*Bundesländer*).

След Втората световна война Германия е разделена на демократична западна част и на комунистическа източна (Германска демократична република). Берлинската стена е символът на това разделение. Тя е разрушена през 1989 г, а Германия е обединена година по-късно.

Немският език е най-говоримият първи език в Европейския съюз. Германия е третата най-развита икономика в света, произвеждаща автомобили, фина механика, електронно и комуникационно оборудване, химикали и фармацевтични продукти и много други. Германските компании са направили големи инвестиции в страните от централна и източна Европа, които се присъединиха към ЕС през 2004 г.

Родина на Йохан Себастиан Бах, Лудвиг Ван Бетховен, Йоханес Брамс и Ричард Вагнер, както и много други, Германия има голям принос за европейската класическа музика. В света на мисълта и литературата, огромното наследство на Германия включва произведенията на Лутер, Гьоте, Шилер, Ницше, Кант, Брехт и Томас Ман.

Германия е вторият по значимост производител на хмел в света и е известна със своята висококачествена бира. В долините на реките Мозел и Рейн се произвежда вино.

4.5. Гърция

Година на присъединяване към ЕС: 1981 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 1992 г.

Политическа система: Парламентарна република

Столица: Атина

Обща площ: 131 957 км²

Население: 11,2 милиона

Валута: Евро, от 2001 г.

Официален език: Гръцки

Разположена в непосредствена близост до кръстопътя между Европа и Азия, Гърция представлява най-южната част на Балканския полуостров в югоизточна Европа. Територията включва повече от 2 000 острова в Егейско и Йонийско море, от които само 165 са населени. Най-високата точка в страната е планината Олимп.

Гърция е една от люлките на европейската цивилизация, чиито древни учени са допринесли значително за развитието на философията, медицината, математиката и астрономията. Нейните древни градове-държави са първите структури, развили демократична форма на управление. Историческото и културното наследство на Гърция присъства и днес навсякъде в модерния свят - в литературата, изкуството, философията и политиката.

Модерна Гърция има републиканска структура, основана на конституцията от 1975 г. 300-те членове на еднокамарния парламент се избират за мандат от четири години. Страната е разделена на 13 административни региона.

Повече от 50 % от гръцката индустрия е разположена в най-големия атински регион. Основните икономически сектори са селското стопанство, туризмът, строителството и превоза на стоки.

Сред най-известните съвременни гръци са режисьорът Костас Гаврас, носителят на Нобелова награда Одисеас Елитис и композиторът Микис Теодоракис.

Характерни за гръцката кухня са козето и овнешкото месо. Рибните ястия също много популярни. Зехтинът, който се произвежда в големи количества, допринася за специфичния вкус на гръцката храна.

4.6. Дания

Година на присъединяване към ЕС:	1973 г.
Страна от Шенгенското пространство:	Да, от 1996 г.
Политическа система:	Конституционна монархия
Столица:	Копенхаген
Обща площ:	43 094 км ²
Население:	5,5 милиона
Валута:	Датска крона
Официален език:	Датски

Дания се състои от полуостров Ютланд (*Jylland*) и от около 400 острова. 82 от тях са обитаеми, като най-големите са Фюн (*Fyn*) и Шеланд (*Sjælland*).

Дания развива голяма риболовна индустрия и разполага със значителна по размер търговска флота. Основните индустриални сфери на дейност включват производството на храни, химикали, машини, метални изделия, електронно и транспортно оборудване, бира и продукти от хартия и дърво. Туризмът също е важна икономическа дейност.

Между VIII и XI век датчаните били известни като викинги. Заедно с норвежците и шведите те колонизирали, нахлували и търгували из цяла Европа. Съвременните датчани се гордеят с благоденствието на своята държава и нейната широко разпространена социална защита за всички.

Днес Дания е конституционна монархия, управлявана съгласно конституцията от 1953 г. Еднокамарният парламент или *Folketing* е съставен от 179 избрани членове.

Сред най-известните датчани са писателят Ханс Кристиан Андерсен, известен със своите приказки, авторката Карен Бликсен и дизайнерът Арне Якобсен. Датското кино получава международно признание до голяма степен благодарение на експерименталните филми на Ларс фон Триер.

Специалитети от датската кухня са *smørrebrød* (сандвичи), варени или карамелизирани картофи, варено червено зеле, печено свинско и печено патешко.

4.7. Естония

Година на присъединяване към ЕС: 2004 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 2007 г.

Политическа система: Парламентарна република

Столица: Талин

Обща площ: 45 000 км²

Население: 1,3 милиона

Валута: Евро, от 2011 г.

Официален език: Естонски

Естония, най-северната балтийска страна, възвърна своята независимост от Съветския съюз през 1991 г. Тя е предимно равнинна държава на източния бряг на Балтийско море с множество езера и острови. Голяма част от земята се обработва или е залесена.

Естонският език е тясно свързан с финландския, но не прилича на езиците на другите балтийски държави, Латвия и Литва, нито на руски. Около една четвърт от населението е от руски произход.

Столицата Талин е един от най-добре запазените средновековни градове в Европа и туризмът представлява 15 % от БВП на Естония. Основни отрасли в икономиката са инженерството, хранителната промишленост и производството на метали, химикали и дървени изделия.

Различните нации, властвали над региона в миналото - датчани, германци, шведи, поляци и руснаци - са повлияли естонската кухня. Сред традиционните ястия са маринована змиорка, кървавица и задушено кисело зеле със свинско.

Известни естонци са писателят Яан Крос, чиито произведения са преведени на поне 20 езика, авторът на националната епопея „*Kalevipoeg*“ Фридрих Рейнхолд Кройцвалд и писателят, продуцент, дипломат и политик Ленарт Мери.

4.8. Ирландия

Година на присъединяване към ЕС:	1973 г.
Страна от Шенгенското пространство:	Не
Политическа система:	Парламентарна република
Столица:	Дъблин
Обща площ:	70 000 км ²
Население:	4,5 милиона
Валута:	Евро
Официален език:	Ирландски

От присъединяването си към Европейския съюз през 1973 г. Ирландия (Ейре) се превърна от страна с ясно изразена селскостопанска структура в модерна, високотехнологична икономика, поради което бе наречена Келтски тигър.

Селскостопанските низини заемат по-голямата част от вътрешността на страната, разкъсвана на места от ниски възвишения и включваща значителни територии, покрити с блата и езера. Западната част се характеризира с крайбрежни планини, които на места се извисяват на височина над 1000 метра. Приблизително една трета от населението живее в Дъблин.

Dáil, или долната камара на парламента, е съставен от 166 членове, а *Seanad*, или горната камара, наброява 60 членове. Парламентарните избори се провеждат веднъж на пет години. Президентът, който се избира за мандат от седем години, има главно представителни функции.

Независимо от раздорите и размириците в историята на Ирландия, населението на страната винаги е било свързано с любов към музиката и разказвачеството. Често определяна за земя на светци и учени, страната е родно място на много известни англоезични писатели, като Йейтс, Джойс, Бекет, Уайлд и Шоу. Ирландия е родина на световноизвестни рок групи и изпълнители, като U2, The Corrs и Шиниъд О'Конър.

Месото и варените зеленчуци, като картофи, моркови, ряпа и пащърнак, са основните съставки в традиционната ирландска кухня.

4.9. Испания

Година на присъединяване към ЕС: 1986 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 1991 г.

Политическа система: Конституционна монархия

Столица: Мадрид

Обща площ: 504 782 км²

Население: 45,8 милиона

Валута: Еуро

Официален език: Испански

Високи плата и планински вериги, като Пиренеите и Сиера Невада, се извишават във вътрешността на Испания. От тези планини извира няколко големи реки, като например Ебро, Дуеро, Тахо и Гуадалquivir. Балеарските острови са разположени в Средиземно море, а автономните Канарски острови — в Атлантическия океан близо до африканския бряг.

Испания е конституционна монархия с наследствен монарх и двукамарен парламент: *Cortes*. Конституцията от 1978 г. отдава значение на лингвистичното и културно многообразие на обединена Испания. Страната е разделена на 17 автономни области, всяка от които има своя пряко избираема управа. В Каталония, Баската автономна област и Галисия регионалните езици имат официален статут, заедно с националния испански език, наречен още кастилски.

Производственият сектор и секторът на услугите на Испания са силно развити, но селското стопанство (особено производството на плодове, зеленчуци, зехтин и вино) и туризмът също са много доходоносни.

От Веласкес през XVII век до Пикасо, Дали и Миро през XX век, без да забравяме Гоя през XVIII и XIX век, Испания има богата художествена култура. Испанското фламенко се ползва с широка популярност по света, а романът „Дон Кихот“ на Сервантес е една от епохалните творби в модерната европейска литература. Испанските режисьори Педро Алмодовар, Алехандро Аменабар и Луис Бунюел са носители на множество международни награди.

Испанската кухня е известна със своята паеля (ястие от ориз с пиле, морски дарове и зеленчуци), тортия (омлет с картофи) и сангрия (червено вино с плодове).

4.10. Италия

Година на присъединяване към ЕС:	<i>Държава основателка (1952 г.)</i>
Страна от Шенгенското пространство:	<i>Да</i>
Политическа система:	<i>Парламентарна република</i>
Столица:	<i>Рим</i>
Обща площ:	<i>301 263 км²</i>
Население:	<i>60 милиона</i>
Валута:	<i>Евро</i>
Официален език:	<i>Италиански</i>

Територията на Италия е предимно планинска, с изключение на Паданската равнина в северната част, и се простира от Алпите до централното Средиземно-море. Тя включва островите Сицилия, Сардиния, Елба и около 70 други по-малки острова. В границите на полуостровна Италия влизат две малки независими държави: Ватиканът в Рим и Република Сан Марино.

Италия има двукамарен парламент, съставен от Сенат (*Senato della Repubblica*) или горна камара и Камара на депутатите (*Camera dei Deputati*). Избори се провеждат на всеки пет години.

Основните икономически сектори на страната са туризмът, модата, инженерството, производството на химикали, моторни превозни средства и храни. БВП на глава от населението в северните части на Италия е един от най-високите в Европа.

Център на обширната Римска империя, оставила огромно археологическо, културно и литературно наследство, италианският полуостров е свидетел на зараждането на средновековния хуманизъм и на Ренесанса. Това допринася за оформяне на европейската политическа мисъл, философията и изкуството, благодарение на личности като Макиавели, Данте, Леонардо да Винчи и Галилео Галилей.

Списъкът с известни италиански художници е дълъг и включва Джото, Ботичели, Леонардо да Винчи, Микеланджело, Тинторето и Караваджо. Италия е родина и на оперни композитори като Верди и Пучини и на режисьора Федерико Фелини.

Италианската кухня е една от най-изтънчените и разнообразни в Европа, от пикантните вкусове на Неапол и Калабрия до ястията с песто на Лигурия и сиренето и ризотото на италианските Алпи.

4.11. Кипър

Година на присъединяване към ЕС: 2004 г.

Страна от Шенгенското пространство: *Не*

Политическа система: *Президентска република*

Столица: *Никозия*

Обща площ: *9 250 км²*

Население: *0,8 милиона*

Валута: *Евро, от 2008 г.*

Официален език: *Гръцки*

Кипър е най-големият остров в източното Средиземноморие, разположен на юг от Турция. Двете основни планински вериги са Пентадактилос в северната и Тродос в централната и югоизточната част на острова. Между тях се простира плодородната равнина Месаория.

Година наред Кипър е кръстопът между Европа, Азия и Африка и все още в страната могат да бъдат видени следи от различни цивилизации — римски театри и вили, византийски църкви манастири, замъци на кръстоносци и праисторически жилища.

Основните икономически дейности на острова са туризмът, износът на текстилни и занаятчийски изделия и търговското корабоплаване. Традиционните занаяти включват изработката на бродерии, грънци и медни изделия.

Сред традиционните местни ястия са мезе - набор от мезета, които се сервират като основно ястие, сиренето халуми и ракията зивания.

Откакто през 1974 г. Турция окупира северната част на острова, турската и гръцката кипърски общности са разделени от така наречената Зелена линия.

Кипър е известен като островът на Афродита, богинята на любовта и красотата, която според легендите е родена тук.

В модерната литература се отличават иманата на Костас Монтис (поет и писател) и Димитрис Гоцис (писател), а Евагорас Карагьоргис и Мириос Токас се известни със своите музикални произведения.

4.12. Латвия

Година на присъединяване към ЕС: 2004 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 2007 г.

Политическа система: Парламентарна република

Столица: Рига

Обща площ: 65 000 км²

Население: 2,3 милиона

Валута: Лат

Официален език: Латвийски

Латвия възвърна своята независимост от Съветския съюз през 1991 г. Разположена на брега на Балтийско море, Латвия е страна с малка надморска височина и обширни гори, които снабдяват строителната и хартиената индустрия с дървен материал. Страната се характеризира с богата дива природа. Латвия произвежда също така множество потребителски стоки, текстилни изделия и обработващи машини. Страната привлича туристи от цяла Европа.

По отношение на етническия произход 59 % от населението е от латвийски, а 29 % от руски произход, като повече от една трета от гражданите живеят в Рига. Основан през 1201 г., Рига е най-големият град в трите балтийски държави с население от 730 000 души. Неговата Статуя на Свободата е един от най-високите паметници в Европа, извисяваща се на 43 метра.

Еднокамарният латвийски парламент, *Saeima*, с 100 депутатски места, се избира с пряко гласуване на всеки четири години. Президентът се избира от парламента също на всеки четири години.

Сред най-известните латвийци са художникът експресионист Марк Ротко и съвременният композитор Петерис Вакс.

Характерни специалитети на латвийската кухня са *speķa pīrādziņi* (пай с бекон) и освежаваща, студена супа от квасена сметана.

4.13. Литва

Година на присъединяване към ЕС: 2004 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 2007 г.

Политическа система: Парламентарна република

Столица: Вилнюс

Обща площ: 65 000 км²

Население: 3,3 милиона

Валута: Литас

Официален език: Латвийски

Литва е най-южната от трите балтийски държави, а също и най-голямата и най-населената от тях. Литва е първата от окупираните съветски републики, която обявява своята независимост от Съветския съюз и възвръща своя суверенитет посредством декларацията за независимост от 11 март 1990 г.

Литовският релеф е предимно равнинен с няколко немного високи възвишения в западните и източните части. Високият 294 м Аукштасис е най-високата точка в страната. На територията на Литва има 758 реки, повече от 2 800 езера и 99 км балтийско крайбрежие, които са предназначени предимно за отдих и са защитени природни обекти. Малко повече от 30 % от територията на страната е покрита с гори.

Около 84 % от населението са етнически литовци. Двете най-големи малцинствени групи са поляците, наброяващи малко повече от 6 % от населението и руснаците - малко повече от 5 %. Литовският език принадлежи към семейството на индоевропейските езици.

Столицата Вилнюс е живописен град, разположен на бреговете на реките Нерис и Вилня, а архитектурата в старата част е една от най-изящните в източна Европа. Вилнюският университет, основан през 1579 г, представлява комплекс в ренесансов стил с безброй вътрешни дворове, който образува град в града.

Президентът на Литва се избира пряко за мандат от пет години и действа главно в областта на външните отношения и на сигурността. Еднокамарният литовски парламент, *Seimas*, е съставен от 141 членове.

Вероятно най-популярният кулинарен специалитет на Литва е студената супа от цвекло. Картофите също често присъстват в менюто, като традиционни ястия са картофени палачинки и *Cepelinai* - картофени кнедли, пълнени с месо, извара или гъби.

4.14. Люксембург

Година на присъединяване към ЕС:	<i>Държава основателка (1952 г.)</i>
Страна от Шенгенското пространство:	<i>Да</i>
Политическа система:	<i>Конституционна монархия</i>
Столица:	<i>Люксембург</i>
Обща площ:	<i>2 586 км²</i>
Население:	<i>0,5 милиона</i>
Валута:	<i>Евро</i>
Официален език:	<i>Люксембургски</i>

Великото Херцогство Люксембург е малка държава заобиколена от Белгия, Франция и Германия, чиято история е неразделно свързана с тази на нейните големи съседи. Територията на страната е покрита основно от хълмисти възвишения и гори.

В течение на своята многовековна история Люксембург е бил под владение на много държави и управляващи династии, но от X век насам страната е отделна, било то и не винаги автономна, политическа единица. Днес Люксембург е наследствено Велико Херцогство с еднокамарна парламентарна система.

Люксембургският, националният език, е близък до немски. Немският език е първи чужд език за повечето люксембургчани и се използва в медиите. Френският е административен език.

Икономическата структура на Люксембург се определя главно от банковия, застрахователния и стоманодобивния сектор. Селското стопанство и винопроизводството също са от голямо значение.

Както може да се очаква, много от люксембургските специалитети са типични за гористите местности. Те включват задушен заек и арденска шунка. Прясната пъстърва и щука от реките също присъстват често в менюто.

В Люксембург се намира част от долината на реката Мозел, където се произвеждат широко известни местни бели вина. Също като други северноевропейски държави, Люксембург е производител на някои популярни марки бира.

4.15. Малта

Година на присъединяване към ЕС: 2004 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 2007 г.

Политическа система: Парламентарна република

Столица: Валета

Обща площ: 316 км²

Население: 0,4 милиона

Валута: Евро, от 2008 г.

Официален език: Малтийски

Малта представлява група от седем острова в Средиземно море. Само трите най-големи острова са населени – Малта, Гозо и Комино. Релефът е нисък и скалист със стръмни клифове.

Разположена в сърцето на Средиземноморието, на територията на Малта се срещат различни цивилизации, чиято история датира отпреди хиляди години. Първите заселници датират от около 5200 г. пр.н.е., а друга важна праисторическа цивилизация е съществувала на островите преди пристигането на финикийците, които дават на основния остров името Малат (в превод „сигурно пристанище“). По-късно векове наред островите били седалище на Ордена на рицарите хоспиталиери на св. Йоан, а след това част от Британската империя. През 1964 г. Малта става независима държава.

Малтийското правителство се оглавява от лидера на партията с мнозинство в Камарата на представителите, на малтийски - *Kamra tar-Rappreżentanti*.

Националният език е малтийски. Той е част от семитското езиково семейство, включващо арабски. Английският също е признат за официален език, а освен това много малтийци говорят и италиански.

Туризмът е важен икономически отрасъл, но секторът на услугите в Малта също се разраства бързо.

Традиционни ястия в Малта са супите (минестроне, рибена супа), пастата и сладкарските изделия. Пълнените ястия също са типични за малтийската кухня. *Stuffat Tal-Fenek* (задушен заек) е едно от националните ястия.

4.16. Нидерландия

Година на присъединяване към ЕС: *Държава основателка (1952 г.)*

Страна от Шенгенското пространство: *Да*

Политическа система: *Конституционна монархия*

Столица: *Амстердам*

Обща площ: *41 526 км²*

Население: *16,4 милиона*

Валута: *Евро*

Официален език: *Нидерландски*

Нидерландия, както посочва името на страната, е ниско разположена територия, като една четвърт от нея се намира на морското равнище или под него. Много региони са защитени от наводнения от диги и крайморски стени. Значителна част от морската територия е превърната в суша, като най-пресният пример е полдерът Флеволанд.

Нидерландският парламент (или *Staten Generaal*) се състои от две камари. Първата, съставена от 75 членове, се избира непряко и има ограничени правомощия. Втората, или долната камара, се избира пряко. Мандатът на членовете и на двете камари е четири години. Предвид многопартийната система на страната, всички правителства са коалиционни.

Индустриалната дейност на Нидерландия е главно в областта на преработката на храни, производството на химикали, рафинирането на нефт и производството на електрически и електронни машини. Страната има динамичен селскостопански сектор и е известна със своите растения и цветя. Пристанището на Ротердам е най-натовареното в Европа и обслужва голяма територия във вътрешността на континента, която се простира до Германия и Централна Европа.

Нидерландия е родина на велики художници. XVII век е епохата на холандските майстори, като Рембранд Ван Рейн, Йоханес Вермеер, и Ян Стеен. XIX и XX век са не по-малко забележителни със знаменити творци, като Винсент ван Гог и Пит Мондриан.

Известни холандски специалитети са суровата херинга, пушената змиорка и граховата супа, както и голямото разнообразие от сирена, сред които са прочутите Едам и Гауда.

4.17. Обединеното кралство

Година на присъединяване към ЕС: 1973 г.

Страна от Шенгенското пространство: Не

Политическа система: Конституционна монархия

Столица: Лондон

Обща площ: 244 820 км²

Население: 61,7 милиона

Валута: Лира стерлинг

Официален език: Английски

Обединеното кралство се състои от Англия, Уелс, Шотландия (които заедно образуват Великобритания) и Северна Ирландия. Релефът на Обединеното кралство е разнообразен със стръмни скали по някои крайбрежни ивици, възвишения и низини и множество острови, разположени срещу шотландския бряг. Най-високият връх е Бен Невис в Шотландия, с височина 1 344 метра.

Обединеното кралство е конституционна монархия и парламентарна демокрация. Основната камара на парламента е долната, Камарата на общините, която е съставена от 646 членове, избирани чрез всеобщи преки избори.

Повече от 80 % от населението е с английски произход. Шотландците са почти 10 %, а уелсите и северноирландците — по-голяма част от останалото население. В Обединеното кралство живеят различни емигрантски общности, предимно потомци на неговите бивши колонии в Западните Индии, Индия, Пакистан, Бангладеш и Африка.

Икономиката - една от най-силно развитите в Европа - е с все по-ясно изразена насоченост към сектора на услугите, въпреки че поддържа производствен капацитет във високотехнологичния и други сектори. Родина на индустриалната революция, сред поданиците на Обединеното кралство са велики учени и инженери като Исак Нютон и Чарлс Дарвин. Английската литература се характеризира с безкраен списък от поети, драматурзи, есеисти и романисти.

Много регионални и традиционни специалитети биха могли да изкушат посетителите на Обединеното кралство: *Arbroath smokies* (леко запечена пушена треска), *Ulster fry* (пържен бекон), яйца, наденички, *soda farls* (четвъртинки ирландски хляб) и картофен хляб.

4.18. Полша

Година на присъединяване към ЕС:	2004 г.
Страна от Шенгенското пространство:	Да, от 2007 г.
Политическа система:	Парламентарна република
Столица:	Варшава
Обща площ:	312 679 км ²
Население:	38,1 милиона
Валута:	Злота
Официален език:	Полски

Северната част на Полша, която се простира до Балтийско море, е съставена главно от низини, докато южната граница на страната е образувана от планината Карпати (включваща Татрите). Регионът Мазурия е най-големият и най-посещаван езерен регион в Полша.

Полската държава датира от повече от 1000 години. През XVI век тя е една от най-влиятелните държави в Европа. Победата на полския Крал Ян III Собиески в битката при Виена през 1683 г. слага край на обсадата на Виена от Османската империя и на заплахата от евентуална окупация на Западна Европа.

Полша е богата на природни ресурси, сред които желязо, цинк, мед и каменна сол. Солната мина във Величка (*Wieliczka*), построена през XIII век, представлява цял подземен град със санаториум, театър, църква и кафене. Всичко, от стълбищата до полилеите, е направено от сол.

Съвременната конституция на Полша датира от 1997 г. Президентът се избира чрез пряко гласуване за период от пет години. 460-те членове на долната камара на парламента (*Sejm*) и 100-те членове на сената се избират пряко чрез система на пропорционално представителство за мандат от четири години.

Традиционни полски ястия са супа от червено цвекло, зелени сърми и *pierogi* (кнедли, пълнени например със зеле и гъби)

Сред известните полски са астрономът Коперник, композиторът Шопен, ученият Мария Кюри-Склодовска, режисьорите Роман Полански и Кшищоф Кешловски, както и Папа Йоан-Павел II.

4.19. Португалия

Година на присъединяване към ЕС: 1986 г.

Страна от Шенгенското пространство: ДА, от 1991 г.

Политическа система: Парламентарна република

Столица: Лондон

Обща площ: 92 072 км²

Население: 10,6 милиона

Валута: Евро

Официален език: Португалски

Португалия, страна с богата традиция в мореплаването и откритията, е разположена на Иберийският полуостров на брега на Атлантическия океан. Историята на страната е повлияла трайно върху нейната култура: мавританското и ориенталското влияние в архитектурата и изкуствата е забележително.

През последните 3000 години Португалия е свидетел на постоянно движение на различни цивилизации. Финикийска, гръцка, келтска, картагенска, римска и арабска, всички тези култури са оставили своя отпечатък. През XV век храбрите морски изследователи на Португалия, водени от Васко да Гама, откриват нови територии, което води до създаването на отвъдокеанска империя. В страната, университетът в Коимбра, учреден през 1290 г., е един от най-старите в Европа.

Президентът, който се избира за мандат от пет години чрез всеобщи преки избори, има ограничени правомощия. Парламентът има 230 членове с мандат от четири години.

В областта на изкуствата Португалия винаги е била добре представена. Известни португалски поети са Луиш дъ Камоеш и Фернандо Песоа. Не по-малко креативен е талантът на световно известния футболист Кристиано Роналдо.

През месец юни в цяла Португалия се провеждат чествания, посветени на трима светци, известни като Santos Populares (народни светци). Типични за тази проява са фолклорните танци и музика, особено традиционното меланхолично фадо.

Всеки регион в Португалия има свои традиционни ястия, приготвени с различни видове месо и морски дарове. По конкретно, страната е особено известна със своите сто начина за приготвяне на треска.

4.20. Румъния

Година на присъединяване към ЕС:	2007 г.
Страна от Шенгенското пространство:	Не
Политическа система:	Парламентарна република
Столица:	Букурещ
Обща площ:	237 500 км ²
Население:	21,5 милиона
Валута:	Румънска лея
Официален език:	Румънски

Румъния, разположена в югоизточната част на Европа, се характеризира с планинска северна част, а в южната и част се простира обширната долина на река Дунав. Приближавайки Черно море, реката образува делта, която е природен резерват, обитаван от безброй местни и мигриращи видове птици.

Румънският парламент е съставен от две камари - Сенат (*Senat*) и Камара на депутатите (*Camera Deputaților*). Представителите и на двете камари се избират чрез пряко гласуване на всеки четири години.

90 % от населението е от румънски произход, а 7 % от унгарски. Румънският език, както и повечето езици от южна Европа, произхожда от латински, въпреки че Румъния е разделена от другите романоезични държави от славяноезични народи. Румъния разполага със значителни природни ресурси - нефт, природен газ, желязо, мед и боксит. Основните промишлени сектори в страната са металообработващият, нефтохимическият и машиностроителният.

Сред румънските специалитети са кюфтета на скара, сарми, задушено свинско с чесън и лук и понички със сметана и сирене.

Смразяващата история за Дракула е вдъхновена от румънския граф Влад Дракул от XV век, чийто син бил известен с това, че по време на война набивал на кол пленените врагове. По-малко известни румънци са писателят Йожен Йонеско, гимнастичката Надя Команечи и композиторът Джордже Енеску.

4.21. Словакия

Година на присъединяване към ЕС: 2004 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 2007 г.

Политическа система: Парламентарна република

Столица: Братислава

Обща площ: 48 845 км²

Население: 5,4 милиона

Валута: Евро, от 2009 г.

Официален език: Словашки

От януари 1993 г. Словакия е независима държава след разделението на Чехословакия на двете съставни части.

Страната се намира в сърцето на Централна Европа и е свързана със своите съседи посредством река Дунав. В северната част са разположени Карпатите, които включват Високите Татри — популярна ски дестинация, където се намира най-високият връх в страната, Герлаховски щит, висок 2 655 метра. Ниските части на Дунавската равнина са плодороден селскостопански регион, където се произвеждат жито, ечемик, картофи, захарно цвекло, плодове, тютюн и грозде.

Президентът, който се избира за мандат от пет години чрез всеобщи преки избори, има ограничени правомощия. Страната има еднокамарен парламент, чиито 150 членове се избират за мандат от четири години.

86 % от населението е от словашки произход; най-голямото малцинство е унгарското.

На много от върховете на хълмовете се извисяват крепости, които свидетелстват за дългата история на нашествия в Словакия. Братислава, място на коронация на унгарските крале в миналото, има богато средновековно и бароково архитектурно наследство.

Традиционни ястия са картофените кнедли с овче сирене и зелената супа с наденички.

Сред най-известните словаки са Шефан Банич, изобретил парашута през 1913 г, и Анди Уорхол, художник от течението поп-арт, роден в Америка, чиито родители са от словашки произход.

4.22. Словения

Година на присъединяване към ЕС: 2004 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 2007 г.

Политическа система: Парламентарна република

Столица: Любляна

Обща площ: 20 273 км²

Население: 2 милиона

Валута: Евро, от 2007 г.

Официален език: Словенски

В миналото една от шестте съставни републики на Югославия, съвременна Словения е независима държава от 1991 г., когато се разпада Югославия. Тя граничи с Италия, Австрия, Унгария и Хърватия.

Словения е пресечна точка на четири основни европейски географски региона: Алпите, Динарската област, Панонската равнина и Средиземноморието. Страната е предимно планинска и словенците са запалени скиори и планинари. Националният флаг изобразява тривърхия Триглав — най-високия връх в Словения с височина 2 864 метра.

В миналото страната е била част от Австро-Унгарската империя. Столицата Любляна е създадена по времето на Римската империя. Благодарение на университета, в който следват повече от 50 000 студенти, градът се отличава с активен културен живот. Основните промишлени отрасли са производството на части за коли, химикали, електроника, електрически уреди, метални стоки, текстил и мебели.

Сред туристическите атракции са известните пещери в Постояна със своя декор от сталактити и сталагмити. Рисунките в пещерите показват, че първите туристи са дошли тук още през 1213 г.

Кухнята на Словения е силно повлияна от тази на нейните съседи. От Австрия са дошли шруделът и виенският шницел. Италия е допринесла със своите ризото и равиоли, а Унгария със своя гулаш. Потица е традиционен словенски сладкиш, приготвен от тесто с орехи навито на руло.

Сред най-известните словенци са физикът Йозеф Стефан, лингвистът Франц Миклошич и архитектът Йозе Плечник.

4.23. Унгария

Година на присъединяване към ЕС: 2004 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 2007 г.

Политическа система: Парламентарна република

Столица: Будапеща

Обща площ: 93 000 км²

Население: 10 милиона

Валута: Форинт

Официален език: Унгарски

Унгария е държава без излаз на море, с много съседи — Словакия, Украйна, Румъния, Сърбия, Хърватия, Словения и Австрия. Релефът и е предимно равнинен с ниски планини в северната част. Езерото Балатон, популярен туристически център, е най-голямото езеро в централна Европа.

Прародители на етническите унгарци са маджарските племена, които се заселват в карпатския басейн през 896 г. През 1000 г. под владетелството на Свети Стефан Унгария става християнско кралство. Унгарският език не прилича на никой друг от езиците на нейните съседни държави и има само далечна връзка с финландския и естонския.

Столицата Будапеща в миналото е съставена от два отделни града: Буда и Пеща. Тя се разпростира от двете страни на Дунава, има богата история и култура и е известна с лечебните си минерални извори. Унгария има еднокамарен парламент или народно събрание, чиито 386 членове се избират на всеки четири години.

Унгария разполага с известно количество ограничени природни ресурси (боксит, въглища и природен газ), както и плодородни почви и обработваема земя. Унгарските вина са известни в цяла Европа. Основният производствен износ на страната включва електрическо и електронно оборудване, машини, хранителни продукти и химикали.

Унгария е страна с важна музикална традиция, чиято фолклорна музика е вдъхновила велики национални композитори като Лист, Барток и Кодали. Други известни унгарци са Алберт Сент-Дьорди, откривателят на витамин С, писателят и лауреат на Нобелова награда Имре Кертес и кинорежисьорът, носител на Оскар, Ищван Сабо.

4.24. Финландия

Година на присъединяване към ЕС:	1995 г.
Страна от Шенгенското пространство:	Да, от 1996 г.
Политическа система:	Парламентарна република
Столица:	Хелзинки
Обща площ:	338 000 км ²
Население:	5,3 милиона
Валута:	Евро
Официален език:	Финландски

Страна на гори и езера, Финландия вероятно е най-известна със своята добре съхранена природна красота. В най-северната част, белите нощи, през които слънцето не залязва, продължават около 10 седмици през лятото. През зимата в същата област за период от близо осем седмици слънцето никога не се издига над хоризонта.

В резултат на седемвековната принадлежност на Финландия към Швеция (от XII век до 1809 г.) около 6 % от населението е шведскоговорящо. След руската революция през 1917 г. Финландия е обявена за независима държава. От тази дата насам тя е република. Парламентът е еднокамарен и се състои от 200 членове, избирани за мандат от четири години.

Държавата е развила модерна конкурентна икономика и е световен лидер в производството на телекомуникационно оборудване. Основният износ се състои от телекомуникационно оборудване и инженерни продукти, хартия, хартиена каша и дървен материал, стъклария, неръждаема стомана и керамика.

Далечната северна красота е вдъхновила много творци, включително композитора Жан Сибелиус и дизайнера Алвар Аалто. Освен това Финландия е родината и на звезди от спорта, като например пилотите от Формула 1 Мика Хакинен и Кими Райконен.

Финландската кухня е повлияна от традициите на континента, в Русия и Швеция. Традиционни специалитети са рибата (особено съомгата и хайверът от михалца) и еленовото месо. Ястия, които си заслужава да опитате са *karjalanpiirakka* (сладкиш с ориз или картофи) и калакуко (пирог с риба и свинска сланина).

4.25. Франция

Година на присъединяване към ЕС: *Държава основателка (1952 г.)*
Страна от Шенгенското пространство: *Да*
Политическа система: *Президентска република*
Столица: *Париж*
Обща площ: *550 000 км²*
Население: *64,3 милиона*
Валута: *Евро*
Официален език: *Френски*

Франция е най-голямата държава в Европейския съюз, чиято територия се простира от Северно море до Средиземноморието. Релефът е разнообразен с планинска част на изток и на север, която включва алпийския връх Мон Блан (4 810 m) - най-високата точка в западна Европа. Низините на Франция са съставени от четири речни басейна — Сена на север, Лоара и Гарона, течащи на запад и Рона, течаща от Женевското езеро до Средиземноморието.

Президентът на Републиката има важна политическа роля. Той председателства заседанията на Съвета на министрите (кабинета) и разполага с изключителни правомощия в ключови сфери, като външните отношения и отбраната. Ежедневното управление на страната е в ръцете на министър-председателя. Президентът се избира чрез пряко гласуване за период от пет години. Парламентът е съставен от Национална асамблея, избирана пряко на всеки пет години, и Сенат, чиито членове се избират от избирателна комисия.

Франция има добре развита индустрия и ефективен селскостопански сектор. Основните дейности са автомобилното производство, космонавтиката, информационните технологии, електрониката, производството на химикали и фармацевтични продукти и модата.

Франция е родината на едни от най-влиятелните писатели и мислители на континента от Декарт и Паскал през XVII век до Русо и Волтер през XVIII, Балзак, Бодлер и Флобер през XIX и Сартр и Камю през XX век. През последните два века принос за света на изкуството са произведенията на Реноар, Моне, Сезан, Гоген, Матис, Брак и много други.

Френската кухня е една от най-изтънчените в Европа; готвенето и храненето са част от френската култура и начин на живот.

4.26. Чешка република

Година на присъединяване към ЕС:	2004 г.
Страна от Шенгенското пространство:	Да, от 2007 г.
Политическа система:	Парламентарна република
Столица:	Прага
Обща площ:	78 866 км ²
Население:	10,5 милиона
Валута:	Чешка корона
Официален език:	Чешки

От януари 1993 г. Чешката република е независима държава след разделението на Чехословакия на двете и съставни части. Преди втората световна война Чехословакия е сред 10-те най-индустриализирани държави в света и единствената централноевропейска държава, в която демокрацията се запазва до 1938 г.

Чешката столица Прага е на повече от 1000 години и разполага с богата историческа архитектура от различни стилове. Поради това, градът се е превърнал в любимо място за много международни филмопроизводители.

Промишлеността все още е основна икономическа дейност, особено производството на автомобили, обработващи машини и инженерни продукти. Железодобивната и стоманодобивната промишленост са от значение в Моравия в източната част на страната. Основните култури са царевица, захарно цвекло, картофи, пшеница, ечемик и ръж.

Около 95 % от площта на страната е покрита от хълмове и планини - много подходящи за каране на ски, планинско колоездене и пешеходен туризъм. Множеството гори са обитавани от глигани и лисици.

Чешката република произвежда световноизвестна бира, в това число и Пилзнер. В южните региони на Моравия и в част от Бохемия се произвежда вино. Поради рекордния брой от 900 естествени извора, страната произвежда големи количества минерална вода. Традиционно ястие са „*knedlíky*”, вид кнедли, направени от картофи и хляб.

Сред известните чехи са художникът Алфонс Муча, представител на течението ар нуво (*art nouveau*), композиторите Антонин Дворжак и Бедржих Сметана, бегачът на дълги разстояния Емил Затопек и писателите Франц Кафка и Милан Кундера.

4.27. Швеция

Година на присъединяване към ЕС: 1995 г.

Страна от Шенгенското пространство: Да, от 1996 г.

Политическа система: Конституционна монархия

Столица: Стокхолм

Обща площ: 449 964 км²

Население: 9,2 милиона

Валута: Крона

Официален език: Шведски

Швеция е държавата с най-голям брой население сред северните страни. В западната си част е разделена от Норвегия с планинска верига, а на изток си поделя с Финландия Ботническият залив на север от Балтийско море.

Южната част на страната е главно селскостопанска и колкото по-на север отива човек, толкова по-голяма част от страната е покрита с гори. Гъстотата на населението също е по-голяма в южна Швеция, като голяма част от хората живеят в долината на езерото Меларен и в региона на Оресунд.

През 1971 г. *Riksdag* става еднокамарен парламент. Неговите 349 членове се избират на основата на пропорционално представителство за мандат от четири години.

В страната живеят най-малко 17 000 местни саами - общност, която се препитава главно от отглеждане на елени. Швеция е също и родина на малък брой етнически финландци.

Швеция е износител на коли, инженерингови продукти, стомана, електронна апаратура, комуникационно оборудване и хартиени продукти.

Страната има водеща роля в ранните години на киното. Сред пионерите на седмото изкуство са Мориц Щилер и Виктор Шьострьом. По-късно режисьорът Ингмар Бергман и актриси като Грета Гарбо, Ингрид Бергман и Анита Екберг правят успешна кариера зад граница. За много хора шведската музика е синоним на поп групата от 70-те АББА.

Шведската кухня е известна със своите *Smorgåsbord* (бюфет от вкусни деликатеси), балтийска херинга, грахова супа и палачинки.

4.28. Хърватия

Година на присъединяване към ЕС:	<i>1 юли 2013 г.</i>
Страна от Шенгенското пространство:	<i>Не</i>
Политическа система:	<i>Парламентарна република</i>
Столица:	<i>Загреб</i>
Обща площ:	<i>89 810 км²</i>
Население:	<i>4,5 милиона</i>
Валута:	<i>Куна</i>
Официален език:	<i>Хърватски</i>

През 1991 г., една година след първите демократични избори, Хърватия обявява своята независимост. През 1992 г. Хърватия е приета за пълноправен член на Организацията на обединените нации (ООН). През 2008 г. военно-политическият блок НАТО изпраща писмо до Хърватия, в което кани страната да започне официално преговори за присъединяване към организацията. На 1 април 2009 г. държавата е приета за член на НАТО.

След приемане на новата конституция, Хърватия е парламентарна република. Държавен глава на Хърватия е президентът, който се избира за пет години. Освен че е върховен главнокомандващ на въоръжените сили, президентът предлага мисиър председателя, който се назначава от Хърватския събор.

Икономиката е основана предимно на леката промишленост и на сектора на услугите. Туризмът е значителен източник на приходи.

Хърватската култура има тринадесетвековна история. Запазени са множество паметници на културата, художествени произведения и научни трудове. В Хърватия има шест паметника на световното наследство и осем национални парка.

В Хърватия са родени множество световноизвестни творци на изкуството и учени, като напр. скулпторът Иван Мещрович, физиците Руджер Бошкович и Никола Тесла и много други. Хърватия се слави и със своите изобретатели, сред които са: Едуард Славолуб Пенкала (автоматична писалка) и Фауст Вранчич (парашут).

Хърватската кухня е повлияна от австралийската и унгарската, но същевременно си има и своята специфика. Типични за хърватската кухня са месото на скара, далматинската пушена шунка, солена сардела, овче сирене и салам с червен пипер.

5. Езиците на ЕС

Европейският съюз има 23 официални езика. Те са: английски, български, гръцки, датски, естонски, ирландски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, чешки, шведски.

Първият регламент на Общността, определящ официалните езици, е приет през 1958 г. Той посочва нидерландски, френски, немски и италиански за първите официални и работни езици на ЕС. Регламентът признава всеки от четирите езика, на които е изготвен Договорът, за официален език в една или няколко държави-членки. Оттогава с присъединяването на нови страни -членки броят на официалните езици непрекъснато расте. Тъй като някои от тях говорят един и същ език, броят на езиците е по-малък от броя на страните. В Белгия например официалните езици са нидерландски, френски и немски, а в Кипър по-голямата част от населението говори гръцки, който е официален за страната.

С езиците със статут на официални са свързани две основни права:

- до европейските институции могат да се изпращат документи и да се получават отговори на всеки един от тези езици;
- регламентите на ЕС и другите законодателни документи, както и Официален вестник, се публикуват на официалните и работните езици.

Поради ограниченото време и бюджет сравнително малко работни документи се превеждат на всички езици. Европейската комисия използва английски, френски и немски като **процедурни езици**, а Европейският парламент осигурява превод на различни езици според нуждите на своите членове.

V. ЕВРОПЕЙСКИТЕ ИНСТИТУЦИИ

Европейският съюз обединява независими суверенни държави. Европейският съюз не е чисто междуправителствена организация като Организацията на обединените нации, нито свръх държава от федерален тип, тъй като държавите, членуващи в него, споделят част от суверенитета си и така стават колективно много по-силни и влиятелни, отколкото всяка една поотделно.

Споделянето на суверенни права означава на практика, че държавите-членки създават общи институции и им делегират част от правомощията си за вземане на решения, така че решенията по конкретни въпроси от общ интерес да бъдат демократично взимани на европейско ниво.

Всяка институция действа в кръга на правомощията, които ѝ предоставят Договорите, в съответствие с процедурите, условията и целите, предвидени в тях. Институциите осъществяват лоялно сътрудничество помежду си.

Институциите на Съюза са:

- Европейският парламент;
- Европейският съвет;
- Съветът [на Европейския съюз];
- Европейската комисия;
- Съдът на Европейския съюз;
- Европейската централна банка;
- Сметната палата

Три са основните институции, които вземат решения:

- Европейският парламент, който представлява гражданите на Европейския съюз и се избира пряко от тях;
- Съветът на Европейския съюз, който представлява отделните държави-членки;
- Европейската комисия, която представлява общите интереси на Съюза.

Този „институционален триъгълник“ изработва политиките и законите, които се прилагат в целия Съюз. Като правило Европейската комисия предлага новите закони, а Парламентът и Съветът ги приемат. След това Комисията и държавите-членки ги въвеждат, а Комисията ги привежда в действие и следи за тяхното изпълнение.

Договорът от Лисабон засилва и демократичния контрол над Европейския съюз с по-силна роля както на Европейския парламент, така и на националните парламенти. Той установява по-ясно разпределение на правомощията между Съюза и държавите-членки, което ще улесни гражданите да се ориентират „кой какво прави“.

1. Европейският парламент

Европейският парламент се състои от представители на гражданите на Съюза. Техният брой не надвишава **седемстотин и петдесет, плюс председателя**. Представителството на гражданите е регресивно пропорционално, с минимален праг от шест представители за държава членка (ДЧ) и максимален от деветдесет и шест места. Европейският съвет приема с единодушие, по инициатива на Европейския парламент и с неговото одобрение, решение, с което се определя съставът на ЕП.

Европейският парламент осъществява, съвместно със Съвета, законодателни и бюджетни функции. Той осъществява политически контрол и консултативни функции в съответствие с условията, предвидени в Договорите. **Той избира председателя на Комисията.**

Договорът от Лисабон увеличава броя на областите от политиката, в които пряко избраният Европейски парламент одобрява законодателството на ЕС съвместно със Съвета по процедура за съвместно решение или така наречената обикновена законодателна процедура.

2. Европейският Съвет

Европейският съвет е създаден през 1974 г. с цел създаване на неформален форум за дискусия между държавните глави/правителствените ръководители на държавите-членки. Той бързо прераства в органа, който определя целите за Европейския съюз и определя направленията за тяхното постигане, във всички сфери на дейност на Съюза.

Европейският съвет придобива официален статут с Договора от Маастрихт от

1992 г., който определя неговите функции, като мотор за определяне на общите политически насоки за развитие на Съюза. С влизането в сила на Договора от Лисабон, Съветът се превръща в институция макар и без законодателна инициатива.

Договорът от Лисабон създава нов постоянен пост – председател на Европейския съвет. Председателят на Европейския съвет се назначава от Европейския съвет за период от две години и половина, като неговият мандат може да бъде подновен еднократно. Това осигурява по-голяма приемственост и стабилност в работата на Европейския съвет и се стреми да улеснява сближаването и консенсуса в Европейския съвет. Председателят на Европейския съвет **не може да упражнява национален мандат.**

Първият председател на Европейския съвет е Херман Ван Ромпой, избран след продължителни консултации на най-високо политическо ниво. Считано от декември 2009 г., той отговаря за подготовката и председателството на заседанията на Европейския съвет.

3. Съветът на Европейския съюз

Съветът на Европейския съюз, съвместно с Европейския парламент, осъществява законодателни и бюджетни функции.

Той осъществява функции по определяне на политиките и координиране, в съответствие с условията, предвидени в Договорите. Съветът се състои от по един представител на всяка ДЧ на ниво министри, който може да **обвържа** правителството на държавата-членка, която представлява, и да **упражнява нейното право на глас.**

Новата система на гласуване в Съвета предвижда „гласуване с квалифицирано мнозинство“. Това гласуване се основава на принципа на двойното мнозинство: за приемане решенията в Съвета на министрите се нуждаят от подкрепата на 55% от държавите-членки (или на 15 от 27-те държави-членки), представляващи поне 65% от населението на Съюза. За да бъде невъзможно за малък брой страни с голямо население да попречат на вземането на дадено решение, блокиращото малцинство включва поне четири държави членки; в противен случай квалифицираното мнозинство се смята за достигнато, дори ако критерият за населението не е изпълнен.

Европейският съвет реши новата система за гласуване да влезе в действие през 2014 г. През първите три години – до 2017 г. – държавите-членки ще могат да искат приемането на даден акт да бъде с квалифицирано мнозинство така, както то е дефинирано според сега действащата система, определена в Договора от Ница.

Договорът от Лисабон включва в сферата на гласуването с квалифицирано мнозинство нови области на политиката. В интерес на Европейския съюз е да приеме по-опростен подход към вземането на решения, включително по въпроси като борбата с изменението на климата, енергийната сигурност и спешната хуманитарна помощ за горещите точки на планетата. Някои от промените са свързани и с гражданските инициативи, дипломатическата и консулска защита и процедурни въпроси. Единодушието се запазва в области като **данъци, външна политика, отбрана и социално осигуряване.**

Съветът заседава в различни състави, чиито списък се приема от Европейския съвет. Договорите определят два от съставите като задължителни Съвет по общи въпроси и Съвет външни работи.

Състави на Съвета на Европейския съюз:

- Икономически и финансови въпроси;
- Правосъдие и вътрешни работи;
- Заетост, социална политика, здравеопазване и потребителски въпроси;
- Конкурентоспособност;
- Транспорт, телекомуникации и енергетика;
- Земеделие и рибарство;
- Околна среда;
- Образование, младеж и култура

Съгласно Договорите, Съветът по общи въпроси осигурява съгласуваност в работата на различните състави на Съвета. Той подготвя заседанията на Европейския съвет и съвместно с председателя на Европейския съвет и с Европейската комисия следи за изпълнението на взетите решения.

Съветът по външни работи разработва външната дейност на Съюза в съответствие със стратегическите насоки, определени от Европейския съвет и осигурява съгласуваност в дейността на Съвета.

В своята работа Съветът се подпомага от Комитета на постоянните представители на правителствата на държавите-членки (КОРЕПЕР).

4. Европейската комисия

Европейската комисия (ЕК) е изпълнителният орган на Съюза и осигурява реализацията на общия интерес на Съюза, като предприема подходящи инициативи в тази насока. Комисията управлява ежедневната дейност на Европейския съюз: провеждане на политиките, изпълнение на програмите и изразходване на средствата и носи цялата отговорност за изпълнението на решенията на Парламента и на Съвета. Тя следи за прилагането на Договорите, на правото на Съюза и на мерките, приети от институциите по силата на тези Договори. Тя изпълнява бюджета и управлява програмите, осъществява функции по координиране, изпълнение и управление, съобразно условията, предвидени в Договорите. С изключение на общата външна политика и политика на сигурност, и на другите предвидени в Договорите случаи, осигурява външното представителство на ЕС.

Комисията има изключителното право да предлага законодателни актове на Съюза. Никой друг няма това право.

Комисията изпълнява своите задължения при пълна независимост. Членовете на ЕК не могат да искат, нито да приемат инструкции от никое правителство, институция, орган, служба или агенция. Мандатът на Комисията е пет години. Членовете на Комисията се избират на основание на тяхната обща компетентност и ангажираност към европейската идея и измежду лица, чиято независимост е извън съмнение.

ЕК се състои от по един представител на всяка ДЧ, включително председателя на Комисията и върховния представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, който е един от заместник-председателите.

Договорите предвиждат от 1 ноември 2014 г. ЕК да се състои от брой членове, включително нейния председател и върховния представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, който отговаря на две трети от броя на държавите-членки. След влизане на тази разпоредба в сила, ДЧ трябва да се третират равноправно при определяне на последователността на участие и продължителността на мандатите на техните граждани в ЕК. В договора има разпоредба, съгласно която разликата между общия брой мандати, заети от граждани на две държави-членки в няколко последователни състава на ЕК, не може никога да е повече от един.

За да преодолее ирландското вето над Лисабонския договор, Европейският съвет, действащ с единодушие, реши и следващата Комисия да има състав по един представител от ДЧ. Едва през 2019 г. ще се решава въпросът за намаления състав на Комисията.

Членовете на Комисията се избират измежду гражданите на държавите-членки на основата на строго равнопоставена за държавите-членки ротационна система, която отразява демографското и географското многообразие на всички държави-членки на Съюза. Предвид изключителните правомощия на Европейската комисия, ролята на нейния председател е детайлно описана в Договорите.

По решение на Председателя се определят вътрешната организация на Комисията, броят и видът на ресорите на комисарите. Той назначава всички заместник-председатели, с изключение на върховния представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, който е заместник-председател на Комисия по право.

Европейският съвет, като отчита резултатите от изборите за Европейски парламент и след провеждане на съответни консултации, с квалифицирано мнозинство предлага на Европейския парламент кандидат за длъжността председател на Комисията. Председателят на Комисията постига съгласие със Съвета за списъка на другите лица, които предлага за членове на Комисията.

Председателят, върховният представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност и другите членове на Комисията колективно се подлагат на гласуване за одобрение от Европейския парламент. На основание на това одобрение Комисията се назначава от Европейския съвет, който действа с квалифицирано мнозинство.

Държавите-членки са длъжни да зачитат независимостта на Комисията и не се опитват да оказват влияние върху членовете и Председателя на Комисията.

За председател на Европейската комисия, за втори мандат, Европейският парламент одобри през септември 2009 г. Жозе Мануел Барозу. Новият състав на Европейската комисия беше утвърден от Европейския парламент през февруари 2010 г.

Европейска комисия представи амбициозна десетгодишна стратегия за развитие на Европейския съюз. ЕВРОПА 2020 – Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж представлява рамката за развитието на Съюза през следващите 10 години. Подходът на стратегията за Европейския съюз през 2020 г. залага на диференцирани национални цели, които ще бъдат координирани с Европейската комисия, но решението за тях ще принадлежи на правителствата на държавите-членки.

От пролетта на 2010 г. Европейският съвет даде своето принципно „да“ за новата Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, като заяви, че *„ще се поддържа тясно сътрудничество с Европейския парламент и с други инсти-*

туции на ЕС. Ще се включат и националните парламенти, социалните партньори, регионите и други заинтересовани участници с цел по-голяма ангажираност по отношение на стратегията.”

5. Съдът на Европейския съюз – в Люксембург

Съдът на Европейския съюз е правораздавателната институция на Съюза и на Европейската общност за атомна енергия (ЕОАЕ). Той се състои от три юрисдикции: Съд, Общ съд и Съд на публичната служба, чиято първа задача е да упражняват контрол за законосъобразност на актовете на Съюза, както и да осигуряват еднаквото тълкуване и прилагане на правото на Съюза.

Съдът тълкува правото на ЕС, за да гарантира, че то се прилага по еднакъв начин във всички държави от Съюза. Той също така урежда правни спорове между правителства от ЕС и институции на Съюза. Отделни лица, предприятия или организации също могат да сезират Съда, ако смятат, че правата им са нарушени от някоя институция на ЕС.

В състава на Съда влиза по един съдия от всяка държава от ЕС.

Съдът се подпомага от осем „генерални адвокати“, чиито задължения са да представят становища по делата, заведени в Съда. Те трябва да правят това публично и безпристрастно.

Всички съдии и генерални адвокати се назначават за мандат от шест години, който може да бъде подновен. Правителствата на държавите от ЕС се договарят относно назначенията.

За да помогне на Съда да се справи с големия брой дела и да предложи на гражданите по-добра правна защита, **Общият съд** се занимава с делата, заведени от частни лица, предприятия и някои организации, както и с делата в областта на конкурентното право.

Съдът на публичната служба на ЕС се произнася по спорове между Европейския съюз и неговите служители.

Всяко физическо лице или предприятие, на което е нанесена щета в резултат от действие или бездействие на Общността или на нейни служители, може да подаде иск за обезщетение **пред Общия съд**.

По всяко дело, което е заведено в Съда, се назначават съдия и генерален адвокат. Делата се обработват на два етапа – писмен и устен.

Първо всички замесени страни предават писмено становище на съдията, отговарящ за делото. След това съдията изготвя резюме на тези становища и правния контекст на делото.

Вторият етап е публичното изслушване. В зависимост от сложността на делото изслушването може да бъде проведено пред състав от 3, 5 или 13 съдии или пред целия Съд. По време на изслушването адвокатите на страните по делото представят случая пред съдиите и генералния адвокат, които могат да им задават въпроси.

После генералният адвокат представя своето становище. След това съдиите заедно обсъждат делото и произнасят своето решение.

От генералните адвокати се изисква да дават мнението си по делото само ако Съдът смята, че конкретният случай повдига нов правен въпрос. Съдът не е задължен да се съобрази с мнението на генералния адвокат.

Решенията на Съда се вземат с мнозинство и се прочитат на глас на публични заседания. Кадри от заседания често се предават по телевизията (Европа по сателит).

Процедурата за провеждане на изслушвания в Общия съд е подобна, с изключение на факта, че не се представя становище от генерален адвокат.

Общият съд е съставен най-малко от по един съдия от всяка държава-членка (27 през 2007 г.). Съдиите се назначават по общо съгласие от правителствата на държавите - членки след консултация с комитет, на който е възложено да дава становище относно годността на кандидатите да упражняват съответните функции. Мандатът им е от шест години с възможност за подновяване. Те избират измежду тях председател за срок от три години. Съдиите назначават секретар с шестгодишен мандат.

Съдиите упражняват функциите си при пълна непристрастност и независимост.

За разлика от Съда, Общият съд не разполага с постоянни генерални адвокати. При все това тази функция може в изключителни случаи да бъде възложена на съдия.

Решенията на Общия съд могат да бъдат обжалвани пред Съда в срок от два месеца, но само по правни въпроси.

В резултат на въведените с Договора от Лисабон изменения, класификационната схема за периода 1954-2009 г., първоначално разделена на седем части, е преобразувана в схема от девет части за съдебната практика от 2010 г. насам. Преминването от едната към другата схема се улеснява от таблиците с препратки между тях.

6. Европейската сметна палата

Европейската сметна палата е институция на ЕС, създадена по силата на Договора с цел извършване на одит на финансите на ЕС. Като **външен одитор на ЕС** тя допринася за **подобряване на финансовото управление на ЕС** и изпълнява функцията на **независим пазител на финансовите интереси на гражданите на Европейския съюз**.

Палатата извършва одити, в рамките на които оценява събирането и разходването на финансовите средства на ЕС. Тя проверява дали финансовите операции са правилно документирани и оповестени, дали са извършени съгласно изискванията за законосъобразност и редовност и дали са управлявани с оглед осигуряване на икономичност, ефикасност и ефективност. Палатата обявява резултатите от своята работа чрез публикуване на ясни, полезни и обективни доклади. Също така тя изразява своето становище по въпроси, свързани с финансовото управление.

Палатата насърчава усилията за повишаване на отговорността и прозрачността и съдейства на Европейския парламент и на Съвета при контрола на изпълнението на бюджета на ЕС, по-специално при процедурата за освобождаване от отговорност. Палатата се ангажира да бъде ефективна организация начело на развитието на одита и администрацията в публичния сектор.

Европейският съюз има бюджет от около 120 милиарда евро, приблизително 1% от брутния национален доход (БНД) на неговите 27 държави-членки. В сравнение с националните бюджети това е малък дял. За някои държави-членки обаче средствата от ЕС играят важна роля при финансирането на публичните дейности и общата сума е близка до или равна на БНД на някои държави-членки. Приходите на Европейския съюз се състоят основно от вноски от държавите-членки, изчислени въз основа на техния брутен национален доход (БНД — 65,4%), и на данъка добавена стойност, събиран от държавите-членки (ДДС — 16,9%). Митата и селскостопанските такси (т. нар. традиционни собствени ресурси — 16,5%) също представляват значителен дял от приходите. Съставът на бюджета се развива с времето, като селскостопанската политика и политиката на сближаване са негови основни компоненти.

Бюджетът се определя годишно (в контекста на седемгодишните финансови рамки) от Съвета, т.е. от представителите на държавите-членки, и от пряко избрания Европейски парламент. Европейската комисия внася предложението за бюджета и също така отговаря за неговото изпълнение. Една много съществена част от него, и по-специално селскостопанските разходи и разходите за сближаване, се изпълнява съвместно с държавите-членки. В зависимост от разходните схеми националните администрации могат да отговарят за съставянето на разходни стратегии, за избо-

ра на бенефициенти и проекти и за извършване на плащания. Специфична характеристика на разходите на Общността е високият процент на плащания въз основа на заявления, подадени от самите бенефициенти в Европейския съюз, независимо дали са земеделски производители или ръководители на проекти.

По инициатива на Хайнрих Айгнер, председател на Комисията по бюджетен контрол на Европейския парламент, който от 1973 г. решително защитава идеята за външен одитен орган на Общността, се създава Европейската сметна палата с Договора от Брюксел от 22 юли 1975 г. Палатата започва дейността си като външен контролен орган на Общността през октомври 1977 г. като седалището ѝ е в Люксембург.

Европейската сметна палата е издигната в ранг на институция на 1 ноември 1993 г. с влизането в сила на Договора от Маастрихт като по този начин се засилват независимостта и тежестта ѝ спрямо останалите институции. От този момент Палатата е длъжна да публикува становище, гарантиращо точността на отчетите, както и законността и правомерността на основните операции от бюджета на ЕС.

Ролята на Палатата, потвърдена и засилена на 1 май 1999 г. с влизането в сила на Договора от Амстердам, който я упълномощава да извършва сериозни одити на финансовото управление, подчертава ролята ѝ в борбата с измамите и ѝ дава правото да сезира Съда, за да защити прерогативите си спрямо останалите институции на ЕС.

Договорът от Ница от 1 февруари 2003 г. потвърди принципа, според който всяка държава членка има един член в колегията, осигури възможност на Палатата да се организира в отделения и подчерта значението на сътрудничеството между Палатата и националните контролни институции.

Членовете на Сметната палата се назначават за мандат от шест години. Съветът, с единодушно решение и след допитване до Европейския парламент, приема списъка на членовете, който е съставен от предложенията на всяка ДЧ. Мандатът на членовете на Палатата може да бъде подновяван. Членовете избират помежду си председател на Сметната палата за мандат от три години. Председателят може да бъде преизбиран.

7. Европейският омбудсман

Европейският омбудсман е посредник между гражданите и европейските институции. Той получава и разглежда жалби, подадени от граждани на Европейския съюз, предприятия и организации, както и от всеки, който пребивава постоянно или чието седалище е в някоя от държавите-членки на Европейския съюз.

Омбудсманът се избира от Европейския парламент за срок от пет години, който съответства на мандата на Парламента и може да бъде подновен.

Той разглежда случаи на „лошо управление“ от страна на институциите и органите на Европейския съюз. „Лошо управление“ означава слабо или неуспешно управление - с други думи, когато една институция не спазва законите или не зачита принципите на доброто управление, или пък нарушава човешките права. Примери за това са:

- несправедливост;
- дискриминация;
- злоупотреба с власт;
- липса или отказ за предоставяне на информация;
- ненужно забавяне;
- неправилни процедури.

Омбудсманът провежда разследвания въз основа на подадена жалба или по собствена инициатива. Той изпълнява функциите си абсолютно независимо и непредубедено. Не изисква и не приема инструкции от никое правителство или организация.

Демокрацията, прозрачността и доброто управление включват овластяването на гражданите. Действително, прозрачността е основен аспект от доброто демократично управление. Именно прозрачността прави възможно това гражданите да подлагат на критичен преглед дейностите на публичните власти, да оценяват тяхното представяне и да им търсят сметка. Прозрачността позволява още гражданите да използват ефективно своите политически права, особено свободата на словото, както и да участват в обществените дела.

Жалбите, които гражданите са избрали да отнесат до Европейския омбудсман, демонстрират, че гражданството на Съюза е реалност, а не само стремеж.

Гражданите могат и използват правото си да се обърнат към Европейския омбудсман не само като начин да потърсят компенсации за конкретна неправда, но и като начин за постигане на по-голяма прозрачност. От своя страна, прозрачността дава възможност гражданите да изследват внимателно дейностите на институциите, да оценяват тяхното представяне и да им търсят отговорност. Тя също така позво-

лява на гражданите да участват съдържателно в публичните дейности и да използват ефективно други техни политически права, особено свободата на словото.

Защитавайки правата на гражданите и гражданското участие на равнището на Европейския съюз, Европейският омбудсман допринася за постепенното развитие на демократичния процес и за утвърждаването на политически ред на наднационално равнище.

Като създава европейското гражданство, Договорът от Маастрихт ангажира Съюза не само със спазването на списък от права, но и с укрепване на легитимността на функционирането на институциите на Съюза чрез политическо участие на гражданите.

Европейският омбудсман представлява механизъм, който гражданите могат да използват за тази цел и активен агент, който се стреми да окуражи гражданите да използват политическите си права и който им помага да го правят.

8. Консултативни органи

Институционалната система на Европейския съюз предвижда Европейският парламент, Съветът и Комисията да се подпомагат от Икономически и социален комитет и от Комитет на регионите, които упражняват консултативни функции.

Икономическият и социален комитет се състои от представители на организациите на работодателите, на работниците, както и от други представители на гражданското общество, по-конкретно в социално-икономическата, гражданската, професионалната и културната област. Броят на членовете на Икономическия и социален комитет не може да надвишава 350.

Членовете на Комитета се назначават за срок от пет години. Съветът приема списъка на членовете, съставен в съответствие с направените от всяка ДЧ предложения.

Комитетът на регионите се състои от представители на регионалните и местните власти, които или са на изборна длъжност в рамките на дадена регионална или местна власт, или носят политическа отговорност пред избран орган. Броят на членовете на Комитета на регионите не може да надвишава 350.

Членовете на Комитета и равен брой заместници се назначават за срок от пет години. Съветът приема списъка на членовете и техните заместници, съставен в съответствие с направените от всяка ДЧ предложения. Членовете на Комитета не могат да бъдат едновременно и членове на Европейския парламент.

Членовете на Икономическия и социален комитет и на Комитета на регионите не са обвързани с каквито и да е задължителни указания. Те упражняват своите функции при пълна независимост в общ интерес на Съюза.

Европейският парламент, Съветът или Комисията могат да се консултират с Икономическия и социален комитет и Комитета на регионите в случаите, предвидени в Договорите. Те могат да изразят становище и по своя собствена инициатива в случаите, в които считат това за подходящо.

VI. ПРАВОМОЩИЯ И ПОЛИТИКИ

1. Области на политиката (компетентност) на ЕС

Изключителна компетентност на Съюза в определена област означава, че само Съюзът може да законодателства и да приема правно обвързващи актове, докато държавите-членки имат тази възможност, единствено ако са оправомощени за това от Съюза или с цел прилагането на актовете на Съюза. Изключителни компетенции на Съюза се предоставят единствено и само от държавите-членки.

Съюзът разполага с изключителна компетентност в следните области:

- митнически съюз;
- установяване на правила относно конкуренцията, необходими за функциониране на вътрешния пазар;
- парична политика на държавите-членки, чиято парична единица е еврото;
- опазване на морските биологични ресурси в рамките на общата политика в областта на рибарството;
- обща търговска политика.

Едно от важните постижения на Договора от Лисабон е, че след него гласът на Европа в света става по-силен. Съюзът разполага с компетентност, в съответствие с разпоредбите на Договора за Европейския съюз, за определяне и осъществяване на обща външна политика и политика на сигурност, включително и за постепенното формиране на обща отбранителна политика. Ясно определени са общите принципи и цели за външните действия на Съюза: демокрация, върховенство на закона, универсалност и неделимост на човешките права и основни свободи, уважение към човешкото достойнство, принципи на равенство и солидарност. Дейността на Съюза на международната сцена се ръководи от тези основополагащи принципи за неговото създаване, развитие и разширяване, които той цели да насърчава и в останалата част от света. Стремешът е за намиране на решения на общите проблеми на многостранна основа, по-специално в рамките на Организацията на обединените нации. Общата външна политика и политика на сигурност е предмет на специфични правила и процедури. Тя се определя и прилага от Европейския съвет и от Съвета, които решават с единодушие. Приемането на

законодателни актове в тази област се изключва. Съдът на Европейския съюз не е компетентен по отношение на тези разпоредби.

Функциите на върховен представител за общата външна политика и политиката на сигурност са съчетани с тези на заместник-председател на Европейската комисия, създавайки по този начин ново институционално действащо лице с два портфейла (Върховен представител за външните работи и политиката на сигурност/заместник-председател на Комисията). Върховният представител за общата външна политика и политиката на сигурност председателства Съвета по външни отношения. Това засилва съгласуваността във външните действия и подобрява имиджа на Европейския съюз в света, като му придава автентичен облик и прави възможно популяризирането на „общите европейски интереси“. Съветът и Комисията, подпомагани от върховния представител на Съюза по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, осигуряват съгласуваността между различните области на външната си дейност, както и между тези области и другите общностни политики.

В подкрепа на върховния представител се създава съвместна служба – Европейската служба за външна дейност, състояща се от представители на Съвета, Комисията и дипломатическите служби на държавите-членки.

Компетентността на Съюза в областта на общата външна политика и политика на сигурност обхваща всички области на външната политика, както и всички въпроси, свързани със сигурността на Съюза, включително постепенното формиране на обща отбранителна политика, която може да прерасне в обща отбрана.

Съюзът **разполага с изключителна компетентност за сключване на международни споразумения**, когато това е предвидено в законодателен акт на Съюза или е необходимо, за да му позволи да упражнява своята вътрешна компетентност или доколкото може да засегне общите правила или да промени техния обхват.

Споделената компетентност на Съюза и държавите-членки в определена област се изразява във възможността и Съюзът и държавите-членки да приемат правно обвързващи актове в тази област. В този случай държавите-членки упражняват своята компетентност, доколкото Съюзът не е упражнил своята или когато Съюзът е решил да спре да я упражнява.

Споделената компетентност между Съюза и държавите-членки се осъществява в следните основни области:

- вътрешен пазар;
- социална политика в определени аспекти;
- икономическо, социално и териториално сближаване;
- селско стопанство и рибарство, с изключение на опазването на морските биологични ресурси;
- околна среда;
- защита на потребителите;
- транспорт;
- трансевропейски мрежи;
- енергетика;
- пространство на свобода, сигурност и правосъдие;
- общи проблеми на сигурността в областта на общественото здраве, в определени аспекти.
- обща търговска политика.

Съюзът разполага с компетентност в европейското измерение на определени области да **провежда действия за подкрепа, координиране или допълване на действията на държавите-членки**, без при това да замества тяхната компетентност в тези области. Правнообвързващи актове на Съюза, приети въз основа на разпоредбите на Договорите в тези области, не могат да предвиждат хармонизиране на законите и подзаконовите разпоредби на държавите-членки.

Съюзът разполага с компетентност да предприема действия за подкрепа, координиране или допълване на действията на държавите-членки в следните области:

- опазване и подобряване на човешкото здраве;
- промишленост;
- култура;
- туризъм;
- образование, професионално обучение, младеж и спорт;
- гражданска защита;
- административно сътрудничество.

Държавите-членки координират икономическите си политики и политиките си по заетостта, за чието определяне Съюзът разполага с компетентност съгласно ДФЕС. За тази цел Съветът приема мерки, чийто израз са общите насоки на тези политики.

Финансовата и икономическа криза от последните години засили необходимостта от тази координация. Заплахата за изпадане в рецесия на все повече държави от ЕС изисква системни усилия от държавите-членки да създадат условия за по-висок икономически растеж в Европейския съюз и за тази цел да развият още по-тясна координация на икономическите политики в еврозоната. На 9 декември 2011 г. държавните и правителствените ръководители на държавите-членки от еврозоната постигнаха съгласие относно подсилена архитектура на икономическия и паричен съюз, която да се основава на Договорите. В резултат на проведените преговори 26 държави-членки на 1 март 2012 г. подписаха Договор за стабилност, координация и управление в икономическия и паричен съюз.

Договорът от Лисабон въвежда конкретна законова база за хуманитарната помощ. В областите на сътрудничеството за развитие и хуманитарната помощ, Съюзът разполага с компетентност да предприема действия и да води обща политика, като упражняването на тази компетентност не може да възпрепятства държавите-членки да упражняват своята компетентност. Тази разпоредба поставя акцента върху прилагането на принципите на международното право и върху безпристрастността, неутралността и недискриминацията. Тя предвижда и създаване на Европейски доброволен корпус за хуманитарна помощ.

Договорът от Лисабон съдържа и отговор на опасенията на европейските граждани във връзка с двойното предизвикателство на изменението на климата и енергийната политика. За пръв път в договорната база на Съюза е включен раздел за енергията, който определя за цели на политиката на Съюза в тази област гарантането на безпроблемно функциониране на енергийния пазар, по-специално на енергийните доставки, стимулирането на енергийна ефективност и икономиките на енергия, както и разработването на нови и възобновяеми източници на енергия.

Договорът от Лисабон поставя свободата, правосъдието и сигурността начело на приоритетите си. Сега Европейският съюз може да се справя по-добре с престъпни групи, занимаващи се с трафик на хора през границите, да насърчава и подкрепя дейности в областта на превенцията на престъпността и да подпомага борбата с тероризма чрез замразяване на активи. Договорът потвърждава ангажимента на Европейския съюз за разработване на обща имиграционна политика. Договорът от Лисабон включва и „клауза за солидарност“, посочваща, че Съюзът и неговите държавите-членки действат съвместно в дух на солидарност, ако ня-

коя ДЧ стане обект на терористично нападение или е жертва на природно или предизвикано от човека бедствие.

Хартата на основните права на Европейския съюз и Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи утвърждават правата и гаранциите, с които всички граждани на Съюза разполагат. Хартата на основните права, която е правно обвързваща, потвърждава основните права, гарантирани както от международното право, така и от общите за държавите-членки конституционни традиции.

Съдът на Европейския съюз гарантира правилното прилагане на Хартата.

Нововъведенията от Лисабон дават на Съюза възможност по-добре да прилага политиките си за гарантиране на икономически растеж и конкурентоспособност, подобряване на заетостта и социалните условия, повишаване на личната и колективна сигурност, насърчаване на усилията за по-добра околна среда и по-добри за здравето условия, развитие на сближаването и солидарността между държавите-членки, както и на научния и технически прогрес и накрая – подобряване на способността на Европейския съюз да действа на международната сцена.

2. Процес на вземане на решения

Процесът на вземане на решения в Европейския съюз има няколко етапа:

- Работни групи към Европейската комисия. Обикновено те не са постоянни, а с временен характер (т.нар. *ad hoc* работни групи), като се създават и функционират, докато бъде изготвено едно предложение за нормативен акт. Те се ръководят от представители на ЕК и в тях участват експерти от различните държави-членки. Българските представители в тези работни групи са на експертно равнище от държавната администрация и се определят от ресорния министър или ръководител на администрацията, която е водеща по дадена проблематика, но могат да бъдат също така представители на научните среди, бизнеса и други. Целта на тези групи е по-скоро събиране на информация, мнение по дадени важни въпроси с цел последващото формулиране на проектопредложението.

- Отправянето на формално предложение на Европейската комисия е действителното стартиране на процедурата по вземане на решение. Европейската комисия има монопол върху законодателната инициатива по общностните политики. По тях другите институции не могат да отправят предложения за ново европейско законодателство. Представителите на българските институции нямат пряко участие на този етап, който завършва с внасяне на предложението в Генералния секретариат на Съвета на ЕС.

- Работни групи към Съвета на ЕС, които имат за задача да решат техническите и експертните въпроси по предложението на ЕК, преди то да бъде разгледано от (заместник) постоянните представители на държавите-членки на ЕС (ниво КОРЕПЕР). В дейността на работните групи участват представители на всички държави-членки на експертно ниво, като те могат да бъдат или от съответното Постоянно представителство към ЕС, или от столицата.

- КОРЕПЕР е Комитетът на постоянните представители на държавите-членки, който заседава в два формата: КОРЕПЕР I и КОРЕПЕР II. КОРЕПЕР I включва всички заместник-постоянни представители на държавите-членки и разглежда въпроси, попадащи в обхвата на секторните политики. КОРЕПЕР II е на ниво постоянни представители/посланици и в него се разглеждат политически въпроси в областта на общата външна политика и политиката за сигурност, правосъдието и вътрешните работи, икономически, финансови и бюджетни въпроси и др. Заседанията на двата формата се подготвят от групите “Мертенс” за КОРЕПЕР I и “Античи” за КОРЕПЕР II. България също има свой постоянен представител и заместник-постоянен представител към ЕС, дипломат “Античи” и дипломат “Мертенс”. Освен КОРЕПЕР на това ниво в Съвета са създадени и специализирани комитети, които разглеждат строго специфични въпроси.

- Съветът на Европейския съюз е единен орган, който заседава в десет различни формата. Всеки формат разглежда определен кръг въпроси и включва съответния ресорен министър на държавите-членки.

- Европейският парламент също има важна роля в процеса на вземане на решения в ЕС, като повечето актове не могат да бъдат приети без неговото съгласие. С Договора от Лисабон законодателните и бюджетни правомощия на ЕП се засилват. В голяма част от случаите след одобряването от Съвета на ЕС и Европейския парламент на съответния акт на вторично законодателство процесът на вземане на решения приключва.

3. Участие на България в процеса на вземане на решения

След 1 януари 2007 г. Република България участва активно при формирането на новите и при изменението на настоящите политики на Европейския съюз. Участието на България в този процес, както при всяка друга ДЧ, се осъществява посредством национален координационен механизъм по европейските въпроси, чрез който се съгласуват българските рамкови позиции, указания и позиции за заседанията на институциите на Европейския съюз и техните спомагателни органи. Координационният механизъм по европейските въпроси в България включва следните области:

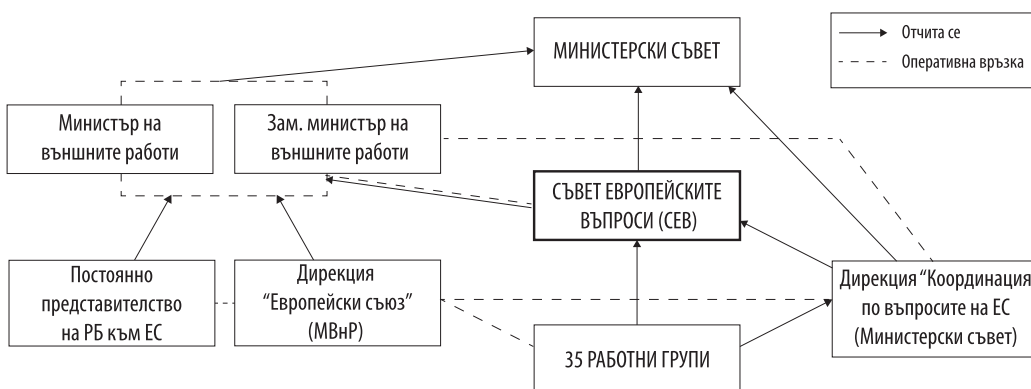
- Участие на Република България в процеса на вземане на решения на Ев-

ропейския съюз - при формулирането на новото и измененията на съществуващото право на ЕС и

- Изпълнение на задълженията на България, произтичащи от членството ѝ в ЕС - транспониране на европейското законодателство в българската правна система и неговото прилагане; подготовка на отговори по случаи от проекта „EU Pilot“, изготвяне на становища по процедурите за нарушение срещу България, инициирани от Европейската комисия и т.н.

Координационният механизъм по европейските въпроси има три нива на вземане на решения, а именно Министерският съвет, Съвета по европейските въпроси като консултативен орган към Министерския съвет и 35 работни групи в рамките на различните политики на ЕС.

Този механизъм е представен в следната схема:

Съгласно Конституцията на Република България **Министерският съвет** ръководи и осъществява политиката на Република България като държава-член на ЕС, като:

- решава политическите въпроси, свързани с членството на Република България в ЕС;
- приема и актуализира Годишна програма за участие на Република България в процеса на вземане на решения на ЕС;
- приема позициите на Република България за редовните и неформалните заседания на Европейския съвет, на Съвета на ЕС, на други институции на ЕС и одобрява мандат за тяхното представяне;
- приема позиции на Република България за осигуряване защита на правата и интересите на страната пред съдебните институции на ЕС;
- приема решения относно сезирането на съдебните институции на ЕС от страна на Република България;
- приема стратегически документи и оперативни планове, свързани с изпълнението на задълженията, произтичащи от членството на Република България в ЕС;
- одобрява проекти на актове, с които се приемат мерки на национално ниво, необходими за изпълнение и прилагане на актове на ЕС;
- приема законодателна програма на Министерския съвет в съответствие с политиките и актовете на ЕС.

За координиране на правителствената политика по въпросите на ЕС е създаден специален консултативен орган – Съвет по европейски въпроси (СЕВ), който подпомага Министерския съвет за осигуряване на единна съгласувана политика в процеса на вземане на решения от ЕС. Председател на СЕВ е министърът на външните работи, а членове са ресорните заместник-министри по европейските въпроси в отделните министерства, членове на политическите кабинети на министър-председателя, заместник министър-председателите и министрите, постоянният представител на Република България към ЕС, директорите на дирекциите по европейски въпроси в администрацията на Министерския съвет и на Министерството на външните работи (МВнР), както и ръководителите на работните групи към СЕВ.

Съветът по европейските въпроси:

- одобрява шестмесечна програма с приоритетните за Република България теми и законодателни проекти (досиета) по време на всяко Председателство на Съвета на ЕС;
- разглежда проекти на рамкови позиции, позиции и друга информация,

която се представя пред институциите на ЕС;

- решава въпроси от координационен характер, които са от компетентност на повече от едно министерство или ведомство и по които не е постигнато съгласие в съответната работна група;

- анализира информацията за изпълнението на задълженията, произтичащи от членството на Република България в ЕС и предлага на отговорните министерства и ведомства предприемането на приоритетни действия в тази насока;

- решава координационни въпроси, свързани с участието на България в процеса на вземане на решения от ЕС.

Секретариат на СЕВ е дирекция „Координация по въпросите на ЕС” („КВЕС”) в администрацията на Министерския съвет, а директорът на дирекцията е секретар на Съвета.

Към Съвета по европейските въпроси функционират **35 постоянни работни групи**. Те осъществяват основните дейности на експертно ниво по съответните политики на ЕС в рамките на координационния механизъм по европейските въпроси.

Основните документи, които се изготвят и използват в рамките на координационния механизъм по европейските въпроси, са План за действие с мерките, произтичащи от членството на страната в Европейския съюз (одобрява се от Министерския съвет), Годишна програма за участие на Република България в процеса на вземане на решение в Европейския съюз (одобрява се от Министерския съвет) и Шестмесечна програма с приоритетните за Република България теми и досиета за съответното Председателство на Съвета на Европейския съюз (одобрява се от Съвета по европейските въпроси). Тези документи са общата политическа и експертна рамка. Въз основа на тази рамка се изготвят рамкови позиции, позиции и указания за целите на непосредственото им представяне в рамките на процеса на вземане на решения в Европейския съюз. Всяка година ЕК отправя към Съвета на ЕС и Европейския парламент около 300 законодателни предложения. Това са така наречените междуинституционални досиета, по които България изготвя рамкови позиции за участие в преговорите. Указания се изготвят за заседанията на КОРЕПЕР. За всяко заседание на Съвета на ЕС се изготвя позиция, която се представя и защитава от съответния министър.

VII. РАБОТА В ИНСТИТУЦИИТЕ НА ЕС

В институциите на ЕС работят над 40 000 души от 27-те държави — членки на ЕС. Европейската служба за подбор на персонал (EPSO) организира открити конкурси за подбор на служители за постоянни и временни позиции. Освен постоянен персонал ЕС също така набира договорно наети лица и срочно наети служители, предлага стажове и поддържа бази данни за експерти в различни области.

Всеки желаещ да работи за ЕС трябва да се обърне първо към Европейската служба за подбор на персонал (EPSO). На нейния уебсайт е обяснен процесът на подбор и са публикувани съвети относно подготовката за конкурси.

1. Назначаване на постоянни служители

EPSO организира открити конкурси за подбор на постоянни служители. Чрез поредица от тестове и оценки се проверяват уменията на кандидатите, за да се гарантира изборът на най-добрите от тях. Всяка година се организират конкурси за администратори, лингвисти, устни и писмени преводачи, секретари и други категории персонал.

EPSO набира служители за всички институции на ЕС:

Европейската комисия – в Брюксел (Белгия) и Люксембург. Комисията е най-големият работодател сред институциите на ЕС - нейните служители работят в Европа и в служби по света. Съществуват множество специализирани работни места, например за хора с квалификации в областта на науката, езиците или статистиката/икономиката.

Европейския парламент – в Брюксел, Люксембург и Страсбург (Франция)

Съвета на Европейския съюз – в Брюксел

Съда на Европейския съюз – в Люксембург

Европейската сметна палата – в Люксембург

Европейския икономически и социален комитет – в Брюксел

Комитета на регионите – в Брюксел

Европейския омбудсман – в Страсбург

Европейския надзорен орган по защита на данните – в Брюксел.

Към която и институция да проявявате интерес, процедурата за подбор и видовете договор са едни и същи.

Постоянните служители се разделят на администратори и асистенти.

1.1. Администратори (AD)

Администраторите (AD) обикновено работят по създаване на политики и контрол върху прилагането на правото на ЕС, изготвят анализи и предоставят съвети. По принцип, за да участвате в конкурс за администратори, трябва да сте завършили висше образование след (минимум) тригодишен период на обучение.

1.2. Асистенти (AST)

Асистентите (AST) обикновено изпълняват поддържаща роля и са от изключително значение за вътрешното управление на институциите. По принцип, за да участвате в конкурс за асистенти, трябва да сте завършили (поне) средно образование.

2. Други процедури за подбор и набиране на персонал

2.1. Договорно наети лица

Договорно наетите служители се наемат за определени технически или административни задачи. Обикновено договорите са за ограничен период от време, първоначално най-често за шест до дванадесет месеца.

2.2. Временно наети лица

Временно наетите служители се наемат за специализирани или временни задачи, като продължителността на договора е до 6 години. Обяви за работа се публикуват на уебсайта на EPSO и на уебсайтовете на отделните институции и агенции.

2.3. Временно изпълняващи длъжности

Някои институции наемат също местен временен персонал за срок до шест месеца – главно за секретарска работа. В този случай набирането на служители се извършва чрез агенции за временна заетост.

2.4. Стажове

Седем институции също така предлагат стажове с продължителност от 3 до 5 месеца. Стажантите могат да са студенти, млади висшисти или лингвисти и изпълняват задачи, подобни на тези на администраторите с по-ниска степен. Под-

борът се организира от институциите (не от EPSO).

2.5. Сключване на договори за обществени поръчки

Служители за изпълнение на специфични задачи (поддръжка, столово хранене и др.) се набират чрез външни подизпълнители, които се избират посредством открити процедури за обществени поръчки. За повече информация вижте сайтовете за обществени поръчки на различните служби.

2.6. Командировани национални експерти

Командированите национални експерти обикновено са служители от публичния сектор в своята страна, командировани за определен период от време в институция на ЕС, за да споделят своя опит и да придобият знания за политиките и процедурите на Съюза. Командированите национални експерти се подбират чрез специална процедура, в която EPSO не участва. Постоянното представителство на вашата страна към ЕС може да ви информира за наличните възможности.

2.7. Експерти на ЕС

ЕС поддържа бази данни с имената и квалификациите на независими експерти, които могат да подпомагат институциите и агенциите в специфични области. Експертите създават и поддържат свой собствен защитен с парола профил с информация за своя професионален опит, образование и умения. Тези бази данни се поддържат от отделни институции и агенции (не от EPSO). Например Информационната служба на Общността за научноизследователска и развойна дейност (CORDIS) управлява базата данни за експерти, които работят по линия на Седма рамкова програма.

VIII. ПРАВА НА ГРАЖДАНИТЕ НА ЕС

България е член на ЕС от 1 януари 2007 г., затова днес освен граждани на Република България, ние сме европейски граждани, с права, равни на всички останали граждани на ЕС. Европейското гражданство не замества, а допълва националното. Правното му основание е чл. 20 от Договора за функционирането на Европейския съюз, където се казва: „Гражданите на Съюза се ползват с правата и имат задълженията, предвидени от Договорите”, а именно:

- 1) Правото да се движат и пребивават свободно на територията на държавите-членки;
- 2) Правото да избират и да бъдат избирани в изборите за Европейски парламент, както и в общинските избори в държавата-членка, в която пребивават, при същите условия, както и гражданите на тази държава;
- 3) Правото да се ползват, на територията на трета страна, в която държавата-членка, на която те са граждани, няма представителство, от закрилата на дипломатическите и консулските власти на всяка ДЧ при същите условия, както и гражданите на тази държава;
- 4) Правото да отправят петиции до Европейския парламент, да подават жалби до Европейския омбудсман, както и правото да се обръщат към институциите и към консултативните органи на Съюза на някой от езиците на Договорите и да получават отговор на същия език.

Забележка: Договорът от Лисабон въвежда ново право на европейките граждани – правото на европейска гражданска инициатива.

Освен тези основни права, заложи в договорите на ЕС, има и редица други, описани в регламенти и директиви, които имат за цел да осигурят по-голяма защита, сигурност и комфорт за европейските граждани.

Какво включва правото на свободно движение в ЕС?

- Като граждани на ЕС ние имаме право да пътуваме в рамките на всички 27 държави-членки само с паспорт или лична карта, без право от страна на граничните власти да изискват от нас визи или мотиви за пътуване и пребиваване в дадената страна;
- В рамките на Шенгенската зона обикновено не се правят проверки на самоличността на вътрешните граници;

- Имаме право на престой до 3 месеца на територията на всяка една от държавите-членки, само с представяне на документ за самоличност, макар че в някои държави може да се изиска от нас да докладваме за присъствието си;
- Можем да се установим в друга страна-членка за период по-дълъг от 3 месеца ако:
 - докажем, че работим или, че имаме собствен бизнес в съответната страна;
 - сме студент и основната ни цел е да продължим образованието или професионалното си обучение;
 - имаме достатъчно финансови средства, за да издържаме себе си и своето семейство и имаме пълна медицинска застраховка.
- Като граждани на ЕС можем да получим постоянно жителство в дадена ДЧ след петгодишно непрекъснато легално пребиваване в страната;
- Имаме право да работим и да се пенсионираме във всяка страна от ЕС, като бъдем третирани по абсолютно същия начин като гражданите на съответната държава, без да ни бъдат поставяни никакви допълнителни изисквания;
- Имаме право да кандидатстваме за всяко работно място, обявено в рамките на ЕС, освен за някои длъжности, които са изрично упоменати - например в държавната администрация (към днешна дата за българските и румънските граждани все още важат ограниченията на пазара на труда в някои държави от ЕС, които ще отпаднат изцяло след изтичане на преходния период от 7 години - през 2014 г.)

Какви са нашите политически права като европейски граждани?

На равнище ЕС гражданите имат гарантирано право да избират и да бъдат избирани в общински избори и в избори за Европейски парламент в държавата, в която пребивават, независимо, че не са нейни граждани.

- За общински избори европейските граждани имат право да избират и да бъдат избирани в целия ЕС. При определени условия това право може да бъде ограничено от местните органи.
- За избори за ЕП гражданите имат право да избират и да бъдат избирани в държавата –членка, в която пребивават. Всяка държава взема решение каква форма на избори да приложи, но спазва едни и същи правила.

Какво означава да се ползваме от консулска защита на друга ДЧ?

В случай, че пътуваме или пребиваваме в държава, която не е член на ЕС, и в която нашата държава няма постоянна консулска служба или дипломатическа

мисия, ние можем да потърсим консулска защита, от която и да е друга от останалите 26 държави-членки на ЕС и да се ползваме от нейната консулска защита и помощ, при същите условия, при които биха се ползвали гражданите на тази страна. Тази защита може да включва:

- помощ в случай на изгубен паспорт или други лични документи;
- помощ в случаи на сериозна злоупотрека или заболяване;
- помощ в случай на арест или задържане;
- помощ на жертви на насилие и др.

Какво означава правото на подаване на петиции до ЕП и жалби до европейския омбудсман?

Всеки гражданин на ЕС или постоянно пребиваващо в ДЧ лице може индивидуално или чрез сдружаване с други лица да отправи петиция до Европейския парламент по въпрос, попадащ в сферата на дейност на ЕС и, който го засяга пряко. Всяко дружество, организация или сдружение, чието седалище се намира в ЕС, може също да упражни правото си на петиция, гарантирано от Договора.

Петицията може да бъде под формата на жалба или искане и може да се отнася до въпроси от публичен или частен интерес. Тя може да представя индивидуално искане, жалба или забележка относно прилагането на правото на ЕС или да бъде призив до Европейския парламент да приеме позиция по конкретен въпрос. Тези петиции дават възможност на ЕП да насочи вниманието към всяко нарушаване на правата на европейските граждани от страна на ДЧ, местни власти или друга институция.

Като граждани на ЕС имаме право да подаваме жалби до европейския омбудсман. Той разследва оплаквания относно лоша администрация в институциите и органите на ЕС, включително Европейската комисия, Съвета на ЕС, Европейския парламент, Комитета на регионите, Икономическия и социален комитет и всички агенции на ЕС. Единствено Съдът на ЕС, Първоинстанционният съд и Трибуналът на публичната служба на ЕС, в качеството си на правораздавателни органи, не попадат под неговата юрисдикция. Европейският омбудсман обикновено провежда разследвания въз основа на оплаквания, но може да започне разследване и по собствена инициатива.

Какво представлява Европейската гражданска инициатива?

От 1 април 2012 г. гражданите на ЕС разполагат със съвсем нов инструмент, който им позволява да участват в оформянето на политиката на ЕС. Европейската гражданска инициатива е въведена с Договора от Лисабон и позволява на 1

милион граждани от поне една четвърт от държавите-членки на ЕС да поискат от Европейската комисия да предложи законодателство в области, които попадат в рамките на нейните правомощия. Организаторите на гражданската инициатива – граждански комитет, съставен от най-малко 7 граждани на ЕС от поне 7 различни държави-членки – разполагат с една година за набирането на необходимата подкрепа. Подписите трябва да бъдат удостоверени от компетентните органи във всяка ДЧ. Организаторите на успешни инициативи ще участват в изслушване, организирано от Европейския парламент. Комисията има три месеца, за да проучи инициативата и да реши какви действия да предприеме.

Някои други права на европейските граждани, произтичащи от европейското законодателство:

1) Когато пътуваме в друга страна от ЕС:

- Ако ни бъде отказано качване на борда на самолет, ако полетът ни е бил отменен, ако има голямо закъснение (повече от 4 часа) или багажът ни е изгубен, имаме право на обезщетение според европейското законодателство;
- Ако внезапно се разболеем или претърпим злополука, имаме право на спешна медицинска помощ на място (за целта ни е необходима Европейска здравно-осигурителна карта);
- При закупуване и изнасяне на стоки или услуги за лични нужди, за нас ще важат същите данъчни закони, както за гражданите на съответната страна (за тютюневите изделия и алкохола при определени обстоятелства може да ни бъдат поискани доказателства, че стоките са за лична употреба);
- Можем да шофираме в други страни от ЕС с родната си шофьорска книжка и др.

2) Когато работим в друга страна от ЕС:

- Ако сме безработни, имаме право да пребиваваме в друга страна-членка в продължение на „разумен период“, с цел търсене на работа (периодът обикновено е ограничен до 6 месеца, но с възможност за удължаване);
- Можем да упражняваме собствената си професия, като започнем собствен бизнес или постъпим на работа с друга страна-членка (при наемане на работа подлежим на същите условия, валидни за гражданите на страната-домакин, по отношение на заплащане, уволнение и реинтеграция на работното място, както и по отношение на мерките за здравословни и безопасни условия на труд);
- Имаме право да станем член на избран от нас профсъюз и да упражняваме своите професионални права при същите условия като гражданите на съответната страна-членка;

– Ако се осигуряваме в страната, в която работим, ние и членовете на семейството ни, при определени обстоятелства, имаме право на същите социални осигуровки като гражданите на страната-домакин;

– Мъжете и жените имат еднакви права и равно третиране на работното място във всички страни от ЕС. Европейското законодателство гарантира еднакво заплащане за еднакъв труд, еднакво третиране на работното място, еднакво третиране в схемите за социално осигуряване и др.;

– Ако сме работили в друга страна-членка, имаме право да се пенсионираме там. При достигане на пенсионна възраст и подаване на заявление, осигурителните периоди, придобити вследствие на трудова заетост, упражнена на територията на страни от ЕС, се сумират, като всяка ДЧ потвърждава „своите” осигурителните периоди и изплаща пенсия, изчислена съгласно съответния/те период/и на осигуряване;

– Като европейски граждани имаме право да учим във всяка страна от ЕС при същите условия, както гражданите на съответната държава. В ЕС съществува система, която улеснява академичното признаване на дипломи за образование, завършено в други страни-членки (изключение правят някои „регулирани професии”, при които е необходимо допълнително признаване на дипломите и квалификациите);

– Европейското право защитава нашите лични данни.

Практическа информация относно правата и възможностите, които имате като европейски граждани, можете да откриете на портала „Вашата Европа” (Your Europe): <http://europa.eu/youreurope>

IX. ПОДКРЕПА ОТ ЕС

1. Европейски програми

Европейската комисия отпуска средства под формата на безвъзмездна финансова помощ за изпълнение на проекти или дейности, свързани с политиките на Европейския съюз. Безвъзмездната финансова помощ подкрепя мерки за постигане на целите, формиращи част от политиката на Европейския съюз или функционирането на органи, които осигуряват постигането на общоевропейски интерес, или чиято цел е част от политиката на ЕС. Безвъзмездната помощ може да се предоставя в най-разнообразни сфери на политиката като социално-икономическо сближаване, изследвания, образование, здравеопазване, защита на потребителите, опазване на околната среда, хуманитарна помощ, защита от бедствия и аварии и т.н.

Проектите или организациите, получаващи пряка безвъзмездна финансова помощ (БФП), трябва да подпомагат интересите на ЕС или да подпомагат прилагането на европейски програми и проекти.

Основните принципи, които се прилагат във всички случаи при предоставянето безвъзмездни средства, са:

БФП, предоставяна от ЕС за проекти и операции на територията на ЕС, допълва други средства. В своите граници ЕС не финансира проекти до 100%;

- бенефициентите не могат да извличат печалба;
- не могат да се отпускат със задна дата;
- една операция може да бъде финансирана само веднъж;
- финансирането на всяка операция може да бъде прекратено;
- винаги се предприемат мерки за защита на финансовия интерес на ЕС.

Безвъзмездна помощ се предоставя във всички области на политиката на ЕС, с различен интензитет и посредством различни финансови инструменти. Ще разгледаме няколко от тях.

Спорт

Нарастващото значение на спортния сектор в Европейския съюз, необходимостта от по-съгласуван подход към спорта на ниво ЕС, са причината на 11 юли 2007г. Комисията да приеме Бяла книга за спорта. Тя ще послужи за подготовка на прилагането на разпоредбите относно спорта в Договора от Лисабон.

В резолюция относно Бялата книга за спорта от 14 април 2008 г., Европейският парламент призова Комисията да предложи за спорта на ЕС програма, както и подготвителни действия в областта на спорта от 2009 г. нататък. Парламентът одобри първи бюджет за Подготвително действие през декември 2008 г. От тогава насам всяка година публикува планове за действие по отношение на спорта.

За периода 2014-2020 г. ЕК предлага в рамките на програмата „Еразъм за всички“ да се финансира и спорта.

По отношение на спорта, основните моменти, които следва да адресира програмата, са :

- възможностите за спорт и физическа активност са недостатъчни на всички равнища на образователната система;
- доброволческата дейност в спорта не се признава достатъчно;
- допингът е най-голямата заплаха за честните спортни състезания;
- на ценността на спорта за обществото се обръща по-малко внимание, отколкото на търговските му аспекти;
- търговският натиск върху спорта застрашава първоначалния му дух, основаващ се на честната игра.

В съответствие с общата цел програмата се стреми към изпълнение на следните специфични цели в областта на спорта:

- а) справяне с транснационалните заплахи за спорта, като допинга, уговарянето на мачове, насилието, расизма и проявите на нетърпимост;
- б) подкрепа на доброто управление в спорта и двойната кариера на спортистите;
- в) насърчаване на социалното приобщаване, равните възможности и укрепващата здравето физическа активност чрез засилено участие в спортни дейности.

Целите на сътрудничеството в областта на спорта се постигат посредством следните транснационални дейности:

- а) подкрепа на транснационални проекти за сътрудничество;
- б) подкрепа за некомерсиални спортни събития в Европа, в които участват няколко европейски страни;
- в) подкрепа за подобряване на доказателствената база, необходима за изготвя-

нето на политиките, основани на фактите;

г) подкрепа за спортните организации при изграждането на капацитет от тяхна страна;

д) диалог със съответните заинтересовани лица в Европа.

„Европа за гражданите“ (2007 - 2013 г.)

С оглед активното включване на обществеността в процеса на европейска интеграция тази програма има за цел да насърчи сътрудничеството между граждани и граждански организации в различни страни. Така те могат да се обединят и да действат в европейска среда, която уважава тяхното многообразие.

Финансовата рамка за прилагането на програмата се определя на 215 00 000 EUR.

Основните цели на програмата са следните:

– предоставяне на възможност на гражданите да взаимодействат и да участват в изграждането на още по-близка Европа, която е отворена за света, обединена и обогатена чрез своето културно многообразие;

– развиване на чувство за европейска идентичност сред европейските граждани въз основа на признати общи ценности, история и култура;

– насърчаване на чувството на принадлежност към Европейския съюз (ЕС) сред неговите граждани;

– засилване на толерантността и взаимното разбирателство между европейските граждани и уважение и насърчаване на културното и езиковото многообразие при участие в межкултурния диалог.

Нейните специфични цели са насочени към:

– обединяване на жителите от местни общности в Европа за споделяне и обмяна на опит, мнения и ценности, за извличане на поуки от историята и изграждане на бъдещето;

– насърчаване на дейности, обсъждания и размишления, свързани с европейското гражданство и демокрацията чрез сътрудничество между организации на гражданското общество на европейско равнище;

– превръщане на идеята за Европа в по-осезаема за нейните граждани чрез насърчаване и отбелязване на европейските ценности и достижения, като се съхрани паметта за нейното минало;

– насърчаване на балансираното интегриране на граждани и граждански обществени организации от всички държави-членки за участие в межкултурен диалог и извеждане на предни позиции както на многообразието, така и на единството на Европа, като особено внимание се отделя на дейности с

държави-членки, които наскоро са се присъединили към ЕС.

Целите на програмата трябва да се отразят в четири типа дейности:

Действие 1: „Активни граждани за Европа“

Това действие включва гражданите директно чрез дейности, свързани с побратимяване между градове и граждански проекти за обсъждане на европейски проблеми и развиване на взаимно разбирателство чрез пряко участие. За да се подобри побратимяването на градове и гражданските проекти, също така е необходимо да се разработят помощни мерки за обмен на добри практики, за обобщаване на опита между заинтересовани страни на местно и регионално равнище и за развитие на нови умения, например чрез обучение. За ориентир, най-малко 45 % от общия бюджет, отпуснат за програмата, ще бъдат насочени за това действие.

Действие 2: „Активно гражданско общество в Европа“

Приблизително 31 % от общия бюджет, отпуснат за програмата, ще бъдат насочени за това действие, което включва:

- структурна подкрепа за изследователски организации по европейска публична политика (мозъчни тръстове);
- структурна подкрепа за организации на гражданското общество на европейско ниво;
- подкрепа за проекти, инициирани от организации на гражданското общество на местно, регионално и национално ниво.

Действие 3: „Заедно за Европа“

Приблизително 10 % от общия бюджет, отпуснат за програмата, ще бъдат насочени за това действие, което подкрепя:

- значими събития, като тържествено отбелязване на исторически събития, артистични събития, отличаване на значими достижения и конференции в цяла Европа;
- проучвания, наблюдения и анкети на общественото мнение;
- средства за информация и разпространение.

Действие 4: „Активно европейско възпоменание“

Приблизително 4 % от общия бюджет, отпуснат за програмата, ще бъдат насочени за това действие, което включва проекти за съхраняване на активно европейско възпоменание. Това са главно проекти, разработени с цел запазване на

основните места и архиви, свързани с масовото депортиране и бившите концентрационни лагери и за възпоменание на жертвите на масовото унищожение и масовото депортиране, извършени от нацисткия и сталинисткия режим.

Програмата се прилага за:

- местни органи и организации;
- изследователски организации по европейска публична политика (мозъчни тръстове);
- групи от граждани и други организации на гражданското общество, като неправителствени организации, платформи, мрежи, асоциации, федерации, профсъюзи, образователни институции, организации, действащи в сферата на доброволния труд или любителския спорт.

Медиа 2007 Аудиовизия и медии

Европейският аудио-визуален сектор играе първостепенна роля при изграждането на европейско гражданство, тъй като представлява една от главните насоки за предаването на европейците и по-специално на младежите, на основните общи и споделяни от държавите от Европейския съюз социални и културни ценности. Подпомагането от страна на Общността има за цел да позволи на европейския аудио-визуален сектор да насърчава диалога между културите, да повиши осведомеността по отношение на европейските култури и да увеличава неговия политически, културен, социален и икономически потенциал, който представлява истински принос в перспективата за създаването на европейско гражданство. Тази подкрепа цели засилване на неговата конкурентоспособност и по-специално увеличаването в Европа на пазарния дял на европейските ненационални творби.

Аудио-визуалният сектор е основен инструмент за предаването и развитието на европейските културни ценности, както и за създаването на висококвалифицирани, ориентирани към бъдещето, работни места. Неговият съзидателен потенциал е фактор, който засилва конкурентоспособността и привлекателността на културата за обществото. Програмата е предназначена да подкрепи аудио-визуалния сектор в икономическо отношение, за да му позволи да изпълни ефективно своята културна роля, като създаде индустрия, предлагаща значително и разнообразно съдържание и достъпно и ценно културно наследство, както и да засили ефекта от подкрепата, оказвана на национално равнище.

Финансовата рамка за изпълнение на настоящата програма за периода 2007-2013 г се определя на 754 950 000 EUR.

Глобалните цели на програмата са:

а) опазване и стимулиране на културното и езиковото разнообразие и на европейското кинематографично и аудио-визуално наследство, гарантиране на достъпа му до хората и насърчаване на диалога между културите;

б) увеличаване на разпространението и представянето на европейски аудио-визуални творби в рамките и извън рамките на Европейския съюз, включително чрез засилване на сътрудничеството между операторите;

в) засилване на конкурентоспособността на европейския аудио-визуален сектор в рамките на отворен и конкурентен европейски пазар, който благоприятства заетостта, включително чрез насърчаване на връзките между специалистите от аудио-визуалния сектор.

За постигането на тези цели програмата подкрепя следните дейности:

а) на етапа преди аудио-визуалното производство — придобиване и усъвършенстване на умения в аудио-визуалната област и разработване на европейски аудио-визуални творби;

б) на етапа след аудио-визуалното производство — разпространение и популяризиране на европейските аудио-визуални творби;

в) пилотни проекти, които трябва да гарантират, че програмата е адаптирана към развитието на пазара.

В областите на действие на програмата съществуват следните приоритети:

а) насърчаване на създаването на продукция в аудио-визуалния сектор, както и опознаване на европейското кинематографско и аудио-визуално наследство и неговото разпространение;

б) укрепване на структурата на европейския аудио-визуален сектор, по-специално на малките и средните предприятия;

в) намаляване в рамките на европейския аудио-визуален пазар на дисбаланса между страните с голям капацитет на аудио-визуална продукция и страните с ниски възможности за аудио-визуално производство и/или с ограничен езиков или географски ареал;

г) подпомагане и поддържане на развитието на пазара в областта на цифровизирането, включително чрез насърчаване създаването на привлекателни цифрови каталози на европейски филми, които да са достъпни чрез цифрови платформи.

Култура

Важно е да се насърчава сътрудничеството и културния обмен, да се зачита и популяризира многообразието от култури и езици в Европа, и да се подобрява познаването на европейските култури сред европейските граждани, като паралелно с това се повишава осведомеността по отношение на общото европейско

културно наследство. По този начин, насърчаването на културното и езиково сътрудничество и многообразието спомага за това европейското гражданство да стане осезаема реалност чрез стимулиране на пряко участие на европейските граждани в процеса на интеграция. Активната културна политика, насочена към опазване на европейското културно наследство и популяризирането на неговите културни елементи, може да допринесе за подобряване на възприемането на Европейския съюз отвъд неговите граници.

За да могат гражданите да осигурят пълна подкрепа и да участват пълноценно в европейската интеграция, е необходимо да се постави по-сериозен акцент върху общите културни ценности и корени като ключов елемент на тяхната идентичност и тяхното членство в общество, което е изградено върху свобода, равенство, демокрация, зачитане на достойнството и ненакърнимостта на човека, толерантност и солидарност, при пълно спазване на Хартата на основните права на Европейския съюз. Съществено е културният сектор да допринесе и да участва в политическото развитие на Европа, разглеждано в по-широк смисъл. Културният сектор като такъв е важен работодател и освен това съществува ясна връзка между инвестициите в културата и икономическото развитие, отгук произтича и значението от засилването на културните политики на регионално, национално и европейско равнище. Съответно мястото на културните индустрии в развитието, което е вследствие на Лисабонската стратегия, следва да бъде засилено, тъй като тези индустрии допринасят в извънредно висока степен за европейската икономика.

През 2006 с решение на Съвета и ЕО се създава програмата „Култура”, единна многогодишна програма за мерки на Съюза в областта на културата, която е отворена за всички културни сектори и всички категории културни оператори (наричана по-долу „програмата”).

Финансовият пакет за прилагането на програмата се определя на 400 милиона EUR.

Общата цел на програмата е укрепване на културното пространство, което се споделя от европейците и е основано на единно културно наследство, чрез развитие на културно сътрудничество между творците, дейците в областта на културата и културните институции от страните, които участват в програмата, с оглед насърчаване възникването на европейско гражданство. Програмата е отворена за участие на неаудиовизуални културни индустрии, по-специално малки културни предприятия, там където такива индустрии упражняват културни дейности с нестопанска цел.

Специфичните цели на програмата са:

- а) да насърчава транснационалната мобилност на дейците в областта на културата;
- б) да поощрява транснационалното движение на произведения на изкуството и на

културни и художествени изделия;

в) да поощрява межкултурния диалог.

Целите на програмата се постигат чрез прилагането на следните мерки, както е описано в приложението:

а) подкрепа на културни дейности, както следва:

- многогодишни проекти за сътрудничество;
- мерки за сътрудничество;
- специални действия (Европейски столици на културата).

б) подкрепа за организации, които са активни на европейско равнище в областта на културата;

в) подкрепа за анализи, събиране и разпространение на информация и за подкрепа на действия, които оптимизират въздействието на проектите в областта на европейско културно сътрудничество и развитието на европейската културна политика.

Програмата действа в няколко направления:

Първото и второто са насочени към засилване на многогодишните транснационални културни връзки чрез насърчаване на най-малко от 3 до 6 културни дейци от най-малко три до шест страни участнички в програмата за сътрудничество и работа в рамките на и между различни сектори за развитие на съвместни културни дейности за период от три до пет години. Наличните годишни средства са в границите между 50 000 EUR минимум и 500 000 EUR максимум, но подкрепата на Европейския съюз е ограничена до максимум 50% от общите допустими разходи. Финансирането е предназначено да подпомогне установяването или разширяването на географския обхват на даден проект и да го направи устойчив след периода на финансиране. Третата категория се отнася до подкрепата на проекти за превод.

Подкрепата на Европейския съюз за превод на художествена литература е насочена към увеличаване на познанията за литературата и литературното наследство на европейските страни чрез насърчаване на обмена на литературни творби между страните. На издателствата се отпускат помощи за преводи и публикуване на литературни творби от един европейски език на друг европейски език. Наличните средства са между 2 000 EUR и 60 000 EUR, но подкрепата на Европейския съюз е ограничена до максимум от 50% от общите допустими разходи.

Четвъртата категория подпомага проекти за културно сътрудничество, насочени към културен обмен между страни участнички в програмата и трети страни, които са сключили споразумения за асоцииране или сътрудничество с Европейския съюз, при условие че в тези споразумения се съдържат клаузи в областта на културата. Всяка година една или повече трети страни се избират за съответна-

та година. Страната(ите) се посочва(т) всяка година на интернет страницата на Изпълнителната агенция най-късно до 4 месеца преди крайния срок за подаване на заявления. Дейността трябва да доведе до конкретно измерение на международното сътрудничество. Проектите за сътрудничество включват най-малко три културни дееца от най-малко три страни участнички в програмата и културно сътрудничество с най-малко една организация от избраната трета страна, и включват културни дейности, провеждани в избраната трета страна. Наличните средства са в пределите между 50 000 EUR и 200 000 EUR, но подкрепата на Европейския съюз е ограничена до максимум от 50% от общите допустими разходи

Хиляди хора, работещи в сферата на киното, телевизията, културата, музиката, сценичното изкуство, културното наследство и свързаните с тях области биха могли да се възползват от увеличената подкрепа от ЕС по новата програма „Творческа Европа“, представена от Европейската комисия. Със своя проектобюджет в размер на 1,8 млрд. евро за периода 2014—2020 г. програмата би дала така необходимия тласък за развитието на секторите на културата и творчеството, представляващи важен източник на работни места и растеж в Европа. По новата програма се предвижда над 900 млн. евро да бъдат предоставени в подкрепа на аудио-визуалния и кинематографския сектор (понастоящем в обхвата на програмата „МЕДИА“), а близо 500 милиона евро — за култура. Комисията предлага също така над 210 млн. евро да бъдат заделени за нов финансов гаранционен механизъм, чрез който малките оператори в тези сектори биха получили достъп до банкови заеми в размер на до 1 млрд. евро, както и около 60 млн. евро да бъдат насочени към подпомагане на сътрудничеството при разработването на политики, насърчаване на новаторски подходи за трайно привличане на публика и изграждане на нови бизнес модели.

LIFE+ в областта на околната среда

Главната цел на LIFE+ е да допринесе за изпълнението, обновяването и развитието на политиката и законодателството на ЕС в областта на околната среда, включително интегрирането на проблемите на околната среда в други политики, допринасяйки по този начин за устойчиво развитие. По специално, LIFE+ подкрепя изпълнението на 6-та програма за действие на ЕС в областта на околната среда, включително тематичните стратегии и финансира мерки и проекти с европейска „добавена стойност“ в държавите-членки. Те трябва да бъдат проекти, включващи най-добри практики, или демонстрационни проекти, новаторски проекти или демонстрационни проекти, свързани с целите на Съюза в областта на околната среда, кампании за повишаване на осведомеността и специални обучения за служители, участващи в предохранителни мерки срещу горските пожари, проекти за разработката и изпълнението на целите на Съюз, свързани с широкообхватен,

хармонизиран, подробен и дългосрочен мониторинг на горите и взаимодействията в околната среда. LIFE+ се състои от три компонента:

LIFE+ Природа и биологично разнообразие:

Специфичните цели на LIFE+ Природа и биологично разнообразие са:

а) да допринесе за изпълнението на политиките и законодателството на ЕС за природата и биологичното разнообразие, включително на местно и регионално ниво, и да подкрепи по-нататъшното развитие и реализация на мрежата Натура 2000, включително на крайбрежните и морски местообитания и видове;

б) да допринесе за утвърждаването на базата от познания за разработката, преценката, мониторинга и крайната оценка на политиките и законодателството на ЕС в областта на природата и биологичното разнообразие;

в) да подкрепи разработката и изпълнението на политически подходи и инструменти за мониторинга и оценяването на природата и биологичното разнообразие и на факторите, видовете натиск и приспособителните реакции, които им оказват влияние, по специално във връзка с постигане на целта за овладяване обедняването на биоразнообразието в рамките на ЕС до 2010 г. и заплахата пред природата и биоразнообразието, наложена от изменението на климата;

г) да осигури подкрепа за по-добро управление в областта на околната среда, като увеличи ангажираността на заинтересованите страни, включително и тази на НПО, при консултирането и изпълнението на политиките и законодателството в областта на природата и биологичното разнообразие.

— LIFE+ Политики и управление в областта на околната среда,

Специфичните цели на LIFE+ в това направление са:

а) да допринесе за разработката и демонстрацията на новаторски политически подходи, технологии, методи и инструменти;

б) да спомогне за утвърждаването на базата от познания за разработката, преценката, мониторинга и крайната оценка на политиките и законодателството в областта на околната среда;

в) да подкрепи разработката и въвеждането на подходи към мониторинга и оценяването на състоянието на околната среда и на факторите, видовете натиск и приспособителните реакции, които оказват въздействие върху нея;

г) да улесни изпълнението на политиките на ЕС по отношение на околната среда, с по-специален акцент върху изпълнението на местно и регионално ниво;

д) да осигури подкрепа за по-добро управление в областта на околната среда посредством разширяване участието на заинтересованите страни, включително и НПО, по отношение на консултиране по политиките и изпълнението им.

LIFE+ Информация и комуникации

Специфични цели за Информация и комуникации са:

- а) да разпространява информация и да повишава осведомеността по въпросите на околната среда, включително предпазните мерки против горски пожари;
- б) да осигури подкрепа за придружаващи мерки, като предоставяне на информация, осведомителни дейности и кампании, конференции и обучения, включително обучения по предотвратяване на горски пожари.

Финансовият пакет за изпълнение на LIFE+ се определя на 2 143 409 000 EUR за периода от 1 януари 2007 г. до 31 декември 2013 г

Държавни и/или частни организации, субекти и институции могат да получат финансиране чрез LIFE+.

Финансирането от ЕС може да приеме следните законови форми:

- а) споразумения за отпускане на грантове;
- б) договори за обществени поръчки.

При Грантове за дейности максималното съфинансиране се определя на 50 % от допустимите разходи. Все пак, по изключение, максималният размер на съфинансиране за LIFE+ Природа и биологично разнообразие може да достигне до 75 % от допустимите разходи в случаите на мерки и проекти.

В случаите на договори за обществени поръчки, финансирането от ЕС може да покрие разходите за закупуването на услуги и стоки. Тези разходи могат да включват суми за информация и комуникации, за подготовка, реализация, мониторинг, проверка и оценка на проекти, политики, програми и законодателство.

Комисията осигурява пропорционално разпределение на проектите, като установява индикативни годишни национални средства, разпределени за периодите 2007—2010 г. и 2011—2013 г, съгласно следните критерии:

а) население:

- общото население на всяка ДЧ. Към този критерий се прилага корекционен коефициент от 50 %; и
- гъстота на населението на всяка ДЧ, до степен два пъти по-висока от средната гъстота на населението в ЕС. Към този критерий се прилага корекционен коефициент от 5 %;

б) природа и биологично разнообразие;

- общата площ на защитени територии от значение за ЕС за всяка ДЧ, изра-

зена като дял от общата площ на защитени територии от значение за Съюза. Към този критерий се прилага корекционен коефициент от 25 %;и

- делът от територията на държавата-членка, които представляват защитени територии от значение за Съюза по отношение на дела на територията на Съюза, които представляват защитени територии от значение за нея. Към този критерий се прилага корекционен коефициент от 20 %.

2. Младежки политики и програми

„Младежта в действие“

Едно от основните предизвикателства, които ЕС трябва да реши, е как да привлече европейските граждани, и най-вече младите хора, към европейския проект и към европейските институции. И прие Европейския пакт за младежта като един от инструментите, допринасящи за постигането на лисабонските цели за икономически ръст и създаване на работни места. Пактът се фокусира върху три области: заетост, интеграция и социален напредък; образование, обучение и мобилност; хармония между трудовия и семейния живот.

Програмата „Младежта в действие“ започва своето действие от 1 януари 2007 г. и завършва на 31 декември 2013 г.

Бюджетът за изпълнение на тази програма за периода, посочен в член 1, се установява на 885 000 000 EUR.

Нейните цели са:

1) Да насърчава у младите хора активно гражданско поведение като цяло и по-специално тяхното европейско гражданско поведение чрез:

- даване на възможност на младите хора и младежките организации да участват в развитието на обществото като цяло и по-специално на ЕС;
- развиване у младите хора на чувство за принадлежност към ЕС;
- насърчаване на участието на млади хора в демократичния живот на Европа;
- насърчаване на мобилността на младите хора в Европа;
- развиване на интеркултурно обучение в рамките на младежката проблематика;
- популяризиране на основните ценности на ЕС сред младите хора и по-специално зачитане на човешкото достойнство, равенство, зачитане на човешките права, толерантност и отхвърляне на дискриминацията;

- насърчаване на инициативата, предприемчивостта и творчеството;
- улесняване на участието в програмата на млади хора в неравностойно положение, включително на млади хора с увреждания;
- гарантирано зачитане на принципа за равенство между мъжете и жените при участие в програмата и насърчаване на равенството между половете се в отделните действия;
- осигуряване на възможности за неинституционализираното учене и ученето от житейската практика с европейски измерения и разкриване на нови възможности във връзка с активното гражданско поведение.

2) Да развива солидарност и да насърчава толерантност сред младите хора, поспециално с цел засилване на социалната кохезия в ЕС:

- даване на младите хора на възможност за изразяване на техния личен ангажимент чрез доброволческа дейност на европейско и международно равнище;
- въвличане на младите хора в действия, насърчаващи солидарността между гражданите на ЕС.

3) Да насърчава взаимното разбирателство между младите хора в различните страни и развиване на проекти за тематично сътрудничество с други страни с участието на млади хора, структури, работещи в областта на младежката проблематика и младежки организации:

- развиване на обмен и межкултурен диалог между младите европейци и младите хора от съседни страни;
- принос за развитието в тези страни на качеството на структури, подкрепящи млади хора и на ролята на онези, които работят активно в областта на младежката проблематика и младежките организации.

4) да развива качеството на подкрепящите младежки дейности системи и възможностите на организациите на гражданското общество в областта на младежката проблематика:

- принос за създаването на мрежи от заинтересовани организации;
- развиване на обучение и сътрудничество между структури, които работят по въпросите на младежта и младежки организации;
- насърчаване на нововъведения при разработването на дейности за млади хора;
- принос за подобряване на информацията за млади хора, като се обръща специално внимание на достъпа до нея на млади хора с увреждания;
- подкрепа за дългосрочни младежки проекти и инициативи на регионал-

ни и местни органи;

- улесняване на признаването на неинституционализираното обучение на младите хора и уменията, придобити чрез участие в програмата;
- обмяна на добрите практики.

5) Да насърчават европейско сътрудничество по въпросите на младежта:

- насърчаване на обмяна на добри практики и сътрудничеството между администрациите и лицата, отговорни за формирането на политика на всички нива;
- насърчаване на структуриран диалог между лицата, отговорни за формирането на политика и младите хора;
- подобряване на знанията и разбирането на младежта;
- принос към сътрудничеството между различни национални и международни младежки доброволчески дейности.

Тези цели са допълващи по отношение на общите цели на Съюза и по-специално в областта на обучението през целия живот, включително професионалното образование и неинституционализираното учене и ученето от житейската практика, както и в други области като култура, спорт и заетост.

Целите на програмата могат постигнати чрез следните действия:

1) Младежта за Европа

- подкрепа на обмен на млади хора с цел повишаване на тяхната мобилност;
- подкрепа на младежки инициативи и проекти и дейности, отнасящи се до участие в демократичния живот с цел развиване на гражданско поведение у младите хора и взаимно разбирателство.

2) Европейска доброволческа дейност

3) Младежта в света

- подкрепа на проекти със страните партньори и по-специално обмен на млади хора и на работещите активно в областта на младежката проблематика и младежките организации;
- подкрепа на инициативи, които засилват взаимното разбирателство на млади хора, чувството за солидарност и толерантност, както и развитието на сътрудничество по въпросите на младежта и гражданското общество в тези страни.

4) Системи за подкрепа на младежта

- подкрепи за активните на европейско равнище органи, ангажирани с въпросите на младежта, и по-специално работата на младежките неправителствени организации;
- работата им в мрежа;
- консултации за хора, които разработват проекти;
- гарантиране на качество посредством обмен, обучение и работа в мрежи на работещите активно в областта на младежката проблематика и младежките организации;
- насърчаване на нововъведенията и качеството;
- осигуряване на информация за младите хора;
- развитие на структури и дейности, необходими, за изпълнението на целите на програмата;
- насърчаване на партньорство с местните и регионалните власти.

5) Подкрепа за европейско сътрудничество по въпросите на младежта

- организиране на структуриран диалог между различните участници в областта, свързана с въпросите на младежта, по-специално самите млади хора, работещите активно в областта на младежката проблематика и младежките организации и лицата, които са отговорни за формулирането на политика;
- подкрепа за младежки семинари по социални, културни и политически въпроси, от които се интересуват младите хора;
- принос към развитието на сътрудничество в областта на младежките политики;
- улесняване на развитието от мрежи, необходими за по-доброто разбиране на младите хора.

Програмата подкрепя некомерсиални проекти за млади хора, групи от млади хора, на активно работещите по младежката проблематика и младежките организации, организации и асоциации с идеална цел и, в някои обосновани случаи, други партньори, работещи в сферата на младежката проблематика.

Програмата е насочена към младите хора на възраст между 15 и 28 години, макар някои от действията да са отворени за млади хора на възраст от 13 до 30 години.

Комисията и страните участнички предприемат необходимите действия за развиване на структури на европейско, национално и, ако това е необходимо, на регионално и местно равнище за постигане на целите на програмата и за извличане на максимална полза от действието на програмата. Комисията и страните участ-

нички вземат необходимите мерки за насърчаване на признаването на младите хора на неинституционализираното учене и ученето от житейската практика, например чрез документи или сертификати, като се вземат предвид националните особености, признаващи опита, натрупан от бенефициетите и свидетелстващи за прякото участие на младите хора или на активно работещите по младежката проблематика и младежките организации в действието по програмата.

Държавите-участници предприемат необходимите мерки за осигуряване на гладкото протичане на програмата на национално ниво, съгласно националната практика. Те създават/назначават и контролират националните агенции при изпълнение на действията по програмата на национално ниво.

Органът, създаден или назначен като национална агенция, трябва да е юридическо лице или да е част от организация, регистрирана като юридическо лице (и да се управлява съгласно законодателството на страната участничка). Не се назначава министерство в ролята на национална агенция.

В България органът е Национален център „Европейски младежки програми и инициативи”.

XI. ПОЛЕЗНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЕС В ИНТЕРНЕТ

Сървър „Европа” Портал на Европейския съюз	http://europa.eu/
Портал „Вашата Европа”	http://europa.eu/youreurope/
Кът на учителя	http://europa.eu/teachers-corner/
Детски кът	http://europa.eu/kids-corner/
Европейски образователен портал PLOTEUS	http://ec.europa.eu/ploteus/
Интернет платформа eTwinning	http://www.etwinning.net/
Онлайн книжарница EU Bookshop	http://bookshop.europa.eu/
Аудио-визуален канал EUtube	http://www.youtube.com/eutube
Европейска комисия	http://ec.europa.eu
Европейски парламент	http://www.europarl.europa.eu/
Съвет на ЕС	http://www.consilium.europa.eu
Европейски съвет	http://www.european-council.europa.eu
Съд на ЕС	http://curia.europa.eu
Европейска централна банка	http://www.ecb.europa.eu
Европейска сметна палата	http://eca.europa.eu
Европейски икономически и социален комитет	http://www.eesc.europa.eu
Комитет на регионите	http://cor.europa.eu
Децентрализирани агенции на ЕС	http://europa.eu/agencies/regulatory_agencies_bodies/index_bg.htm
Европейски омбудсман	http://www.ombudsman.europa.eu
Европейска служба за подбор на персонал	http://europa.eu/epso/
Представителство на ЕК в България	http://ec.europa.eu/bulgaria/
Информационно бюро на ЕП в България	www.europarl.bg

Европейска информационна мрежа „Европа Директно”	http://europa.eu/europedirect/
Европейска младежка информационна мрежа „Евродеск”	За Европа: http://eurodesk.org/edesk/ За България: http://www.eurodesk.bg
Център за развитие на човешките ресурси	http://www.hrdc.bg
Европейски портал за професионална мобилност EURES	http://ec.europa.eu/eures/
Европейски потребителски център	http://www.ecc.bg/
Европейска мрежа СОЛВИТ за трансгранични проблеми, породени от неправилно прилагане на европейското право от националните власти	http://ec.europa.eu/solvit/site/index_bg.htm
Мрежа за академично признаване и информация ENIC-NARIC	www.enic-naric.net За България: НАЦИД http://www.nacid.bg/
Евро училище	http://www.ecb.int/euro/play/html/index.bg
Телевизия на Европейския парламент	http://www.europarltv.europa.eu

Х. ПРИЛОЖЕНИЯ

- 1) Приложение 1 - Набор тестове „Познавате ли ЕС?”
- 2) Приложение 2 - Викторина „Познавате ли ЕС?”
- 3) Приложение 3 - Диск

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

НАБОР ТЕСТОВЕ „ПОЗНАВАТЕ ЛИ ЕС“

Развитие на идеята за интеграция в Европа

Тема 1 - История

1. След края на коя война се заражда идеята за обединяване на Европа?

- а. Първата световна война
- б. Втората световна война
- в. Троянската война

2. Коя от изброените държави НЕ е сред основателките на Европейската общност?

- а. Франция
- б. Германия
- в. Белгия
- г. Нидерландия
- д. Люксембург
- е. Обединеното кралство
- ж. Италия

3. В своята декларация тогавашният външен министър на Франция Робер Шуман призовава Франция, Германия и другите европейски страни да обединят производството си на:

- а. въглища и стомана
- б. оръжия
- в. плодове и зеленчуци
- г. хартия

4. Под какво име са известни договорите за създаване на Европейската икономическа общност (ЕИО) и за Европейската общност за атомна енергия (ЕВРАТОМ):

- а. Договори от Амстердам
- б. Договори от Лисабон

- в. Договори от Рим
- г. Договори от Милано

5. Кои са **четирите** „основни свободи“ в ЕС?

- а. свободно движение на стоки
- б. свободно движение на услуги
- в. свободно движение на играчки
- г. свободно движение на хора
- д. свободно движение на оръжия
- е. свободно движение на капитали

6. Първият български строител и откривател на Обединена Европа е:

- а. Роберт Шуман
- б. Паисий Хилендарски
- в. Иван Шишманов
- г. Алеко Константинов

7. През коя година България и Румъния се присъединяват към ЕС?

- а. 1985
- б. 2000
- в. 2004
- г. 2007

Тема 2 – Разширяване

1. Кои са шестте държави, които основават Европейската общност през 1957 г.?

- а. Белгия
- б. Федерална република Германия
- в. Франция
- г. Испания
- д. България
- е. Обединеното кралство
- ж. Италия
- е. Люксембург
- ж. Нидерландия

2. Кои държави се присъединяват към ЕС през 1986 г.?

- а. Испания и Португалия
- б. Португалия и Гърция
- в. Ирландия и Дания

3. Една държава може да се присъедини към ЕС:

- а. с единственото условие да се намира на континента Европа
- б. с единственото условие да бъде демократична страна
- в. ако е европейска държава, която споделя демократичните ценности на ЕС и изпълнява определени условия за членство

4. Колко страни се присъединяват към ЕС през 2004 г. по време на „първата вълна” на най-голямото пето разширяване на ЕС?

- а. 6
- б. 10
- в. 12

5. Коя държава се очаква да стане член на ЕС в средата на 2013 г.?

- а. Македония
- б. Сърбия
- в. Хърватия
- г. Турция

6. Коя от изредените НЕ е страна-членка на ЕС?

- а. Швейцария
- б. Румъния
- в. Унгария
- г. Франция

7. Процесът на разширяване на ЕС може да продължи най-късно до 2013 г.?

- а. Вярно
- б. Грешно

Тема 3 – Символи

1. Символите на ЕС са утвърдени в Учредителните договори.

- а. Вярно
- б. Грешно

2. Химнът на ЕС е:

- а. Одата на радостта
- б. Одата на многообразието
- в. Одата на Европейския съюз
- г. Одата на благодарността

3. Какъв в девизът на Европейския съюз?

- а. Единни в многообразието
- б. Единни в различието
- в. Единни в изобилието

4. Какво изразява европейският химн?

- а. революционна идея
- б. идеалите за свобода, мир и солидарност
- в. патриотични настроения

5. На 9 май се чества:

- а. Денят на благодарността
- б. Европейският ден на езиците
- в. Денят на Европа
- г. Европейският ден на труда

6. Кой от изброените е графичният знак на еврото?

- а. \$
- б. &
- в. €
- г. £

7. Кое от посочените е знамето на ЕС?

а

б.

в.

Тема 4 – Политическа география

1. В кой град се намират повечето от европейските институции и седалището на НАТО?

- а. Брюксел
- б. Страсбург
- в. Мюнхен
- г. Париж
- д. Мадрид

2. Коя от изброените държави НЕ е член нито на Шенгенското пространство, нито на еврозоната?

- а. Франция
- б. Малта
- в. Италия
- г. Обединеното кралство
- д. Испания

3. Кои цветове съдържа в себе си знамето на Франция?

- а. зелено и червено
- б. синьо, бяло и червено
- в. бяло и оранжево
- г. бяло, зелено и червено

4. Столицата на коя държава е Хелзинки?

- а. Австрия
- б. Германия
- в. Финландия
- г. Чехия
- д. Унгария

5. Сред кулинарните специалитети на коя страна от ЕС е виенският шницел?

- а. Австрия
- б. Германия
- в. Полша
- г. Чехия
- д. Унгария

6. С коя страна свързвате романа „Дон Кихот“ на Мигел де Сервантес, който е една от епохалните творби в модерната европейска литература?

- а. Италия
- б. Португалия
- в. Испания
- г. Румъния
- д. Обединеното кралство

7. Коя е държавата с най-малката територия в ЕС?

- а. Италия
- б. Германия
- в. България
- г. Малта
- д. Нидерландия

ТЕМА 5 – Езиците на ЕС

1. Колко са официалните езици на ЕС?

- а. 27, колкото са страните в ЕС
- б. 12, колкото са звездите на знамето на ЕС
- в. 23
- г. 28, след присъединяването на Хърватия

2. Българският език е официален език на ЕС от:

- а. 1950 г.
- б. 2007 г.
- в. 2004 г.

3. Кой от изброените НЕ е официален език на ЕС?

- а. полски език
- б. норвежки език
- в. български език
- г. словашки език
- д. финландски език

4. Кои са трите официални азбуки на ЕС?

- а. латиница
- б. гръцка азбука
- в. морзова азбука
- г. брайлова азбука
- д. кирилица

5. Какво представлява Европейският ден на езиците (26 септември)?

- а. Ден, в който всички в Европа говорят на своя местен диалект
- б. Ден, в който се отбелязва европейското езиково и културно многообразие
- в. Ден, в който във всички страни от ЕС се говори на един и същи език

6. Коя от изброените държави НЕ е поискала езикът ѝ да бъде признат за официален език на ЕС?

- а. Люксембург
- б. Франция
- в. Испания
- г. Обединеното кралство
- д. Румъния

7. Кои от изброените езици са официални езици в повече от една държава от ЕС?

- а. немски език
- б. португалски език
- в. български език
- г. английски език
- д. унгарски език

ТЕМА 6 – Валуты

1. Какво представлява еврозоната?

- а. Всички страни от ЕС, с изключение на Обединеното кралство
- б. Основните страни, с които търгува ЕС
- в. Група на страните от ЕС, които използват еврото като своя официална валута
- г. Всички страни от ЕС, с изключение на България
- д. Всички страни, в които се приема еврото

2. Какви са плюсовете на еврото за Европа??

- а. Улеснява търговските и икономическите взаимоотношения между страните
- б. Страните, които са въвели еврото, могат да оказват контрол върху страните, които не са го въвели
- в. Намалява разходите за печатане на пари
- г. Намалява цените на стоките за крайните потребители

3. Какво означава „холограма“?

- а. Вид триизмерно изображение, което служи за защита от фалшификация на евробанкнотите
- б. Национален символ, който е изобразен върху евробанкнотите
- в. Една десета от килограма

4. Коя от изброените валути все още **НЕ** е заменена с еврото?

- а. Ирландската лира
- б. Румънската лея
- в. Испанската песета

5. Възможно ли да платите с италиански евромонети в други държави от еврозоната?

- а. Не, тъй като италианските евромонети са в обращение само в Италия
- б. Да, но трябва да изискате рестото да бъде също в италиански евромонети
- в. Да, евромонетите на всяка страна се приемат във всички останали страни от еврозоната

6. Колко държави от ЕС са приели еврото за официална валута към момента?

- а. 27
- б. 16
- в. 17

7. Кога Швейцария стана член на еврозоната?

- а. На 1-ви януари 2002 г.
- б. На 1-ви януари 2004 г.
- в. Тази страна не е член на еврозоната (тя дори не членува в ЕС)

Европейските институции

1. Кои са институциите на Европейския съюз?

- а. Европейски парламент
- б. Европейска комисия
- в. Европейска здравноосигурителна каса
- г. Съвет на Европейския съюз
- д. Европейски съвет
- е. Съд на ЕС
- ж. Европейска централна банка
- з. Европейска сметна палата

2. Трите основни институции, формиращи т.нар. „институционален триъгълник“, вземащи решения в ЕС, са:

- а. Европейският парламент, Съветът на Европейския съюз и Европейската комисия
- б. Европейският парламент, Европейската комисия и Съдът на ЕС
- в. Съветът на Европейския съюз, Европейската комисия и Европейската сметна палата
- г. Европейската комисия, Съдът на ЕС и Европейският парламент

3. На колко години се провеждат всеобщи преки избори за Европейски парламент?

- а. Всяка година
- б. На всеки четири години
- в. На всеки пет години
- г. На всеки десет години

4. Жозе Мануел Барозу е председател на:

- а. Съвета на ЕС
- б. Европейската комисия
- в. Европейския парламент
- г. Съда на ЕС
- д. Нито едно от изброените

5. Европейският парламент е изразител на интересите на:

- а. гражданите на САЩ
- б. страните-членки на ЕС
- в. гражданите на ЕС

6. Всеки гражданин на ЕС, който желае, може да стане част от Съвета на Европейския съюз.

- а. Вярно
- б. Грешно

7. Как се казва българският еврокомисар за международно сътрудничество, хуманитарна помощ и реакция при кризи?

- а. Меглена Кунева
- б. Кристалина Георгиева
- в. Росен Плевнелиев
- г. Румяна Желева

Ние европейските граждани

1. За престой от по-малко от 3 месеца в друга страна-членка на ЕС, гражданите на ЕС трябва да разполагат с:

- а. виза
- б. валидна лична карта или паспорт
- в. адресна регистрация в страната

2. Кое от изброените **НЕ** е право на децата в ЕС:

- а. правото на образование
- б. правото на защита и грижи
- в. правото на безплатни уроци по английски език

3. „Свобода на словото” означава, че имаш право да:

- а. казваш каквото си искаш, когато искаш и на когото искаш
- б. говориш на какъвто език искаш
- в. изразяваш мнението си, при условие, че не нарушаваш правата на други хора

4. Кое от изредените права на лице, което принадлежи към малцинствена група, е гарантирано в ЕС?

- а. право да упражнява своята собствена религия
- б. право да не плаща данъци
- в. право на допълнителни социални придобивки

5. За да получим европейско гражданство, задължително трябва да се откажем от националното си гражданство.

- а. Вярно
- б. Грешно

6. Ако се намираме на територията на страна, която не е член на ЕС, в която нашата страна няма посолство, ние:

- а. Не сме защитени
- б. Имаме право да потърсим помощ и закрила от посолствата на други страни-членки на ЕС
- в. Трябва незабавно да уведомим Европейската комисия

7. Кое от изброените НЕ е право на гражданите на ЕС:

- а. да подават петиции до Европейския парламент и жалби до Европейския омбудсман
- б. да учат и работят в друга страна от ЕС
- в. да пътуват безплатно на територията на страните-членки на ЕС

Подкрепа от ЕС

1. „Младежта в действие” е европейска програма, която насърчава младите хора да:

- а. бъдат активни европейски граждани
- б. започнат да спортуват
- в. ходят на училище

2. Какво е предназначението на програма „Еразъм” на ЕС?

- а. курсове по компютърна грамотност
- б. обмен на студенти
- в. обмен на ученици

3. Какво означава „неформално обучение“?

- а. организирано обучение извън училище и университета
- б. образование без изпити
- в. уроци, които се провеждат на открито

4. Младежките програми на ЕС насърчават сътрудничеството между училищата в Европа

- а. Вярно
- б. Грешно

5. Коя от изброените европейски програми е насочена към младежите?

- а. „Лайф +“
- б. „Младежта в действие“
- в. „Марко Поло II“

6. Кое от изброените е правилното наименование на европейската програма, която има за цел да насърчава взаимния обмен, сътрудничеството и мобилността между системите за образование и обучение в ЕС?

- а. „Учене през целия живот“
- б. „Образование, обучение, младеж“
- в. „Учене чрез обмен“

7. Младежките програми на ЕС подкрепят и младежката доброволческа дейност“

- а. Вярно
- б. Грешно

ОТГОВОРИ на въпросите

Развитие на идеята за интеграция в Европа

Тема 1 - История

1. След края на коя война се заражда идеята за обединяване на Европа?
б. Втората световна война
2. Коя от изброените държави НЕ е сред основателките на Европейската общност?
е. Обединеното кралство
3. В своята декларация тогавашният външен министър на Франция Робер Шуман призовава Франция, Германия и другите европейски страни да обединят производството си на:
а. въглища и стомана
4. Под какво име са известни договорите за създаване на Европейската икономическа общност (ЕИО) и за Европейската общност за атомна енергия (ЕВРАТОМ):
в. Договори от Рим
5. Кои са четирите „основни свободи“ в ЕС?
а. свободно движение на стоки
б. свободно движение на услуги
г. свободно движение на хора
е. свободно движение на капитали
6. Първият български строител и откривател на Обединена Европа е:
в. Иван Шишманов
7. През коя година България и Румъния се присъединяват към ЕС?
г. 2007 г.

Тема 2 – Разширяване

1. Кои са шестте държави, които основават Европейската общност през 1957 г.?
а. Белгия
б. Федерална република Германия
в. Франция
ж. Италия
з. Люксембург
и. Нидерландия

2. Кои държави се присъединяват към ЕС през 1986 г.
а. Испания и Португалия
3. Една държава може да се присъедини към ЕС:
в. ако е европейска държава, която споделя демократичните ценности на ЕС и изпълнява определени условия за членство
4. Колко страни се присъединяват към ЕС през 2004 г. по време на „първата вълна” на най-голямото пето разширяване на ЕС?
б. 10
5. Коя държава се очаква да стане член на ЕС в средата на 2013 г.
в. Хърватия
6. Коя от изредените НЕ е страна-членка на ЕС?
а. Швейцария
7. Процесът на разширяване на ЕС може да продължи най-късно до 2013 г.
б. грешно

Тема 3 – Символи

1. Символите на ЕС СА утвърдени в Учредителните договори.
б. Грешно
2. Химнът на ЕС е :
а. Ода на радостта
3. Какъв е девизът на Европейския съюз?
а. Единни в многообразието
4. Какво изразява европейският химн?
б. идеалите за свобода, мир и солидарност
5. На 9 май се чества:
в. Денят на Европа
6. Кой от изброените е графичният знак на еврото?
в. €
7. Кое от посочените е знамето на ЕС?
а.

Тема 4 – Политическа география

1. В кой град се намират повечето от европейските институции и седалището на НАТО?
а. Брюксел
2. Коя от изброените държави НЕ е член нито на Шенгенското пространство, нито на еврозоната?
г. Обединеното кралство
3. Кои цветове съдържа в себе си знамето на Франция?
б. синьо, бяло и червено
4. Столицата на коя държава е Хелзинки?
в. Финландия
5. Сред кулинарните специалитети на коя страна от ЕС е виенският шницел:
а. Австрия
6. С коя страна свързвате романа „Дон Кихот“ на Мигел де Сервантес, който е една от епохалните творби в модерната европейска литература?
в. Испания
7. Коя е държавата с най-малката територия в ЕС?
г. Малта

ТЕМА 5 – Езиците на ЕС

1. Колко са официалните езици на ЕС?
в. 23
2. Българският език е официален език на ЕС от?
б. 2007 г.
3. Кой от изброените НЕ е официален език на ЕС?
б. норвежки език
4. Кои са трите официални азбуки на ЕС?
а. латиница
б. гръцка азбука
д. кирилица
5. Какво представлява Европейският ден на езиците (26 септември)?
б. Ден, в който се отбелязва европейското езиково и културно многообразие

6. Коя от изброените държави НЕ е поискала езикът ѝ да бъде признат за официален език на ЕС?

а. Люксембург

7. Кои от изброените езици са официални езици в повече от една държава от ЕС?

а. немски език

г. английски език

ТЕМА 6 – Валуты

1. Какво представлява еврозоната?

в. Група на страните от ЕС, които използват еврото като своя официална валута

2. Какви са плюсовете на еврото за Европа?

а. Улеснява търговските и икономическите взаимоотношения между страните

3. Какво означава „холограма“?

а. Вид триизмерно изображение, което служи за защита от фалшификация на евробанкнотите

4. Коя от изброените валуты все още НЕ е заменена с еврото.

б. Румънската лея

5. Възможно ли да платите с италиански евромонети в други държави от еврозоната?

в. Да, евромонетите на всяка страна се приемат във всички останали страни от еврозоната

6. Колко държави от ЕС са приели еврото за официална валута към момента?

в. 17

7. Кога Швейцария стана член на еврозоната.

в. Тази страна не е член на еврозоната (тя дори не членува в ЕС)

Европейските институции

1. Коя от изброените НЕ е институция на Европейския съюз?

в. Европейска здравноосигурителна каса

2. Трите основни институции, формиращи т.нар. „институционален триъгълник“, вземащи решения в ЕС, са:

а. Европейският парламент, Съветът на Европейския съюз и Европейската комисия

3. На колко години се провеждат всеобщи преки избори за Европейски парламент?
в. На всеки пет години

4. Жозе Мануел Барозу е председател на?
б. Европейската комисия

5. Европейският парламент е изразител на интересите на:
в. гражданите на ЕС

6. Всеки гражданин на ЕС, който желае, може да стане част от Съвета на Европейския съюз?
б. Грешно

7. Как се казва българският еврокомисар за международно сътрудничество, хуманитарна помощ и реакция при кризи?
б. Кристилина Георгиева

8. Попълнете текста с името на институцията, отговаряща на описаните правомощия и характеристики.
а. Европейският парламент
б. Европейският съвет
в. Съветът на Европейския съюз
г. Европейската комисия
д. Европейската сметна палата
е. Европейският омбудсман.

Ние европейските граждани

1. За престой от по-малко от 3 месеца в друга страна-членка на ЕС, гражданите на ЕС трябва да разполагат с:
б. валида лична карта или паспорт

2. Кое от изброените НЕ е право на децата в ЕС:
в. правото на безплатни уроци по английски език

3. „Свобода на словото” означава, че имаш право да:
в. изразяваш мнението си, при условие, че не нарушаваш правата на други хора

4. Кое от изредените права на лице, което принадлежи към малцинствена група, е гарантирано в Е?
а. право да упражнява своята собствена религия

5. За да получим европейско гражданство, задължително трябва да се откажем от националното си гражданство.

б. Грешно

6. Ако се намираме на територията на страна, която не е член на ЕС, в която нашата страна няма посолство, ние:

б. Имаме право да потърсим помощ и закрила от посолствата на други страни-членки на ЕС

7. Кое от изброените НЕ е право на гражданите на ЕС:

в. да пътуват безплатно на територията на страните-членки на ЕС

Подкрепа от ЕС

1. „Младежта в действие” е европейска програма, която насърчава младите хора да **а. бъдат активни европейски граждани**

2. Какво е предназначението на програма „Еразъм” на ЕС?

б. обмен на студенти

3. Какво означава „неформално обучение”?

а. организирано обучение извън училище и университета

4. Младежките програми на ЕС насърчават сътрудничеството между училищата в Европа?

а. Вярно

5. Коя от изброените европейски програми е насочена към младежите?

б. „Младежта в действие“

6. Кое от изброените е правилното наименование на европейската програма, която има за цел да насърчава взаимния обмен, сътрудничеството и мобилността между системите за образование и обучение в ЕС?

а. „Учене през целия живот”

7. Младежките програми на ЕС подкрепят и младежката доброволческа дейност.

а. Вярно

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

ВИКТОРИНА „ ПОЗНАВАТЕ ЛИ ЕС“

Участници: Ученици на възраст 13-18 години

Цел: Викторината има за цел да обогати знанията на учениците за ЕС. Стимулира се бързината за даване на верен отговор и отборната игра.

Описание/правила на играта: Учениците се разделят на два отбора с по 10 играча във всеки. Участниците се подреждат един зад друг в две колони. Водещият чете първия въпрос от викторината (въпросите са с по три възможни отговора, от които един е верен). На него имат право да отговарят представителите от двата отбора, които са на първо място в колоната. Играчът, който първи от двамата даде знак чрез вдигане на ръка, отговаря. Ако даде верен отговор, получава една жълта звезда, която отива и закача на синьото табло, с което разполага всеки от отборите. Ако отговорът му е грешен, правото да отговаря се дава на представителя на другия отбор. При верен отговор – получава звезда. Ако и двамата участници не успеят да дадат правилен отговор, никой от тях не получава звезда. Вторият въпрос от викторината е предназначен за двамата участници, които са на второ място в колоната и т.н. Когато се изредят да отговарят всичките 10 участника в отбора, се започва отначало. Условието за получаване на звезда остава едно и също през цялата игра. Печели този отбор, който първи успее да събере необходимия брой звезди, за да подреди европейското знаме.

Времетраене: около 30 минути

Необходими консумативи: Жълти картонени звезди (около 30 броя)

2 сини табла, с разграфени 12 звезди върху тях

Въпроси

1. В коя декларация се заражда идеята за Европейска общност?
 - а. Декларация „Моне”
 - б. Декларация „Плевен”
 - в. Декларация „Шуман”

2. Под какво име е известен Договорът за създаване на Европейски съюз?
 - а. Договор от Брюксел
 - б. Договор от Маастрихт
 - в. Римски договор

3. Коя страна НЕ е член на ЕС?
 - а. Кипър
 - б. Словения
 - в. Швейцария

4. Химнът на ЕС е:
 - а. Ода на радостта
 - б. Ода на младостта
 - в. Ода на вечността

5. Коя година се присъединяват България и Румъния към ЕС?
 - а. 2008 г.
 - б. 2004 г.
 - в. 2007 г.

6. На коя дата се чества Денят на Европа?
 - а. 11 април
 - б. 9 май
 - в. 10 май

7. Коя от страните е сред основателките на Европейската общност?
 - а. Франция
 - б. Испания
 - в. Великобритания

8. Коя от изредените страни НЕ е член на ЕС?
 - а. Норвегия
 - б. Ирландия
 - в. Финландия

9. Какъв модел за ЕС се въвежда с Договора от Маастрихт?

- а. Египетски храм
- б. Римски храм
- в. Гръцки храм

10. Какъв е броят на звездите в европейското знаме?

- а. 27
- б. 6
- в. 12

11. Колко официални езика има в ЕС?

- а. 27
- б. 23
- в. 10

12. Как се нарича единната валута в Европа?

- а. Долар
- б. Евро
- в. Марка

13. Какво е мотото на ЕС?

- а. Европа без граници
- б. Една визия, една идентичност, една общност
- в. Единни в многообразието

14. Еднакви ли са евро монетите във всички страни от Евронзоната?

- а. Да
- б. Не, една от страните на монетите е специфична за всяка държава
- в. Не, и двете страни на монетите са специфични за всяка държава

15. Като гражданин на ЕС имаш право да:

- а. Пътуваш безплатно
- б. Да си вземаш отпуска когато пожелаеш
- в. Учиш и работиш в друга страна-членка на ЕС

16. Коя програма на ЕС се отнася за висшето образование?

- а. „Еразъм”
- б. „Грюндвиг”
- в. „Коменски”

17. Обединението сменя името си от „Европейска общност” на „Европейски съюз” през:

- а. 1989 г.
- б. 2004 г.
- в. 1992 г.

18. В Европейската комисия има:

- а. По двама комисари от всяка страна-членка
- б. По един комисар от всяка страна-членка
- в. Няма ограничение за броя комисари от всяка страна-членка

19. Коя държава Европейския съюз НЕ преговаря за членство в момента?

- а. Исландия
- б. Албания
- в. Хърватия

20. С какво име са известни политическите, икономическите и правните критерии, които държава кандидатка трябва да изпълни за членство в ЕС?

- а. Копенхагенски критерии
- б. Маастрихтски критерии
- в. Лисабонски критерии

21. В колко държави се използва единната валута?

- а. 27
- б. 16
- в. 17

22. Кое от изброените противоречи на принципа на единния пазар?

- а. Пренасяне на национална валута при пътуване
- б. Пресичане на границите в ЕС с автобус
- в. Плащане на мито при търговия в рамките на ЕС

23. Членовете на коя институция на ЕС се избират чрез всеобща преки избори на всеки пет години?

- а. Членовете на Европейската комисия
- б. Членовете на Съвета на ЕС
- в. Членовете на Европейския парламент

24. Кой е председател на Европейската комисия в момента?

- а. Зинаида Златанова
- б. Жозе Мануел Барозу
- в. Мартин Шулц

25. Кой е председател на Европейския парламент в момента?

- а. Кофи Анан
- б. Жозе Мануел Барозу
- в. Мартин Шулц

26. Какъв е ресорът на комисар Кристилина Георгиева?

- а. Международно сътрудничество, хуманитарна помощ и реакция при кризи
- б. Здравеопазване и политика за потребителите
- в. Селско стопанство и развитие на селските райони

ОТГОВОРИ на въпросите

1. В коя декларация се заражда идеята за Европейска общност?
в. Декларация „Шуман“
2. Под какво име е известен Договорът за създаване на Европейски съюз?
б. Договор от Маастрихт
3. Коя страна НЕ е член на ЕС?
в. Швейцария
4. Химнът на ЕС е:
а. Ода на радостта
5. Коя година се присъединяват България и Румъния към ЕС?
в. 2007 г.
6. На коя дата се чества Денят на Европа?
б. 9 май
7. Коя от страните е сред основателките на Европейската общност?
а. Франция
8. Коя от изредените страни НЕ е член на ЕС?
а. Норвегия
9. Какъв модел за ЕС се въвежда с Договора от Маастрихт?
в. Гръцки храм
10. Какъв е броят на звездите в европейското знаме?
в. 12
11. Колко официални езика има в ЕС?
б. 23
12. Как се нарича единната валута в Европа?
б. Евро
13. Какво е мотото на ЕС?
в. Единни в многообразието
14. Еднакви ли са евро монетите във всички страни от Евроната?
б. Не, една от страните на монетите е специфична за всяка държава
15. Като гражданин на ЕС имаш право да:
с. Учиш и работиш в друга страна-членка на ЕС

16. Коя програма на ЕС се отнася за висшето образование?

а. „Еразъм”

17. Обединението сменя името си от „Европейска общност” на „Европейски съюз” през:

в. 1992 г.

18. В Европейската комисия има:

б. По един комисар от всяка страна-членка

19. С коя държава Европейския съюз НЕ преговаря за членство в момента?

б. Албания

20. С какво име са известни политическите, икономическите и правните критерии, които държава кандидатка трябва да изпълни за членство в ЕС?

а. Копенхагенски критерии

21. В колко държави се използва единната валута?

в. 17

22. Кое от изброените противоречи на принципа на единния пазар?

с. Плащане на мито при търговия в рамките на ЕС

23. Членовете на коя институция на ЕС се избират чрез всеобщи преки избори на всеки пет години?

в. Членовете на Европейския парламент

24. Кой е председател на Европейската комисия в момента?

б. Жозе Мануел Барозу

25. Кой е председател на Европейския парламент в момента?

в. Мартин Шулиц

26. Какъв е ресорът на комисар Кристилина Георгиева?

а. Международно сътрудничество, хуманитарна помощ и реакция при кризи